

సాహితీ ప్రపత్తి

ముంబయి శీతవాదుల దాడి జరిగి ఏడాది ఏడాది! చిత్రకాలిణి: రుక్మిణి

కష్టాలూ, కల్లోలాలూ!

అక్కోబరు నెల మొదటి వారంలో వచ్చిన వరద కర్నూలు జిల్లాలో చాలా భాగాన్ని, మహబూబ్ నగర్ లో అలంపురంలో కొంత భాగాన్ని పూర్తిగా ముంచెత్తింది. జన జీవనాన్ని చిన్నాభిన్నం చేసింది. కృష్ణా గుంటూరు జిల్లాలోనూ తీరస్త ప్రాంతాలను కకావికలు చేసింది. వేల కోట్ల ఆస్తి, పంట సమృద్ధిని తెచ్చి పెట్టింది. నెల రోజులు కావస్తున్నా ఇప్పటికి ఆ జనం మామూలు స్థితికి వచ్చే అవకాశం కనిపించడం లేదు. రాష్ట్రంలో రాజకీయ అనిశ్చితి, కేంద్రం నుంచి ఆశించిన సాయం అందకపోవడం కూడా సమస్యను జటిలం చేస్తున్నాయి. వివిధ రాజకీయ పక్షాలూ, మానవతా వాదులూ, స్వచ్ఛంద సంస్థలూ, మీడియా చేస్తున్న సహాయం మన్ననలు పొందుతున్నది. ఆపత్సమయంలో ఇలాటి స్పందన అభినందనీయమైనా సర్కారు వేయివిధాల కదిలి ఆదుకుంటేనే అక్కడి సామాన్య జనం కొంతైనా కోలుకోవడం సాధ్యమవుతుంది. చేసిన దానితో సంతృప్తి చెందడం గాకుండా జరగాల్సిన దాన్ని గురించి అనేక విధాల అందించవలసిన సహాయం గురించి ప్రభుత్వం దృష్టి పెట్టాలి. ఈ ప్రకృతి వైపరీత్యానికి తోడైన ఇతర వైఫల్యాలను గురించి నివృద్ధగా విచారించి తగు కట్టుదిట్టాలు చేయాలి.

.....

ఆరోగ్య పరంగానూ ఆర్థికంగానూ కూడా రాష్ట్రాన్ని అనేక సమస్యలు సంక్షోభాలు వెంటాడుతున్నాయి. పెరిగిన ధరలూ, ఆర్థిక మాంద్యం, విదేశాలలో తెలుగు వారిపై దాడులు, అమ్మాయిల అభద్రత, మావోయిస్టులకూ పోలీసులకూ మధ్య యుద్ధ ప్రకటనలూ ఇలా అనేకానేక సమస్యలు వెంటాడుతున్నాయి. వీటన్నిటి మధ్యనా ఇప్పుడు కొత్తగా ప్రాంతాల మధ్య ఉద్రిక్తతలు పెంచే మాటలు పెరుగుతున్నాయి. చారిత్రకంగా సంక్రమించిన సమస్యలను సంయమనంతో రాజకీయంగా పరిష్కరించుకోవాలి తప్ప పరస్పరం వివాదాలు ఉద్రిక్తాలు పెంచుకోవడం హానికరమని తెలుగు ప్రజలకు అనుభవ పూర్వకంగా తెలుసు. అయినా అప్రమత్తత చాలా అవసరం.

.....

ఈ ఏడాది ఎందరెందరో సాహితీ మూర్తుల శతజయంతి సంబరాలు సంతోషంగా సాగుతున్నాయి. ఇవి సాహితీ లోకంలో నూతనోత్సాహం నింపాయి. ఈ ఉత్సాహం రాబోయే ఏడాదిలో మరింత అర్థవంతమైన కృషికి బాట వేయాలి.

పెయింటింగ్స్: ముఖచిత్రం : లక్ష్మీనారాయణ
రెండవ కవర్ : రుక్మిణి

బొమ్మలు : శేఖర్, శివాజి, లక్ష్మీనారాయణ, వెంకటేష్

ఈ సంచికలో...

జారుడు బండలు (కథ)	2
కవిత	6
పందేళ్ళ వందనాలు	7
కవిత	11
తెలుగు హిందీ కవిత్వంలో దళిత చైతన్యం	12
కవిత	17
హక్కుల బాట వీడని బాలగోపాల్	18
కవిత	20
వెంటాడే సవ్యడులు (అనువాద కథ)	21
కవిత	26
సమాజ చలనాలకు సాహిత్య దర్పణం	27
కవిత	32
భాషకు, భావానికి స్త్రీవాద కోణం	33
కవిత	37
తెలంగాణ గ్రామీణ సంస్కృతిని	
నిక్షిప్తం చేసిన ఊరూవాడ...	38
మనిషి జాడైన రామిరెడ్డి	40
భాషను, భావాలను మలుపు తిప్పిన మహాకవి	41
దళిత సంవేదన జాషువా కవిత్వం	42
డైరీ	43
కొత్త పుస్తకాలు	47

సంపాదకవర్గం

తెలకపల్లి రవి (సంపాదకుడు)
కె.ఆనందాచారి
ఎ.సత్యభాస్కర్
వొరప్రసాద్
ఎం.నరహరి

కె. లక్ష్మయ్య, మేనేజర్

చిరునామా

సాహిత్య ప్రస్థానం

ఎం.హెచ్.భవన్, ప్లాట్ నెం. 21/1, అజామాబాద్, ఆర్టిసి
కళ్యాణమండపం దగ్గర, హైదరాబాద్-500 020,
ఫోన్ : 27660013, 9490099059
ఫ్యాక్స్, 040-27635136,
ఇ.మెయిల్ : Prasthanam_ss@yahoo.co.in

జారుడు బండలు

కూతురు రాంరెడ్డి

అమెరికా ప్రయాణానికి అంతా సిద్ధం-

ఆనందరావు ఆయన భార్య సరోజ ఇద్దరూ తలా రెండు సూటుకేసుల్లో ఇరవైమూడు కిలోల చొప్పున నాలుగు సూటుకేసుల్లో బట్టలు, అహర పదార్థాలు -రెండు ట్రాలీ బ్యాగుల్లో ఎనిమిదేసి కిలోల చొప్పున ముఖ్యమైన సరుకులూ -ఇక భుజానికి తగిలించుకునే ట్రావెల్ బ్యాగుల్లో షైట్ టీక్కెట్లు ట్యాబ్లెట్లు, పాస్ పోర్టులు, హెల్త్ ఇన్సూరెన్స్ పేపర్లు నగలూ, నట్రాలూ సర్దుకున్నారు.

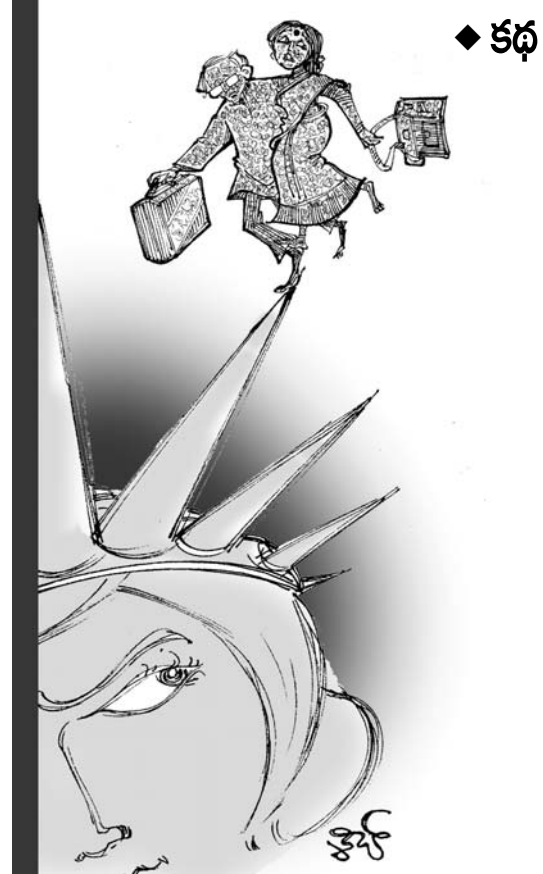
అమ్మానాన్నలు ఫోన్లో చెబితే మరచిపోతారేమోనని అమెరికా అబ్బాయి ఈమెయిల్ లిస్టులో పేర్కొన్న సరుకులన్నీ వారం రోజులుగా నానా అవస్తలు పడి ఒక్కటొక్కటిగా సమకూర్చుకున్నారు. ఆస్తమానం అమెరికాలో తలదువ్వుకుంటే ఇంట్లో వెంట్రుకలు పడతాయి. కార్పేట్ ఫ్లోరింగ్ చెడిపోతుంది. వంటల్లో, వాష్ బేసిన్లో పడే ప్రమాదముంది. జుత్తు బొత్తిగా కత్తిరించుకోక తప్పదు. ఇక్కడయితే ఐదు డాలర్ల ఖర్చవుతుందని కొడుకు ఫోన్లో చెబితే కూడదంటే కూడదని భీష్మించుకు కూర్చుంది సరోజ.

భర్త కోరగా, కోరగా -ప్లీజ్ మమ్మీ అంటూ కొడుకు ఫోన్లో కోరగా, కోరగా ఎట్టకేలకు తప్పదని వొప్పుకొని ఆనందరావును ఫాలో అయింది.

పనిలో పనిగా ఆర్పెల్లపరకు కటింగ్ ప్రాజెం లేకుండా తానుకూడా మొలకల కట్టింగ్ చేయించుకున్నాడు ఆనందరావు.

షైట్ ఎక్వేతవరకు పైట తలపైనుంచి తొలగించేది లేదని తనలో తానే శపథం చేసుకుని పక్కాటోల్లు పరామర్శించడానికి వస్తే వారి కంటబడకుండా ఇంటిపని మిషతో తప్పించుకు తిరుగుతుంది సరోజ.

బట్టలు ఉతికి ఆరేసే పని లేదు. అంతా మిషన్ వాషింగ్ అండ్ డ్రెయింగ్. కాటన్ క్లాత్స్ కు బదులు సిల్కొసారిస్ అందులోనూ కట్టుకునేవి కాకుండా కుట్టించుకున్న పంజాబీ డ్రెస్సులు మాత్రమే అమ్మును

◆ కథ

తెచ్చుకోమ్మన్నాడు. తప్పదని తెచ్చుకుంది సరోజ.

ఇక ఆనందరావు హడావుడి అంతా ఇంతా కాదు. అమెరికాలో అబ్బాయి ఫ్రెండ్స్ ఇళ్ళకు డిన్నర్ కు వెళ్లినప్పుడు డిగ్నిఫైడ్ గా ఉండాలని నాలుగు నచ్చిన డ్రెస్సులు కొనుక్కున్నాడు. లుంగీలు బాగోవని రెండు నైట్ డ్రెస్సులు కొనుక్కున్నాడు. తడిపొడి పదార్థాలు ప్యాకింగ్ లనీ, లగేజీల తూకాలనీ బజారు కెళ్ళొచ్చి బేజారయ్యాడు.

రేపే ప్రయాణమనగా అమ్మాయి వచ్చింది. అరిశెలు తెచ్చింది సుమారుగా రెండుకిలోల ప్యాకింగున్న అరిశెల మూటను ఏ సూటుకేసులో ఏ వస్తువుతీసి దాని స్థానంలో పెట్టాలో ఆలోచిస్తుండి పోయింది సరోజ.

మర్నాడుదయం- అంటే ప్రయాణం రోజు దిగారు ఆనందరావు ఇద్దరు బామ్మర్లు. అన్నాతమ్ముడు ఇద్దరూ వీడ్కోలు పలకడానికొచ్చారని బోలెడు సంబరపడిపోయింది సరోజ.

“ నువ్వదృష్టవంతురాలివే చెల్లీ...! ” “ అవునక్కా... విమానంలో అబ్బాయి దగ్గరకి అమెరికా వెళ్తున్నావ్...! ” అన్నదమ్ముల మెచ్చుకోళ్ళకు ఉబ్బితబ్బితపోయింది సరోజ. అక్కడ అబ్బాయికి పుట్టిన అమ్మాయిని చూడాలని ఆమె మనసు తెగ ఆత్రుత పడిపోతుంది. అగమేఘాల మీద తేలి అక్కడ వారిపోవాలన్న ఆరాటం అంతకంతకు పెరిగిపోతుంది. పెద్ద పెద్ద సూట్ కేసుల్ని చూసి అబ్బురపడిపోయారు బామ్మర్లు.

“ బావా సరుకులు బాగానే తీసుకెళ్తున్నారు .కానీ వచ్చేటప్పుడు నా సరుకు అదే స్కాప్ తేవడం మాత్రం మరిచిపోవద్దు..” అంటూ నవ్వుతూ పరాచికాలాడాడు పెద్ద బామ్మర్ని ఆనందరావుతో.

“ అక్కయ్యా! అవకాయ పచ్చడి తెచ్చా!! అంటూ తమ్ముడూ.

“చెల్లీ! ఇదిగో చింతకాయ పచ్చడి జాడి” అంటూ అన్నయ్య తమ తమ బ్యాగుల్లోంచి తీశారు.సరోజ నెత్తిపై మొట్టికాయలు పడ్డట్టుంది. ఆనందరావువంటే అదిరిపోయాడు.అప్పటికి లగేజీలు అన్నింటిలో పరిమితి మించి తూకంలో ఉన్నాయి.అమ్మాయి తెచ్చిన అరిశెలు బామ్మర్లు తెచ్చిన పచ్చళ్ళు ఎక్కడ పెట్టాలో అర్థంకాక తలగోక్కున్నాడు. ఎవరిని వద్దన్నా చిన్నబుచ్చినట్లవుతుందనీ ఏంచేయాలో పాలుపోక భార్యకేసి చూశాడు.

“ అలా చూస్తారేంటండీ ...! అన్నింటో కొంత కొంత సర్పండి. అంత దూరంనుండి అన్నయ్య తమ్ముడు, అమ్మాయి అంత ప్రేమతో తెస్తే వద్దంటామా..! అంది సరోజ.

“ అదీకాదే ..! ఓవరు వెంటయితే అలాచేయరట ”అంటూ నసిగాడు ఆనందరావు.

“ ఆ పడోపరకో వాళ్ళ చేతిలోపెడితే నోళ్ళు మూస్తారే” అంటూ తేలిగ్గా భర్త మాటలు కొట్టిపారేసి అన్నయ్యను తమ్ముడ్ని టిఫిన్ చేయడానికి డైనింగ్ టేబుల్ దగ్గరకి తోడ్కొని పోయింది సరోజ.

ఆనందరావు అనుకున్నంత పనయ్యింది.ఎయిర్ పోర్టు అథారిటీ లగేజీలు తూకంవేసి నాలుగు సూటికేసుల్లో కలిపి పదికిలోల బరువు అధికంగా ఉంది తీసివేయక తప్పదన్నారు.భార్యభర్తలిద్దరూ ఎంత రిక్వెస్ట్ చేసినా ససేమిరాఅన్నారు. కాస్త పరిచయం ఉన్నవారితో పైరవీ పెట్టించారు.అయినా కిలో కూడా అలో చేసేది లేదని తెగేసి చెప్పారు.

అటు ఇమిగ్రేషన్ వాళ్లు స్కానింగులకూ తనికీలకు మైకులో కేకలేస్తున్నారు.ఇక తప్పదని ఉభయలూ సూట్కేసులు లాక్కుని విజిటర్ గ్యాలరీలోఉన్న అమ్మాయి దగ్గరికెళ్లారు.సూటికేసులు విప్పి చేతికందినవి సుమారుగా పదికిలోలు ఖాళీ చేశారు.

అమ్మాయి అరిశెలు - అన్నాదమ్ముల్ల పచ్చల్లు పనికీరాకుండా పోయినందుకు ముక్కు చీదినంత పని చేసింది సరోజ. ఆనందరావు ఆమెను సమాధానపర్చాడు.తిరిగి వేమెంటు తర్వాత ఫైట్ బొర్డింగ్ పాసులు తీసుకుని పిసరంతైనా సంతోషంలేని మొహంతో సరోజ, దీన వదనంతో ఆనందరావు చివరిసారిగా కూతురికి బామ్మర్లకు వీడ్కోలు పలికి ఇమిగ్రేషన్ స్కానింగ్ వైపు నడిచారు.

డ్రదీవ్ ఎయిర్ పోర్టు కొచ్చి అమ్మనాన్నలను రివీవ్

చేసుకున్నాడు.అబ్బాయిని చూడగానే ఆనందరావు పొంగిపోయాడు.అప్యాయంగా అలింగనం చేసుకున్నాడు.కార్లో వెళ్తుంటే రోడ్డుకిరువైపుల అన్నీ ఆకాశన్నంటే నిర్మాణాలే.అందమైన నగరం.

ఆరోగ్యవంతమైన రోడ్లు .బారులుతీరిన కార్లు .అబ్బాయి పలకరింపులకు ఓ చెవి అటుపారేసి నగర అందాల్ని వీక్షిస్తున్నారు.

పావుగంట ప్రయాణం తర్వాత కారు ఒక అపార్టుమెంటు ముందాగింది.దాదాపుగా అది ఊరికి బయట ఉన్న చాలా పెద్ద అపార్టుమెంటు. కారు దిగి ఎలివేటర్లో ఏడో అంతస్తుపైకి వెళ్ళారు. ఫ్లాట్ చాలా చిన్నదైనా అందమైన తివాచి పరిచి పరిశుభ్రంగా ఉంది,ఆకర్షణీయంగానూ ఉంది. స్నానం చేసి మనవరాల్ని ముద్దాడి ప్రయాణ అనుభుతుల్ని ముచ్చటించుకునే సరికి రాత్రి చాలా పొద్దుపోయింది. ఫ్లైట్ లాగింగు ,ప్రయాణ బదలక వల్ల నిద్రముంచుకోచ్చి హాల్లో చాప పరుచుకొని పడుకున్నారు ఆనందరావు, సరోజ.

మర్నాడుదయం ఏడున్నరయినా

తెల్లవారలేదు.అప్పటికి ప్రదీప్ మేల్కోని ఆఫీసుకెళ్ళాడనికీ హడావుడి పడుతున్నాడు.కోడలు శ్రీదేవి ఆమ్లెట్ వేసి బ్రెడ్ముక్కలు ఓవెన్లో కాలుస్తోంది.కోడలుకు సహకరించాలని సరోజ కిచెన్ దగ్గరకొచ్చింది.

“ అమ్మా..! అన్నీ శ్రీదేవి చూసుకుంటుంది.నువ్వు కిచెన్ దగ్గర ఏమి ముట్టుకోకూ, ఇండియాలో లాగా ఇక్కడ కాదు. వంటల విషయంలోనే కాదు అన్ని విషయాలలో చాలా జాగ్రత్తలు వెలకవలలు పాటించాలి.శ్రీదేవి మీకు ఎక్స్ప్లెన్ చేస్తుంది. శ్రీదేవి హరియప్! టైమవుతోంది .బాక్స్ రెడీయేనా ..! అంటూ షూ వేసుకొని డైనింగ్ టేబుల్ మీద ఉన్న బాక్సునందుకొని బయటకెళ్తుండగా

“టిఫిన్ చేయవా నానా ...? అంది సరోజ అప్పటికే ప్రదీప్ బయటికెళ్లిపోయాడు.

“ కార్లో వెళ్తూ టిఫిన్ చేస్తారత్తయ్యా ! అంది శ్రీదేవి.అంత హడావుడేమిటో అర్థంకాలేదు.సరోజకూ ఆనందరావుకూ. అమెరికా ఉద్యోగమంటే అలాగే ఉంటుందేమో ననుకున్నారు.

టిఫిన్య్యాక మనవరాల్ని ఎత్తుకొని టి.వి ఎదురుగా కూర్చుంది సరోజ.భార్య ప్రక్కనే కూర్చోని తెలుగు ప్రోగ్రాం చూస్తున్నాడు ఆనందరావు.

శ్రీదేవి కషాయంలాంటి కాఫీ త్రాగుతూ వాళ్ళెదురుగా కేన్ స్టూల్పై కూర్చోని -“ చూడండి మావయ్య ..! ఇక్కడ కొన్ని పద్ధతులు మీకు ఇబ్బందికరంగా ఉండొచ్చు. ప్రవర్తనలో కూడా ఇక్కడ చాలా డిసిప్లీన్గా ఉండాలి...” అంటూ ప్రారంభించింది .

“ ఏంటమ్మా అది...! అంది సరోజ.

“ కిచెన్ దగ్గర వంట చేసేటప్పుడు తప్పనిసరిగా చిమ్మి ఆన్ చేయాలి. పొగ ఎక్కువగా వస్తే సైరన్ మోగుతుంది. పోలీసులు వచ్చి

భారీగా పెనాల్టీ వేస్తారు. వాడిన ఫ్లేట్లు ,పాత్రలు బౌల్ వాషింగ్ మిషన్లోనే క్లీన్ చేయాలి .బట్టలు వాషింగ్ మిషన్లో ఉతికి డ్రైయర్లో ఆరబెట్టాలి గానీ ఎక్కడా ఆరయ్యకూడదు.కూరలు రోజూ కాకుండా నాలుగు రోజులకొకసారి వండి ఫ్రీజ్ లో పెట్టి అవసరమైనప్పుడు వేడిచేసుకొని తినాలి. ఇంట్లోని వంటలవాసన బయటికి వెళ్లకుండా ఎప్పుడు కిటికీలు,తలుపులు మూసిఉంచాలి. ఫ్లోరింగ్ తివాచీలపై ఒక్కకాఫీ చుక్కగానీ పడకుండా చూడాలి. దేవుడి దగ్గర దూపం గానీ అగరుబత్తులుగానీ , హారతి కర్పూరంగానీ వెలిగిస్తే అవి అరిపోయేవరకు జాగ్రత్తగా గమనిస్తూ ఉండాలి.ఎందుకంటే ఇల్లుకూడా అంతా కర్రతో కట్టారు కాబట్టి ఈ జాగ్రత్తలు ఖచ్చితంగా పాటించాలి.టి.వి.సౌండ్ ఎక్కువగా పెట్టాడు. గట్టిగా మాట్లాడొద్దు, తుమ్ముద్దు ,దగ్గొద్దు, అన్నింటికంటే ముఖ్యమైన విషయం ఏమిటంటే బాత్ రూంలో ఒక్క నీటి చుక్కకూడా పడొద్దు. మోషన్ వచ్చినప్పుడు టిప్యూ పేపర్నే వాడాలి. స్నానం చేసినప్పుడు కర్టెన్ లాక్కుని టబ్బోలోనే స్నానం చేయాలి..”ఇంకా ఏదో బోధ చేస్తుండగా

“ అన్నీ నిలకడ మీద తెలుసుకోవచ్చు గానీ బాత్రూం ఎలా వాడాలి. తెలియక ఉదయం నుండి ఇబ్బంది పడుతున్నాం ” అని అడిగాడు ఆనందరావు.

“అందుకే చెప్పానుగా బాత్రూంలో పొరపాటున నీరుపడితే బయటికి పోడు.తుడవలేక ఇబ్బంది పడాలి.మీ భాషలో చెప్పాలంటే దొడ్డికిపోయాక కుండీ ప్రక్కనే రూల్ కు చుట్టిఉన్న తెల్లటి టిప్యూ పేపరుతో తుడుచుకోవాలి.స్నానం టబ్బోలో షెవర్ తో చేయాలి..అంటూ బాత్ రూంలోకి తీసుకెళ్లి చూపించి చెప్పింది.

అన్నీ బాగానే ఉన్నాయి గానీ ఆ ...విషయంలో మాత్రం ఇబ్బందిగా,సిగ్గుగా, అసహ్యంగా అనిపించి ఒకరి మొహం ఒకరు చూసుకున్నారు సరోజ ,ఆనందరావు.

వారం-
పదిహేను -

నెలరోజులు భారాతి భారంగా గడిచిపోయాయి.కోజు కోళ్ళ గూడులాంటి ఫ్లాట్ లో రాసుకు పూసుకు తిరిగినా కోడలి మాటల్లో, ప్రవర్తనలో మార్పు వచ్చింది. వలకరిస్తేనే పలుకుతుంది.మాటలెక్కువయితే విసుగ్గా మొహంపెట్టి కనురు కుంటుంది.రోజుకు నాలుగైదు సార్లు మనవరాలి డైవర్లు మార్పిచ్చుకొంటుంది.మురిపెంగా ఎప్పుడైనా ఎత్తుకు లాలిస్తే ఇకచాలు అన్నట్లు సరోజ ఒడిలోనుండి లాక్కుంటుంది.కొడుకెప్పుడో రాత్రికి పోద్దుపోయాక వచ్చి నాలుగు మెతుకులు గతికి అలసిపోయినట్లు బెడ్రూంలోకి జొరబడతాడు.సెలవు రోజుల్లో భార్యతో నాలుగైదు గంటలు బయటికెళ్ళొచ్చి కంప్యూటర్ ముందు కూర్చుంటాడు. అమ్మనాన్నలతో ఓ అచ్చటా లేదు ముచ్చటా లేదు.

“మరోనెల గడిచేసరికి ప్రదీప్ లో విపరీతమైన మార్పు కొట్టొచ్చినట్లు కనబడింది.ఎప్పుడూ చూసినా మనిషి టెన్షన్ గా కనబడుతూ భార్యను కూడా విసుక్కుంటున్నాడు.

ఎప్పటిలా ఆఫీసుకు పరుగెత్తడం లేదు. రోజూ ఇంట్లోంచి ఏదోబైముకు వెళ్లి నాలుగైదు గంటలు బయట తిరిగి వస్తున్నాడు.ఇంట్లో ఉన్నంతసేపు కూడా ఏదో పోగొట్టుకున్నట్లు కనబడుతున్నాడు.పలకరిస్తే చిరు బుర్రు లాడుతున్నాడు.

ఓ రోజు ప్రదీప్ ఉదయమే బయటకెళ్లాడు.రాత్రి ఏదో భార్యభర్తలు ఘర్షణ పడ్డట్లు గమనించి డోరు తెరచి బెడ్రూంలోకి అడుగు పెట్టింది సరోజ. మంచంలో కోడలు ఏడుస్తూ కూచుంది.

“ ఏమైందమ్మా ...!” అంటూ కోడలు తలపై చేయివేసింది.

“ ఇంకేం కావాలి..! మీరొచ్చారు ఆయన ఉద్యోగం పోయింది....! అంది.సరోజ చేతిని విసురుగా తీసి.

సరోజపైన ఒక్కసారిగా ఉరుములేని పిడుగు వడ్డట్టయింది. నిశ్శబ్దంగా బయటకొచ్చింది.ఉబికి వస్తున్న దుఃఖాన్ని ఆపుకుంటూ.

ఆ రోజంతా స్థబ్దత నిండిన వాతావరణం. ఆనందరావు, సరోజ టి.వి మ్యూట్ లో పెట్టుకొని బొమ్మల్లా బొమ్మల్ని చూస్తూ సోఫాలో కూర్చుండిపోయారు.ఇరువురి దృష్టి టి.వి. తెరపై కేంద్రీకృతమై ఉన్నా మనస్సులో ఆలోచనలు సుడులు తిరుగుతున్నాయి.

అప్పుడప్పుడు ఒకరి మొహాలు ఒకరు చూసుకున్నా నోటినుండి మాటలు పెగలేక పోతున్నాయి. మధ్యాహ్నం కోడలు ఫ్లేట్లో కొద్దిగా అన్నం కూరలు వడ్డించుకొని బెడ్రూంలోకెళ్లి తలుపేసుకుంది.భార్యభర్తలిద్దరూ తిండి సహించక కాస్త పెరుగన్నం తిన్నారు.

రాత్రి ప్రదీప్ వచ్చే సరికి చాలా పొద్దుపోయింది. శ్రీదేవి బెడ్రూం నుండి బయటకు రాలేదు.నిద్ర పట్టక మెలుకువతో ఉన్న సరోజ లేచి కొడుక్కి వడ్డించాలనుకుంది. డ్రెస్ కూడా మార్పుకోకుండా డైనింగ్ టేబుల్ దగ్గర కూర్చోని ఫ్లేటందుకున్నాడు ప్రదీప్. జుత్తు రేగిపోయి కళ్లు ఎర్రగా ఉన్నాయి. నోటి నుండి మధ్యం తాగిన వాసన గుప్పుమంటుంది. తల్లి టెబుల్ దగ్గరికి రాగానే “ ష్ ” అంటూ వారించి తానే తడబడుతున్న కాళ్లతో ప్రిజ్ దగ్గరికెళ్లి టమాటా సాస్ వేసుకొని తిని బెడ్రూంలోకెళ్లి పోయాడు. నిద్ర పట్టక కొడుకు కదలికల్ని గమనిస్తున్న భర్త దగ్గరికి చేరుకుంది సరోజ.

“ ఇంటికి వెళ్ళామండీ ...! అంది బాధని దిగమిగుకుంటూ

“ జైల్లో పడ్డట్టయింది...! వెళ్ళాం ...! అన్నాడు నిశ్చయంగా ఆనందరావు.

ఆరైల్లుందామనుకొనివచ్చాం..మనసులోఉన్న మాటని వాడికి తీరిగ్గా చెబుదామనుకుంటే వ రిస్కీ తులు తారుమారుగా

కనబడుతున్నాయి...ఎలా....? అంది.

“అయినా చెప్పక తప్పదు... వాడి అమెరికా రాక కోసమేగా లక్ష రూపాయలు అప్పు చేసింది... మనకా అప్పు తీర్చే స్థావరం లేదు. ఇప్పటికే వడ్డీతో కలిసి తడిపి మోపెడైంది.”

“సరే! వాడు కాస్త నిమ్మలంగా ఉన్నప్పుడు అడగండి” అంది సరోజ.

రెండురోజుల తర్వాత ఇండియాకు వెళ్ళిపోవడానికి నిశ్చయించుకొని కొడుక్కి చెప్పారు. కారణముడగకుండానే ఫైట్ టికెట్లు బుక్ చేశాడు ప్రదీప్.

ప్రయాణానికి ఇంకా నాలుగు రోజులు సమయముందనగా అమ్మానాన్నలను వచ్చినప్పటినుండి ఎక్కడికీ తీసుకెళ్ళలేదని సాయంత్రం ఆఫీసు నుండి తొందరగ వచ్చి షాపింగుకు తీసుకువెళ్ళాడు ప్రదీప్.

అదే అదనుగా - అతడి అమెరికా ప్రయాణం కోసం రెండేళ్ళ క్రితం చేసిన లక్షరూపాయల అప్పు సంగతి ప్రస్తావించాడు ఆనందరావు.

కడుపులో ఆకలి మంటుంటే కర్రు కాల్చి వాత పెట్టినట్లయ్యింది ప్రదీప్కు. ఒక నిమిషం వరకు ఏమీ మాట్లాడలేదు. తర్వాత నిశ్శబ్దాన్ని చేదీస్తూ-

“చూడు నాన్నా...! అందరిలాగే ఆశతో అమెరికా... అమెరికా అంటూ వచ్చాను. అత్యాశే అయింది. మొన్నటి వరకు నేను చేసిన ఉద్యోగం నా చదువుకి సరిపోయింది కాదు. ప్రస్తుతం చేస్తున్న ఉద్యోగం నేను చేయాల్సింది కాదు... ఏం చేస్తాం...! తిరిగి ఇండియాకు వస్తే అందరూ వెక్కిరిస్తారు... రాలేను... ఇక్కడ ఉన్నందుకు బతకడానికి ఏదో ఒకటి చేయక తప్పదు. ఇక్కడ పక్క ఫ్లాట్ వాడే పలకరించదు. ఏం చేసేదీ ఎవరూ పట్టించుకోరు. గల్లాలెగరేసుకుంటూ కోకోలలుగా గొట్టడాటుగా అమెరికాకు వచ్చే జనంలో దూరపు కొండలు నునుపనుకొని మోసపోయిన సోదరులెందరో ఉన్నారు. అయస్కాంతంలా ఆకర్షింపబడి ఇక్కడికి వచ్చాక తెలుసుకున్నారు- అవి నునుపు కొండలు కాదు జారుడు బండలని... ఇక్కడ అడ్డమైన చెడ్డపనులు చేస్తూ నెలకు రెండు లక్షలు సంపాదించే కంటే అక్కడ లక్షణంగా ఏ చిన్న పనిచేసుకుంటూ పదివేలు సంపాదించినా చాలు....”

“సరే! అవన్నీ మీ కెందుగ్గానీ ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో నేను నిస్సహాయుణ్ణి... మీ ఫైట్ టికెట్లకే నానా ఇక్కట్లు పడ్డాను. ఏడాది తర్వాత చూద్దాం... ” అన్నాడు.

ఇండియా ప్రయాణానికి అంతా సిద్ధం- నాలుగు సూట్కేసులు, రెండు ట్రాలీలు సగం ఖాళీ- ఆనందరావు, సరోజల హృదయల్లాగ. సరోజ ట్రావెల్ బ్యాగులో మాత్రం ట్యాబ్లెట్ల పరిమాణం పెరిగింది.

కార్లో కూర్చున్నాక కన్నీళ్ళు పర్యంతమైంది. ఎగిసిపడుతున్న

ఎదలోంచి ఆ దుఃఖం ఎందుకు తన్నుకొస్తుందో తనకే తెలియదు. పట పట రాలుతున్న కన్నీటిని పైటతో తుడుచుకుంటూ కోడలు ఒడిలో ఉన్న మనవరాలి వైపు చూసింది. నీటి పొరల్లోంచి బోసినవ్వుతో మనక

మసగ్గా పాప కనిపిస్తుండగా కారు కదిలింది. ఏరోడ్రాంలో కారు దిగాక ప్రదీప్ కళ్ళల్లోకి చూశాడు ఆనందరావు. కొడుకు కళ్ళల్లో అంతర్ముఖమేదో కొట్టొచ్చినట్లు కనబడుతుంది.

“వెళ్ళొస్తాం బాబూ...!” అంది సరోజ బరువైన గుండెతో. పెదాలదాగిన మౌనంలో అమ్మా, నాన్నలను ఆప్యాయంగా ఆలింగనం చేసుకున్నాడు వీడ్కోలుగా- మర్నాడుదయం సూర్యోదయం అవుతుండగా ఫైట్ శంషాబాద్ విమానశ్రయంలో ల్యాండ్యింది.

లేలేత కిరణాలు స్వాగతం పలుకుతుండగా ఆనందరావు, సరోజ బయటికిచ్చి, ‘క్యాబ్స్’ లో కూర్చున్నారు.

‘నా జన్మభూమి... నా జన్మభూమి... నా ఇల్లా అందులోనా కమ్మనీ ప్రదేశము నాసామిరంగా హైహై నాసామిరంగా-

నాసామిరంగా హైహై నాసామిరంగా...’

అంటూ ఎఫ్.ఎం. రేడియోలో పాట ప్రారంభమయ్యింది. ఆనందరావు, సరోజల హృదయాలు కాస్త తేలికపడ్డాయి. గంట ప్రయాణం తర్వాత ఇల్లు సమీపిస్తుండగా తిరిగి ఇరువురి గుండెలు బరువెక్కాయి.

గంపెదాశ మూటగట్టుకెళ్ళి రిక్తహస్తాలతో ఆడియాశను మోసుకొస్తున్న బాధ శరీర అమూలాగ్రం నిండిపోయింది. అమ్మాయి, బావమరుదులు కోరిన నజరానాలు ఆనందరావును వెక్కిరిస్తున్నాయి. అధిక వడ్డీతో తెచ్చిన లక్ష రూపాయల అప్పు చెంప దెబ్బలు కొడుతున్నట్లు ఉలిక్కిపడుతుంది సరోజ.

కారుదిగి తెచ్చిపెట్టుకున్న సంతోషంతో ఇంట్లోకి అడుగుబెట్టిన ఆనందరావు, సరోజలకు కూతురు, బావమరుదులు స్వాగతం పలికారు. కొత్త మొహాల్ని చూసినట్లు మురిసిపోయారు.

“బావా...! శుభవార్త....!?” అన్నాడు చిన్న బావమరిది. ఆనందరావు ఆశగా విప్వారిన కళ్ళతో చూశాడు.

“అవును బావా...! అప్పుడెప్పుడో మీ పెళ్ళి కట్టం క్రింద చెల్లెకు ఇచ్చిన రెండెకరాలకు రేటొచ్చింది.... రెండు లక్షలకు అమ్మేసి లక్షరూపాయలు అడ్వాన్స్గా తెచ్చాం...!” అన్నాడు పెద్ద బావమరిది.

“అమ్మా...! అంటూ సిగ్గుపడుతూ తల్లి దగ్గరకి చేరింది కూతరు. సరోజ ఆమె కళ్ళల్లోకి ఆప్యాయంగా చూసింది.

“నిన్ననే డాక్టరు దగ్గరకు వెళ్ళొచ్చాను...!” అంటూ తల్లి చెవిలో శుభవార్త ఊడింది- మూడోనెలని.

సరోజ, ఆనందరావుల మదిలో సంతోషం ప్రవేశించింది.

పునీత మానవత్వం

యం.ఆర్.అరుణకుమారి

నవ వధువుగా నిండు చూలాలిగా
 అంత:పురంలో సేవలందాల్సిన సీతమ్మతల్లి
 అడవుల్లో పడరాని కష్టాలు పడింది
 అంత:పురంలో ఏకవస్త్ర పాంచాలి
 అత్తింటి నిండు సభలో వస్త్రాపహరిణి అయింది
 అంత:పురంలోని అందాల దమయంతి
 అర్ధరాత్రి నట్టడివిలో భర్తచే పరిత్యజింప బడింది
 అంత:పురంలోని సుకుమారి చంద్రమతి
 అష్ట కష్టాల సుడిగుండంలో సుడుగాడు చేరింది
 అంత:పురంలోని సతీసావిత్రి అడవులపాలై
 పెనిమిటి ప్రాణాలకోసం యముని వెంట పడింది
 అంత:పురంలోని అమాయక మాధవి
 అశ్వాల కోసం అంత:పురాల్లో అంగడి బొమ్మయింది
 అంత:పురంలోని అతివలే
 అసమర్థులకు అర్ధాంగులైన పాపానికి
 అడవుల పాలై....అవమానాలపాలై ...అష్టకష్టాలు అలమటించారు

కానీ...ఎవరూ అత్యాచార బాధితులు మాత్రం కాలేదు
 జనారణ్యంలో...వాణిజ్య రాజధాని కామడదూరంలో
 సీతా నగరంలో...పతి చేసిన అప్పుకు ప్రతిగా
 చెయ్యని తప్పుకు, ఆలివైన పాపానికి
 అమానుషంగా.. 'మానభంగ' శిక్షననుభవించిన ఓ
 మానవీ !
 కాపాడమనే కప్పల్ని తొక్కె రాముళ్ళు రక్షక భటులు
 లోసుగులతో విలువల వలువలనూచ్చే కృష్ణులు
 న్యాయవాదులు
 స్వార్థపరిధిలో మురుగుతున్నారు ప్రజాప్రతినిధులు !
 నీ దయనీయ పరిస్థితికి చెమ్మగిల్లు నయనమ్ములేదు
 అపర కీచక పీచమణచ నువ్వె ఉద్యమించు
 అపరకాళివై
 నీ కన్నీళ్ళలో బడబాగ్గులు రగిలించు
 నీ ఆవేశ జ్వాలల్లో పునీతమవ్వనీ
 నిమ్మకు నీరెత్తి మంట కలిపిన మానవత్వం !

రాతి గోడలు

ఎస్ , షంషీర్ అషాద్

నేల నేలీ రాజు పోయెను
 నేలన్నమ్మీ రైతు కూలెను
 చెరపట్టి నేలను నేతల్ పుట్టిరి
 ప్రజాస్వామ్యం పుట్టిముంచిరి
 ఎవరు కోరిరెప్పరడిగిరి
 శ్రమను దోచే పరిశ్రమలను
 అన్నం పండే మదిలోన
 రాతిగోడల్ మొలిచెనండి
 నీతిగణ్ణల సవ్వదుల్లో
 కన్నీటి సెజ్జురు శబ్దించెనండి
 అవహరించిరి ప్రాణములను
 పరిహరించిరి జీవతంత్రులు
 తెగిన వీణియ బతుకు నతికే నాడుడెవడోయ్?
 దుక్కి దున్ని పైరు పెంచే వృత్తి నేడు
 ఏవగింపునకు, వెటకరింపుకు కేంద్రమాయెను
 పుట్టి పెరిగిన పల్లె నేడు
 వడ్డు నీవూ వలసపోమ్మనే
 చిన్న బోయెను వాసచినుకు
 చిత్రమాయెను రైతు బతుకు !

రెక్కలు

గోపాలుని వెంకటేశ్వర్లు.

చదివే కళ్ళకు మనసుంటే
 ప్రతి కవితలోనూ
 కవి గుండె చప్పుడు
 వినిపిస్తుంది-
 కవిత్వం
 వెన్నెల జలపాతం !
 మొండిగోడల సమాజంలో
 దయలేని వారిమధ్య
 సేవాత్మరులు
 ఎవరో ఒకరు ఉంటారు
 గంజాయి వనంలో-
 తులసి మొక్క!
 ప్రేమించ కుంటే
 అమాంతంగా
 మీదపడి
 నరికేస్తారట-
 నాగులు తిరిగే
 కోసం ఇది !

సీతాకోక చిలుకలను
 గొంగళి పురుగులుగా
 మారుస్తూ
 కాలుష్యం-
 తిరోగమనం
 మనిషికి హీనదశ !
 ప్రమోదాలు
 చాటునే
 అనుకోకుండా
 ప్రమాదాలు-
 జూలు విదిలిస్తుంది
 కాలం !
 సుందర హారాట్రాలను
 తమకంగా
 మోస్తూ
 బలమైన పునాదులు-
 పూల దారం
 ఆధారమేకదా !
 ఉత్త చేతుల్లో
 ఆగమనం
 అలాగే
 కొన్నాళ్ళకు తిరోగమనం-
 జీవితం
 గారడీ !

వందేళ్ల వందనాలు!

ఈ ఏడాది దేశంలోనూ రాష్ట్రంలోనూ అనేక మంది ప్రముఖులు ప్రసిద్ధుల శతజయంతి సందర్భాలు వస్తున్నాయి. ఇందులో కొన్ని ఇప్పటికే పూర్తి కాగా మరికొన్ని కొనసాగుతున్నాయి. 2008లో మొదలై 2009లో ముగిసేవి కొన్ని కాగా 2009లో మొదలై 2010లో ముగిసేవి మరికొన్ని. అయితే ఈ జాబితాలో కనిపించేవారంతా కళా సాహిత్య రంగాలలో అనన్య సామాన్యమైన ప్రభావం ప్రసరించిన వారే కావడం విశేషం. ఈ దశాబ్దిలో శతజయంతి జరుగుతున్నదంటే వారు ముప్పై నలభై దశకాలలో బాగా కృషి చేసిన వారై వుండాలి. అది మన దేశ రాజకీయ సామాజిక పరిణామాలలో కీలకమైన కాలం.

పోయినోళ్లు అందరూ మంచోళ్లు

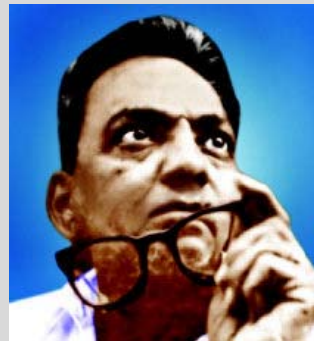
ఉన్నోళ్లు పోయినోళ్ల తీపి గురుతులు అని భావుకతతో రాసిన ఆత్మీయ పాట ఘంటసాల గాత్రంతో మనసు ఎప్పుడూ అలరిస్తూ వుంటుంది. అయితే పోయినోళ్లలోనూ నిజంగా మంచి వాళ్లు సమాజానికి మంచి చేసి మార్పులు తెచ్చిన వాళ్లను చిరకాలం గుర్తుంచుకోవడం ద్వారా మనం కృతజ్ఞత ప్రకటించుకోవడమే కాక వారి విశిష్టతకు విజయాలకూ మూలం ఏమిటో పునశ్చరణ చేసుకోవడానికి కూడా ప్రయత్నిస్తుంటాం. వారి ఆశయాలు ఆదర్శాలను పునరుద్ధాటించే ప్రయత్నం చేస్తుంటాం. జయంతులు, వర్ధంతలు అందుకు చాలా సముచితమైన సందర్భాలు.

ఆ విధంగా చూస్తే ఈ ఏడాది దేశంలోనూ రాష్ట్రంలోనూ అనేక మంది ప్రముఖులు ప్రసిద్ధుల శతజయంతి సందర్భాలు వస్తున్నాయి. ఇందులో కొన్ని ఇప్పటికే పూర్తి కాగా మరికొన్ని కొనసాగుతున్నాయి. 2008లో మొదలై 2009లో ముగిసేవి కొన్ని కాగా 2009లో మొదలై 2010లో ముగిసేవి మరికొన్ని. అయితే ఈ జాబితాలో కనిపించేవారంతా కళా సాహిత్య రంగాలలో అనన్య సామాన్యమైన ప్రభావం ప్రసరించిన వారే కావడం విశేషం. ఈ దశాబ్దిలో శతజయంతి జరుగుతున్నదంటే వారు ముప్పై నలభై దశకాలలో బాగా కృషి చేసిన వారై వుండాలి. అది మన దేశ రాజకీయ సామాజిక పరిణామాలలో కీలకమైన కాలం. 1920 నుంచి 30 వరకూ మొదటి సాంస్కృతిక వెల్లువ వచ్చింది. 1910లో గురజాడ దేశభక్తి గీతం ఒక కొత్త మలుపు అనుకుంటే దాని కొనసాగింపుగా 1920-30 మధ్య త్రిపురనేని, చలం, శ్రీపాద,విశ్వనాథ,ఉప్పవ లక్ష్మీనారాయణ,కృష్ణశాస్త్రి వంటి వారి ప్రేరణతో అటు సాహిత్య

స్పృహ, ఇటు జాతీయ చైతన్యం, హేతువాదం వగైరాలు పలు విధాల జవనత్వాలు సంతరించుకున్నాయి. ఈ క్రమంలో పునరుద్ధరణ వాదానికి పునర్వికాసానికి మధ్య ఘర్షణలు కూడా జరిగాయి. సహజంగానే ఈ క్రమంలో నూతన భావాలు నిలదొక్కుకున్నాయి. ఆ పునాదులపై 30వ దశకంలో అన్ని రంగాలలోనూ అనేక మంది ప్రతిభావంతులు ప్రభవించారు. ప్రకాశవంతమైన ప్రభావాన్ని ప్రసరించారు. రాజకీయాలలోనూ అది కీలకమైన కాలం. ఆర్థికంగానూ ప్రపంచ సంక్షోభం వచ్చింది. ఇన్ని కారణాలు నాటితరాన్ని ఆలోచింపజేశాయి. వారందరికీ సంబంధించి అన్ని విశేషాలనూ ఒకే వ్యాసంలో చెప్పుకోలేకపోయినా స్థూలంగా కొందరికైనా వందేళ్ల వందనాలు చెప్పుకోవడం మన బాధ్యత.

శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు

తెలుగు వారికి సంబంధించినంత వరకూ ఈ జాబితాలో

అగ్రగణ్యుడు శ్రీశ్రీగా ప్రసిద్ధుడైన మహాకవి శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు. ప్రజా కవిత్వ వైతాళికుడు, ప్రగతిశీల బావాల ప్రేరేపకుడు. అధునిక తెలుగు సాహిత్యాన్ని భూమార్గం పట్టించి భూకంపం పుట్టించిన పుడమి పుత్రుడు. 1910 ఏప్రిల్ 30న

విశాఖపట్టణంలో పుట్టిన శ్రీశ్రీ తల్లి చిన్నప్పుడే కన్నుమూసింది. తండ్రి

గణిత పండితుడు సూర్యనారాయణ ప్రోత్సాహంతో బాల్యంలోనే సాహిత్యం పట్ల ఆకర్షితుడైన శ్రీశ్రీ మొదట్లో విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, దేవుల పల్లి కృష్ణశాస్త్రిల ప్రభావంతో పద్యకావ్యాలు రాశాడు. అయితే కొద్ది కాలంలోనే జీవితానుభవమూ, సమాజ పరిస్థితులూ ఆయనను అభ్యుదయ భావాల వైపు మరల్చాయి. ఆకలి దశకంగా పేరొందిన 30లు ఆయనలో అక్షరాగ్ని రగిలించాయి. అంతకు ముందే గురజాడ అప్పారావు మొదలెట్టిన ప్రజా భాషను దేశ భక్తి భావాలను స్వీకరించిన శ్రీశ్రీ 1933లో నేను సైతం అంటూ జయభేరి పేరుతో కవిత రాయడం ద్వారా తెలుగు సాహిత్యంలో మహాప్రస్థానం ప్రారంభించాడు. పదండి ముందుకు అంటూ అక్షరాలను కష్టజీవుల విముక్తి పథంలోకి మళ్లించాడు. తెలుగు భాషకు భావానికి కొత్త పూవునూ రూపునూ చూపునూ కలిగించాడు. మార్పిజం పరిచయం, శ్రమజీవుల ఉద్యమాలతో మమేకత, దేశ దేశాల ప్రగతిశీల ప్రయోగాత్మక కవుల రీతుల పరిచయం ఆయనకు గొప్ప ధాటినిచ్చాయి. ఆ విధంగా అటు సంప్రదాయ రీతులనూ ఇటు సామ్యవాద భావాలనూ వంటపట్టించుకున్న శ్రీశ్రీ పులి చంపిన లేడి నెత్తురూ ఎగరేసిన ఎర్రని జండా కావాలి అనే నవకవనానికి అంటూ అక్షరాన్ని అరుణారుణం చేశాడు. ఆఖరు వరకూ అదే ఆశయానికి అంకితమై ఉత్తేజానికి పర్యాయపదంగా వెలుగొందాడు. సినిమా పాటల్లోనూ, పత్రికా రచనల్లోనూ సమీక్షల్లోనూ వ్యాసాలు వ్యాఖ్యల్లోనూ అనువాదాలు కథలూ అన్నిల్లోనూ తనదైన ప్రత్యేకతతో తెలుగు సాహితీ సాంస్కృతిక రంగాలను సుసంపన్నం చేశాడు. తొలిసారి సాహిత్య సంఘాలతో మొదలెట్టి తర్వాత కాలంలో అభ్యుదయ విప్లవ రచయితల సంఘాలలోనూ కీలక పాత్ర వహించారు. బహుశా ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య కారులలో మరెవరికీ లేనంత విస్తృతమైన ఆదరణ పొందిన శ్రీశ్రీ 1983 జూన్ 14న కన్నుమూశాడు. ఆయన శతజయంతి వుత్సవాలు రాష్ట్రంలో వూరూరా అత్యంత విస్తృతంగా జరుగుతున్నాయి.

కొడవటి గంటి కుటుంబరావు

కవిత్యంలో శ్రీశ్రీ లాగే కథ, నవలా రచనలో అగ్రగణ్యుడు కొడవటిగంటి కుటుంబరావు. మరే ఇతర రచయితకన్నా ఎక్కువ సాహిత్యాన్ని ఎక్కువ వాస్తవిక సాహిత్యాన్ని అందించిన కలం యోధుడు. శ్రీశ్రీ లాగే కమ్యూనిస్టు అభిమాని.విప్లవాభిలాషి. 1909 సెప్టెంబరు28న గుంటూరు జిల్లా తెనాలిలో పుట్టిన కొడవటిగంటి రచయితలకు ఒక శిక్షణాలయం వంటి వారు. ఏకకాలంలో సామాజిక అవగాహన సాహిత్య సృజన తెలియడానికి ఆయన రచనలు కరదీపికలు. అరుణోదయం, చదువు,వారసత్వం, అనుభవం, కులం లేని మనిషి, వంటి నవలలు, అసంఖ్యాకంగా కథలూ రాశారు. గల్పికలకు విస్తృత ప్రాచుర్యం కల్పించి వాటి ద్వారా సమాకాలీన పరిణామాలపై సజీవమైన వ్యాఖ్యానం అందించారు. ఇవే గాక సైన్స్, రాజకీయాలు, సినిమాలు,సాహిత్యం,సంస్కృతి వంటి అంశాలపై వందలాది వ్యాసాలు రాశారు. ఈయనను రష్యన్ మహా కథకుడు ఆంటన్ చెహోవ్తో పోల్చడం

పరిపాటి.శ్రీశ్రీ కవిత్యం ఉద్యోగ ప్రధానమైతే కొక సాహిత్యం అలోచనాత్మకం.జీవితంలో వచ్చే అనేకానేక మార్పులను అవి మనుషుల మనస్తత్వంలో తెచ్చే మార్పులను అత్యద్భుతంగా అత్యంత ప్రగాఢంగా చిత్రించిన కొక ముమ్మూర్తులా మార్పిస్తు భావజాలానికి కట్టుబడ్డారు. అభ్యుదయ విప్లవ రచయితల సంఘాలలో పనిచేశారు కాని ఎక్కువగా తన ఉద్యోగ జీవితంలోనే మునిగి తేలారు. ఆయన కుమారుడు రోహణి ప్రసాద్, కూతురు శాంతసుందరి కూడా రచయితలు కావడం విశేషం. చక్రపాణి సంచాలకుడుగా సాటిలేని పిల్లల పత్రిక చందమామను తీర్చిదిద్దిన ప్రతిభాశాలి. యువ పత్రికను సుసంపన్నం చేయడమే కాక మరికొన్ని పత్రికలలోనూ పనిచేశారు. తొలి తరంలో సినిమాలకూ రచనలందించారు.గొప్ప విమర్శకుడు. ఈయన శతజయంతి ఈ ఏడాది ముగుస్తుంది.

సుంకర సత్యనారాయణ

ప్రజా కళలు సాహిత్యం అన్న మాటకు పర్యాయ పదం అనదగిన వ్యక్తి సుంకర సత్యనారాయణ. వీర తెలంగాణా సాయుధ రైతాంగ పోరాటాన్ని కళాత్మకంగా అజరామరం చేసిన మాభూమి నాటకాన్ని మిత్రుడు వాసిరెడ్డితో కలిసి రచించిన సుంకర 1909మార్చి 23న కృష్ణాజిల్లా ఈడ్చుగల్లులో పుట్టారు. స్వాతంత్ర్య పోరాట సంప్రదాయాలు గల కుటుంబం.తండ్రి ప్రోత్సాహంతో చిన్నప్పుడే చదువు మానుకుని పురాణాలూ బుర్రకథలూ నాటకాలపై ఆసక్తి పెంచుకున్నారు. వాటిని జాతీయోద్యమంతో మేళవించిన నేరానికి జైలుశిక్ష అనుభవించారు. తిరిగివచ్చాక సోదరుడు వీరభద్రరావుతో కలిసి జమీందారీ వ్యతిరేక పోరాటంలో పాల్గొంటూ క్రమేణా కమ్యూనిస్టు అయ్యారు.ఫాసిజానికి వ్యతిరేకంగా కమ్యూనిస్టులు కళా ప్రభంజనం సృష్టించిన 1942లో సుంకర కీలక పాత్రధారి అయ్యారు. తిరువూరులో ఈ సోదరులు వల్లం నరసింహరావుతో కలిసి ప్రజానాట్యమండలిని అభివృద్ధి చేశారు.

వీ శ లి గం , అ ల శ్లా రి సీతారామరాజు, కష్టజీవి వంటి బుర్రకథలు రాసి సంచలనం సృష్టించారు. ఇవి బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ నిషేధానికి గురైనాయి.తర్వాత కాలంలో ప్రసిద్ధమైన మాభూమి కూడా 128 దళాల ప్రదర్శనలతో కొత్త చరిత్ర సృష్టించింది.ఇదీ నిషేధానికి గురైంది.ఇవే గాక సుంకర ఇంకా అనేక నాటకాలు

నాటికలు బుర్రకథలూ రాశారు. అనేక జన రంజక గీతాలందించారు. ఇక సినిమా రంగంలో ప్రజా కళాకారులు రూపొందించిన పల్లెటూరు, పుట్టిల్లు, నమ్మిన బంటు వంటి చిత్రాలకు ఆయన మాటలూ పాటలూ రాశారు. చివరి వరకూ కమ్యూనిస్టుగా వున్న సుంకర భూమికోసం చిత్రానికి స్ట్రీన్ షే రాయడంతో పాటు ఆ చిత్రంలో పచ్చగ పచ్చగ ఎదిగి అన్న పాటను కూడా అందించారు.

గోపీచంద్

తెలుగునాట హేతువాద జ్యోతిని వెలిగించిన కవిరాజు త్రిపురనేని రామస్వామి చౌదరి పుత్రుడైన గోపీచంద్ కేవలం పండిత పుత్రుడుగా మిగిలిపోలేదు. 1910 సెప్టెంబరు 8న కృష్ణాజిల్లా అంగలూరులో పుట్టిన గోపీచంద్ గుంటూరు ఏసి కాలేజీలో చదువుతున్నప్పుడే అక్కడి గ్రంథాలయంలో చదువుతూ సాహిత్యంపై ఆసక్తి పెంచుకున్నాడు.

మరెవరికన్నా ఎక్కువగా తండ్రిని ప్రశ్నలు వేసేవాడు. న్యాయవాద విద్య నభ్యసించినా దానిపై మక్కువ లేక సాహిత్య జీవనం ఎంచుకున్నాడు. 1939లో గూడవల్లి రామబ్రహ్మం తీసిన గొప్ప చిత్రం రైతు బిడ్డకు రచన అందించి మంచి పేరు తెచ్చుకున్నారు. అప్పుడే దేశం ఏమైపోయేట్టు, భార్యల్లోనే వుంది అన్న కథా సంకలనాలను వెలువరించారు. మరికొన్ని చిత్రాలకు రచన సంభాషణలు అందించడమే కాక లక్షమృత్యు, ప్రియురాలు, పేరంటాళ్లు చిత్రాలకు దర్శకత్వం వహించి జననిపించుకున్నారు. 1946లోనే అసమర్థుని జీవ యాత్ర రచించిన గోపీచంద్ కు సినిమా వాతావరణం పెద్దగా రుచించక తిరిగివచ్చారు. పై నవలలోనే తండ్రి ప్రభావానికి జీవిత వాస్తవాలకు మధ్య నలిగిపోయే సీతారామరావు పాత్ర ద్వారా ఆయన తనలోని సంఘర్షణను కూడా వెల్లడించుకున్నారు. తర్వాత కమ్యూనిజం వైపు ఆకర్షితుడై, చివరకు దానితో విభేదించిన రాయిస్టు భావాలతో మిగిలిపోయాడు. అభ్యుదయ సాహిత్యానికి చేరువగా వచ్చి దూరంగా వెళ్లాడు. ఆ పైన దానిపై అనేక విమర్శలు చేశాడు. విదేశీ సాహిత్యంతోనూ విస్తృతమైన పరిచయం పెంచుకున్నారు. ఆయన నవలలు చీకటి గదులు, పండిత పరమేశ్వరశాస్త్రివీలునామా, మెరుపుల మరకలు, యమపాశం వంటివి సుప్రసిద్ధాలు. కథలూ అసంఖ్యాకంగా రాశారు. వ్యాసకర్తగా ప్రపంచ తత్వవేత్తల పరిచయం వంటి పుస్తకాలు అందించారు. గోపీచంద్ ఆకాశవాణిలోనూ సమాచార శాఖలోనూ ఉన్నత బాధ్యతలు నిర్వహించారు. స్త్రీపాత్రలలో చాలా తిరుగుబాటు ధోరణిని చూపించారు. ఆయన పాత్రలన్నిటిలోనూ భావాల ఘర్షణ కనిపిస్తుంది. కొన్ని చోట్ల అది అభ్యుదయంగా అనిపించినా అస్పష్టత

అధికంగా వుంటుంది. ఆయన రచయితల రచయితగా కూడా పేరొందారు. 1962లో ఆయన చనిపోయారు.

రోణంకి అప్పల స్వామి

రచయితగా పై వారితో పోల్చలేకపోయినా బహుభాషా కోవిదుడుగా సాహిత్య విమర్శకుడుగా సుపరిచితుడైన రోణంకి అప్పలస్వామి 1909 సెప్టెంబరు 15న శ్రీకాకుళం జిల్లా ఇజ్జవరం గ్రామంలో పుట్టారు. తండ్రి ఉపాధ్యాయుడు కావడంతో చదువును బాగా ప్రోత్సహించారు. ఇంగ్లీషు ఎంఎ చదివిన రోణంకి యూరోపియన్ భాషలు ప్రత్యేకంగా అధ్యయనం చేశాడు. ఆ రోజుల్లోనే విదేశాల నుంచి గ్రామఫోన్ రికార్డులు తెప్పించుకునే వారట. గ్రీకు, లాటిన్, ఇటాలియన్, హిబ్రూ, జర్మన్, స్పానిష్ తదితర భాషలు నేర్చుకున్నాడు. అనేక ప్రపంచ ప్రసిద్ధ గ్రంథాలు మూల భాషల్లోనే చదవగలిగారు. విజయనగరంలో అప్పటికే ప్రతిభావంతులైన సాహిత్య కారులుగా పేరొందిన శ్రీశ్రీ, ఆరుద్ర, చాసో వంటి వారికి ఆయన మంచి మిత్రులు. ఆరుద్ర తన త్వమేవాహం ను ఆయనకే అంకితం చేశారు. గొప్ప జ్ఞానపిపాసి అయిన రోణంకి రాసింది, అనువదించింది తక్కువ. ఒకటి రెండు కవితాసంపుటాలు, అనువాదాలు ప్రచురించారు. చదివింది మాత్రం సముద్రమంత. ఆయన 1987 మార్చి నెలలో మరణించారు.

సుద్దాల హనుమంతు

వీర తెలంగాణా రైతాంగ పోరాట సాహిత్యానికి ప్రతీకగా నిల్చిన ప్రజాకవి సుద్దాల హనుమంతు 1908లో నల్గొండ జిల్లా రామన్నపేట తాలూకా పాలడుగులో పుట్టారు. పద్మశాలీ కుటుంబంలో పుట్టిన సుద్దాల చిన్నప్పటి నుంచి నాటకాలపై ఆసక్తి పెంచుకున్నారు. కీర్తనలు భజనలు జానపద కళలు నేర్చుకున్నారు. సంఘ సంస్కరణ కార్యకలాపాలు సాగిస్తూ తర్వాత జీవనోపాధి కోసం హైదరాబాదు వచ్చి అటెండర్ ఉద్యోగంలో చేరారు. కమ్యూనిస్టుపార్టీ, ఆంధ్ర మహాసభల ఆధ్వర్యంలో తెలంగాణాలో కొత్త చైతన్యం రావడం చూసి ఉత్తేజితుడైనాడు. దళిత యువతిని పెళ్ళిచేసుకున్నాడు. 1944లో ఆంధ్ర మహాసభ వలంటీర్ గా పాల్గొన్నాడు. అప్పటి నుంచి ఉద్యమ మార్గం చేపట్టి గ్రామసంఘం ఏర్పాటు చేశాడు. ప్రజాశక్తి తెప్పించి తన గ్రామస్థులకు చదివి వినిపించేవాడు. సుంకర బుర్రకథలు చెబుతూ తను కూడా పాటలు రాయడం నేర్చుకున్నాడు. పల్లెటూరి పిలగాడా పశుల గాసే మొనగాడా అన్న ఆయన పాట చాలా ప్రసిద్ధం. ఒకసారి సభ జరుగుతుంటే రజాకార్లు దాడి చేశారు. వారి నెదుర్కొంటూ అప్పటికప్పుడే వెయ్ వెయ్ వెయ్యర దెబ్బ అన్న పోరు పాట పాడాడు. చివరి వరకూ కమ్యూనిస్టు ఉద్యమంతో వుండి 1982 అక్టోబరు 10న కన్నుమూశాడు. ఆయన కుమారుడే ప్రముఖ సినీ కవి సుద్దాల అశోక తేజ అన్నది తెలిసిందే.

గాయాలూ - సందర్భాలు

అమ్మ
రోజూ చదువుకొనే
ప్రాచీన పవిత్ర భాష
చదివినప్పుడల్లా
వెండి మువ్వల వాన కురుస్తుంది...
తడవండి... ధైర్యంగా... మొండిగా.

రాత్రంతా
ఆకాశంలో చంద్రుడు లేడని
కలవరించీ... కలవరించీ
నిద్రపోయింది...
మా పాప

పిల్లలకి పౌర్ణములు... అమావాస్యలు తెలియవు.

దుఃఖాన్నీ... ప్రేమనీ
ఒకే హృదయంలో దాచటం
సాధ్యం కావటం లేదు
పోనీ
నీ హృదయాన్నిస్తావా... ...!

ఇక్కడ ఎవరూ లేరు
దుఃఖం వస్తే ఓదారుస్తుందిని
అమ్మ ఒడిలో దాక్కునే వాడిని
ఇప్పుడిక్కడ ఎవ్వరూ లేరు

రాత్రి
పరవశాలకు
భయం లేదు
బాధా లేదు

గుండె దగ్గర అలికిడయితే
ఆవిడ తిరిగొచ్చేసిందేమోనని
తడిమి చూస్తున్నాను
తీరా
నన్ను నేను
స్ఫర్షించుకున్నట్టే ఉంది

ఖాదర్షరీఫ్. షేక్

ప్రేమలేఖ రాసి ఆ అమ్మాయికి ఇచ్చినప్పుడు
చెంప చెక్కమనించాడు
అదే ప్రేమలేఖ
పత్రికలో వచ్చినప్పుడు
కరచాలనం చేశాడు... మా నాన్న.

స్కూలుకి వెళ్ళినప్పుడు
కాలేజీ ఎగ్గొట్టినప్పుడు
ఆ అమ్మాయిని తీస్కొచ్చినప్పుడూ
ఏది చేసినా సరే...
“మట్టిలో పాతేస్తా నా కొడకా” అనేవాడు
చాలా ఏళ్ళ తర్వాత నేనే
ఓ సాయంకాలం... ..
ఖబరస్థాన్ లో పూడ్చిపెట్టేశా... మా నాన్నని.

మగ్నం మొహియుద్దీన్

2009 ఫిబ్రవరి 4తో శతజయంతి ముగిసిన మగ్నం మొహియుద్దీన్ కవిగా కార్మిక నేతగా కమ్యూనిస్టు యోధుడుగా సువరిచితులు. ఉర్దూ సాహిత్యంలో ఆయనను శ్రీశ్రీతో పోలుస్తుంటారు. 1908 ఫిబ్రవరి 4న మెదక్ జిల్లా ఆందోల్ గ్రామంలో పుట్టిన మగ్నం చిన్నవయసులోనే సామ్యవాద భావాల వైపు ఆకర్షించబడ్డారు. కొంతకాలం ప్రభుత్వోద్యోగం చేసినా 1934 నుంచి కమ్యూనిస్టు ఉద్యమానికి అంకితమైనాడు. 1939లో మరికొందరు పెద్దలతో కలిసి హైదరాబాదులో కామ్రేడ్స్ అసోసియేషన్ స్థాపించారు. నిజాం కాలేజీలో లెక్చరరగా పనిచేస్తూనే రాచరికాన్ని గౌరవించేందుకు నిర్ణయం ద్వారా నిరాకరించాడు. తర్వాత ఉద్యోగాన్నే వదిలేశాడు. నిజాం వ్యతిరేక

పోరాటంలో పాల్గొన్నందుకు గాను ఆయనను జైలు పాలుచేశారు. జైలులో వున్నా ఆయన కలం కవితా సృజన కొనసాగిస్తూనే వచ్చింది. విడుదలయ్యాక మరింతగా పార్టీ కార్యకలాపాలలో మునిగిపోయిన మగ్నం కార్మిక రంగంలో పనిచేశాడు. నిజాం రైల్వేలోనమ్మో చేసినందుకు మరోసారి జైలు శిక్ష వీర తెలంగాణా సాయుధ పోరాటానికి పిలుపునిచ్చిన వారిలో ఆయనొకరు. ఆ విధంగా అటు కవితవ్వం ఇటు కార్యచరణ రెండింటి సమ్మేళనం మగ్నం. హవేలీ అన్న కవితలో నిజాంను అది ఒక దయ్యాల మేడ, శిథిల సమాజాల నీడ అని నిప్పులు చెరిగాడు. ఆయన ఉర్దూ కవితలు జనాన్ని ఎంతగానో ఉత్తేజ పర్చాయి. గురుదత్ కళాత్మక చిత్రం కాగజ్ కే హుల్ కోసం ఆయన రాసిన పాట జాతీయ పురస్కారం పొందినా ఆ వైపు మొగ్గలేదు. 1958లో ఎమ్మెల్సీగా ఎన్నికైనాడు. కార్మికోద్యమంలో సహచరుడైన రాష్ట్రపతి వివిగిరి కోరికపై ఢిల్లీలో ముషాయిరాలో పాల్గొనేందుకు వెళ్ళిన మగ్నం అక్కడే 1969 ఆగష్టు 26న కన్నుమూశాడు. పద పదవే గీతమా పదవే నా ప్రాణమా అంటూ ఆయన రాసిన పాటను మాత్రం మనకే వదలిపెట్టారు. ఆయన ప్రేమ భావనలు వెదజల్లిన ఇజామలనే కవితలు కూడా చాలా ప్రసిద్ధమైనాయి.

తె.ర

అమ్మకానికున్నాయి.

అమ్మకానికున్నాయి !
 సగం గీసిన చిత్రం
 సగం కట్టిన ఇల్లు
 సగం కన్న కల
 ఎవరైన కొనవచ్చు !
 అమ్మకానికున్నాయి !
 సగం వ్రాసిన డైరీ
 సగం మనసు
 సగం వయసు

అచ్చమైన తెల్లకాగితంపై
 ఎప్పుడో గీసిన రంగుల చిత్రం
 అక్కడక్కడ మాసిపోయింది
 కొంచెం మురికి పట్టింది
 చెదలు తినగా మిగిలిన సగం చిత్రం
 అమ్మకానికుంది !
 కళ తెలిసిన వారు కొనవచ్చు !
 లేదంటే వదిలి వేయవచ్చు !

కన్నడ మూలం: హె.చ్ బొళ్ళాడి
తెలుగు అనువాదం: జి. హరీష్

పై కప్పులేని ఒంటరి ఇంట్లో
 వెళ్లికిలా పడుకొని
 అందమైన రేపటి కోసం
 నిరిక్షిస్తూ కన్నట్టి సగం కల
 అమ్మకానికుంది !

“ కల ” కారులుంటే కొనవచ్చు
 సచ్చకపోతే మరిచిపోవచ్చు

ఎవరి దినచర్యనో నాదనుకొని
 అదే మైకములో రేయింబవళ్ళు గడిపి
 మూలుగుతూ...దొడ్లతూ ...
 నన్ను వ్రాసిన , నేను లేని
 సగం డైరీ పుటలు
 అమ్మకానికున్నాయి !
 వద్దనుకుంటే కాల్చవచ్చు

విషయాసక్తిలో కరిగిపోయింది
 సగం వయసు
 మత్తిలిన దారులలో కోల్పోయింది
 సగం మనసు
 మనసు లేని మనసులో
 వయసు కాని వయసులో
 అమ్ముకుంటున్నాను - నన్ను నేను
 ప్రేమ ఉంటే కొనవచ్చు
 నీతి తప్పాననిపిస్తే చంపవచ్చు.!

రెక్కలు

రంగనాథ రామచంద్రరావు

చెవికి	అందరూ	
ఇంపుగా ఉండేది	చస్తారు	
మనసును	కొందరే	
మలిన పరిచేది	మరణిస్తారు	
తీయని మాటలు- చాడీలు!	వీరుల మరణం- అమరం!	
మట్టిలో	దిగటం	రాత్రి తరువాత
పుట్టిన వాడు	సులభం	పగలు
మట్టిలో	వెలికి రావటం	పగలు తరువాత
చేరక తప్పదు	కష్టం	రాత్రి
నది కలవాల్సింది- సముద్రంలోనే!	ప్రేమ- ఊబి!	సమాంతర రేఖలు- కలవవు!

వలస పక్షులు

జలకళతో తళ తళలాడుతూ **వై. లలిత**
 చిరుగాలికే ఎగిరెగిరి పడుతూ
 కులుకుల వయ్యారాలు
 హోయలు పోతుంది
 నేలపట్టు చెఱువు
 అక్కడ వీక్షిస్తే ఓ అద్భుత దృశ్యం
 మదిపొరల్లో నిక్షిప్తమై పోతుంది
 ఇంద్ర ధనస్సు నది అలలపై
 నర్తించినట్టు
 సాయం సంద్యలో పులికాట్
 సరస్సుపై
 అలవోకగా వంగిన అడవి
 చెట్లపై
 కొమ్మ ఊయల ఊగుతూ
 రంగు రంగుల విహంగాలు
 తమ ముచ్చట్ల మురిపాలు,
 అలల నీడల్లో
 చూసుకుంటూ
 మురిసిపోతున్నాయో!
 సాహితీప్రియుల గుండె

గూటిలో ఒదిగి
 అసంఖ్యాక కావ్యాలను
 ఆవిష్కరింపజేస్తున్నాయో!
 విదేశీ పక్షి కూనలే, మన నేలపట్టు
 పులికాట్ సరస్సులలో పుట్టి
 బతికి రెక్కగట్టి వెళుతున్నాయో
 స్వదేశానికి
 ఎవరికన్నా తీసిపోమంటూ
 అంతరిక్షాన్ని ఏలుతున్నాయో మన
 ఉపగ్రహాలు
 మేధస్సు కల్గిన మన యువత
 తలెగరేసి ధీమాగా బతకాల్సిన
 మనదేశ వారసత్వ సంపద మాత్రం
 విదేశాలకు వలసపక్షులవుతున్నాయో!

తెలుగు హిందీ కవిత్వంలో దళిత చైతన్యం

డా॥ జి.వి. రత్నాకర్

ఎవరైతే కులాన్ని నిర్మించారో వారే దాన్ని పోషణకి దర్భనాలు శాస్త్రాలు పురాణాలు చరిత్రలో సృష్టించారు. స్వాతంత్ర్యానంతర తెలుగు హిందీ కవిత్వంలో దళితుల మూలాలు, అస్తిత్వాన్ని వెదుక్కొనే కవిత్వం వెలువడింది. ఈ కవిత్వం సామాజిక జీవితంలోని ఘోరమైన అవమానవీయతని అక్షరబద్ధం చేసింది. ఈ కవిత్వం మానవ విముక్తి కవిత్వం. ఈ కవిత్వం అకస్మాత్తుగా ఊడిపడింది కాదు. అవసరంలోంచి వచ్చింది. దీనిలోని ప్రతిఅక్షరం దళితుల రక్తం, చెమటలతో తడిసి అభివ్యక్తికి ఒక సార్థకతని, బలాన్ని వ్యవహారికతని ప్రసాదించింది.

“విశ్వశ్రేయఃకావ్యం” అని సంస్కృత నానుడి. మధ్యయుగపు సాహిత్యంలో రాజుల కీర్తిని కీర్తించటమే పనిగా సాహిత్యం ఆవిర్భవించింది. కాలక్రమంలో అనేక వాద వివాదాల అనంతరం “కళ కళ కోసం కాదు, కళ ప్రజలకోసం” అనే నినాదం ఊపందుకుంది.

ప్రజల పక్షం వహించేదే నిజమైన సాహిత్యం. మానవ సంబంధాలు మానవ విలువలు మరియు వాటి అంతులేని కోరికల్ని వ్యక్తపరిచే సాహిత్యమే నేటి వరకు సృష్టించబడింది అనడంలో ఎలాంటి సందేహంలేదు. కానీ ఈ పవిత్ర భారతదేశంలో కులం ప్రభావం ఎవరూ కాదనలేనిది. ఈ క్రమంలో స్వాతంత్ర్యం కన్నా పూర్వమే వెలువడిన అభ్యుదయ సాహిత్యంలో వర్గదృష్టి కోణంతో అభ్యుదయ కవులు సమాజంలోని అసమానతల్ని రూపుమాపి నవనమాజాన్ని నిర్మించే ఒక కలని కన్నారు. దళిత, పీడిత బాధిత ప్రజల పక్షం వహించి దోపిడీ పూరితమైన వ్యవస్థని వ్యతిరేకించే ప్రయత్నాన్ని వీళ్ళు కొనసాగించారు. కానీ ఈ ఉద్యమానికి కొన్ని పరిమితులున్నాయి. ఈ కవుల ఆలోచన సహానుభూతితో మాత్రమే కూడుకున్నది. అన్ని సమస్యలకి ఒకే పరిష్కారాన్ని సూచించే క్రమంలో ఈ అభ్యుదయ కవిత్వం సాగింది.

భారత సమాజ నిర్మాణంలో కులం ఒక సజీవ సత్యం. హిందూ సమాజానికి అదే ఆధారం మరియు ప్రాణం కూడా. కులం లేకుండా హిందూ సమాజాన్ని ఊహించడం అసాధ్యం. కులం అనేది మూసుకున్న గోడలతో ఉన్న ఒక ఇల్లు లాంటిది.

ఒక వ్యక్తి హిందువునని గర్విస్తూ ఉంటే మరొకవ్యక్తి అది తన దౌర్భాగ్యం మరియు తన పాలిట శాపం అనుకోవడం జరుగుతుంది. నేటికీ రాజ్యాన్ని దాని వెనుకనున్న కులవ్యవస్థని వ్యతిరేకించే ఒక బలమైన గొంతు వినిపిస్తుందంటే అది ఖచ్చితంగా దళితులదే. ఎవరైతే కులాన్ని నిర్మించారో వారే దాని పోషణకి దర్భనాలు శాస్త్రాలు పురాణాలు చరిత్రలో సృష్టించారు. స్వాతంత్ర్యానంతర తెలుగు హిందీ కవిత్వంలో దళితుల మూలాలు, అస్తిత్వాన్ని వెదుక్కొనే కవిత్వం వెలువడింది. ఈ కవిత్వం సామాజిక జీవితంలోని ఘోరమైన అవమానవీయతని అక్షరబద్ధం చేసింది. ఈ కవిత్వం మానవ విముక్తి కవిత్వం. ఈ కవిత్వం అకస్మాత్తుగా ఊడిపడింది కాదు. అవసరంలోంచి వచ్చింది. దీనిలోని ప్రతిఅక్షరం దళితుల రక్తం, చెమటలతో తడిసి అభివ్యక్తికి ఒక సార్థకతని, బలాన్ని వ్యవహారికతని ప్రసాదించింది.

స్వాతంత్ర్యానంతరం ఎనభై, తొంభైల్లో కవిత్వ మూలాల్లో దళిత విముక్తి ఆకాంక్ష ప్రబలంగా ఉంది. ఈ కాలపు తెలుగు హిందీ కవిత్వం సంవేదనని వ్యక్తీకరిస్తూ విప్లవ చైతన్యాన్ని సృష్టించింది.

కులం గురించి మాట్లాడుతూ బాబా సాహెబ్ డా॥ అంబేద్కర్ “ఇది శ్రమ విభజన కాదు. శ్రామికుల విభజన కూడా. ఎందుకుంటే కులవ్యవస్థ ఆధారంగానే శ్రమ విభజన జరిగింది” అన్నాడు. భారతదేశంలో బుద్ధుడు, జ్యోతిభాపూలే, డా॥ అంబేద్కర్ పోరాటాలని, సంవేదనలని ప్రాణంగా చేసుకొని దళిత చైతన్యం, ఆవిర్భవించింది.

దళిత చైతన్యం దళిత సాహిత్యం అనే పదాలు 1960 ప్రాంతాల నుండి భారతీయ సాహిత్యంలో ప్రవేశించాయి. భారతీయ సాహిత్యంలో మొదటిసారిగా దళిత సాహిత్యానికి స్థానం కల్పించింది మరాఠీ దళిత రచయితలు.

తెలుగు దళిత సాహిత్యం

తెలుగు దళిత కవిత్వానికి ఆద్యుడు జాషువా, ఆయన 'గబ్బిలం' తొలి తెలుగు దళిత కావ్యం. తరువాత జాలా రంగకవి, కుసుమ ధర్మన్న, బోయి భీమన్న, జ్ఞానానంద కవులు దళిత కవిత్వం వ్రాశారు. తెలుగులో దళిత సాహిత్యోద్యమం కొత్త దళిత పాఠకులను కవులను అందించింది. 1980ల తర్వాత తెలుగు సాహిత్యంలో దళిత స్పృహ బలంగా వేళ్ళునుకొని నేడు తెలుగు సాహిత్యంలో ఒక ప్రధాన స్రవంతి అయింది. సంకలనాల కెక్కని వందలాదిమంది దళిత కవులు, ఒక చారిత్రక అవసరంగా రాస్తున్నారు.

దళిత కవిత్వం తనతో తెచ్చిన మరొక విశేషం ఏమిటంటే పురాణాల్ని చరిత్రను, అధ్యయనం చేసి అందులో వున్న లోటును ఎత్తిచూపుతూ తద్వారా కవిత్వం రాయటం. హిందూమతం అతి పవిత్రంగా చూసే మనుధర్మం వేదాలు. అవి నిర్మించిన వృత్తి కులాల నుండి వర్ణవ్యవస్థ ఆవిర్భావం వీటన్నింటిలో వున్న చారిత్రక కుట్రని దళిత కవి బట్టబయలు చేస్తున్నాడు.

నిశాని, బహువచనం, చిక్కనవుతున్న పాట, పడునెక్కిన పాట, గుండెడప్పు, మాదిగ చైతన్యం, జిహాద్, మేమే, చిత్తరువు, దండోరా వంటి కవితా సంకలనాలు, బొంబాయి తారకం 'నది పుట్టిన గొంతుక', శిఖామణి 'కిర్రు చెప్పుల భాష', ఎండ్రూరి సుధాకర్ 'వర్షమానం', 'పర్ణికరణీయం', సతీష్ చందర్ 'పంచమవేదం', 'అదివర్షం', జూలూరి గౌరీశంకర్ 'పాదముద్ర', 'పొలికట్టె', 'మాలకాకి', 'చిన్ని', 'వొళ్ళు కడుక్కొందాం రండి' మద్దూరి నగేష్ బాబు 'వెలివాడ', 'రచ్చబండ' కత్తిపద్మారావు 'నల్లకలువ', 'కట్టెలమోపు', 'భూమి భాష' సుంకర రమేష్ 'తల్లికోడి హెచ్చరిక', ఖాదర్ మొహియుద్దీన్ 'పుట్టుమచ్చ', నాగప్ప గారి సుందరరాజు 'చంఢాల చాటింపు', పైడి తెరేష్ బాబు 'అల్పపీడనం', 'హిందూ మహాసముద్రం', 'నేనూ నా వింతలమారి ప్రపంచం', జి.వి. రత్నాకర్ 'మట్టిపలక', 'అట్లేటి అల', చల్లపల్లి స్వరూపరాణి 'మంకెనపూవు', గూటం స్వామి 'ఏకీకరణీయం', 'నల్లతుమ్మ', 'అయ్యయ్యో దమ్మక్కా' కవితా సంపుటాలు వచ్చాయి. గుండెడప్పు కనకయ్య 'కడుపుమీద కొట్టకుండ్డి', దాల్ల వెంకటేశ్వరరావు 'దళితా తాత్త్వికుడు' కోయి కోటేశ్వరరావు 'వినోదిని', గోగు శ్యామల, జల్లి ఇందిర, జూపాక సుభద్ర, జిలుకర శ్రీనివాస్, లాంటి అనేకమంది దళిత కవిత్వం వ్రాశారు.

హిందీ దళిత కవిత్వం

హిందీ దళిత కవులు, ఓం ప్రకాష్ వాల్మీకి, ఓం ప్రకాష్ మెహరా, వీరాపరమార్, రమణికాగుప్త, హేమంత్ ప్రసాద్ దీక్షిత్

రామ్ లఖన్ పాల్, డా॥ యన్.సింగ్, దయానంద్ బటోపి, కంవల్ భారతి, జయప్రకాష్ కర్కమ్, సూరజ్ పాల్, డా॥ ప్రేమ్ శంకర్, సూరజ్ పాల్ చౌహాన్, రాకూర్ వాస్ సిద్ధ్, కుసుమ్ మేఘవాల, భగీరథ మేఘవాల, ఎన్.ఆర్.సాగర్, సి.వి. భారతి, రామ్ భరత్ పాసీ, నిసాంత్ శరద్ కోకాస్, రవీంద్రభారతి, మోహన్ దాస్ నైమిశ్ రాయ్, లాల్ చందరాహేలు దళిత కవిత్వాన్ని సృష్టించారు. వీరిలో ఓం ప్రకాష్ వాల్మీకి నదియొంకాసంతాప్, బస్సె బహుత్ హోచుకా, జయప్రకాష్ కర్కమ్ - మైం గూంగా నహీథా, సుశీలాటాక్ భౌరే - హమారే హిస్సేకా సూరజ్ పేర్కొనదగిన కవితా సంపుటాలు యుద్ధరత్ ఆమ్ ఆద్మికా దళిత్ చేతన పేరుతో రమణికాగుప్త ప్రచురించిన కవితా సంకలనం అమూల్యమైనది.

తెలుగు దళిత కవిత్వానికి ఆద్యుడు జాషువా, ఆయన 'గబ్బిలం' తొలి తెలుగు దళిత కావ్యం. తరువాత జాలా రంగకవి, కుసుమ ధర్మన్న, బోయి భీమన్న, జ్ఞానానంద కవులు దళిత కవిత్వం వ్రాశారు. తెలుగులో దళిత సాహిత్యోద్యమం కొత్త దళిత పాఠకులను కవులను అందించింది. 1980ల తర్వాత తెలుగు సాహిత్యంలో దళిత స్పృహ బలంగా వేళ్ళునుకొని నేడు తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రధాన స్రవంతి అయింది.

అంటేడ్యర్ "పులుల్లాగా బ్రతకండి, మేకల్లా బ్రతికారంటే పులులు మిమ్మల్నే తినేస్తాయి." అని అంటారు.

దళితులు

“తరతరాలుగా ఎవరైతే అంటరానితనానికి, అవమానాలకి గురై బ్రతుకుతున్నారో వాళ్ళే దళితులు” అని సిద్ధాంతీకరించబడింది. దళిత అనగా అణచబడిన, త్రొక్కబడిన, చీల్చబడిన అని అర్థం.

దళిత సాహిత్యం “దళితులు

విముక్తికోసం దళిత రచయితల ద్వారా దళితుల గురించి రాయబడిన సాహిత్యం” అని ప్రసిద్ధ హిందీ సిద్ధాంతకారుడు గజానన్ చాహ్స్పేన్ తెలియపర్చారు.

దళిత సాహిత్యం యొక్క శక్తి 'కళకాదు సత్యం' దళిత సాహిత్యం దళితుల కోసమే కాదు సమాజం మొత్తం కోసం దళిత, దళితేతర, విప్లవవాదపు కవుల లక్ష్యం ఒకటే. దళిత కవులు కులవ్యవస్థని అంతం చేయాలనుకుంటారు. విప్లవవాద కవులు వర్గాన్ని అంతం చేయాలనుకుంటారు.

విప్లవ సాహిత్యం

తెలుగులో మార్క్సిజం పునాదిగా అభ్యుదయ కవిత్వం వచ్చింది. అందులో కె. శివారెడ్డి ఇలా అన్నారు.

“మాకు కాపలాకాస్తున్న శవమ్మీద సూర్యుడితో సంతకం చేస్తున్నాం భూమిలోపలి పొరల్లో

అగ్ని లిపిగా అల్లుకుంటున్నాం” (పొయిట్రీ వర్క్కుషాపు) నిజానికిది వర్గకోణంతో వచ్చిన కవితే కానీ కుల నిర్మూలనకి సంబంధించింది కాదు. హిందీలో కూడా నాగార్జున్ ఇలా అన్నారు.

నా మనసు పలుకుతుంది ఈ బాలుడు నిమ్మ వర్షపు నాయకుడౌతాడు కొత్త శాస్త్రాలు రచిస్తాడు కొత్త వేదాలు ఆలపిస్తాడు

అతని వెనుక వందల మంది వీరులు నడుస్తారు
లక్షల మంది అనుచరులొత్తారు. (హరిజన గాథ 1997)

తెలుగు, హిందీ కవిత్వ ప్రస్థానం

కుల నిర్మూలన, అంటరానితనంను తొలగించడం పీడితుల్లోని కులభేదాల నివారణ, సామాజిక విప్లవం, కోసం పీడిత వర్గాల మధ్య ఉన్న అంతరాల్ని తొలగించడం దళితులకు నాగరిక, పౌరహక్కులు సాధించి ఇవ్వడం మొదలైనవి దళిత ఉద్యమ కర్తవ్యాలుగా ఆంధ్ర ప్రాంతంలో దళిత మహాసభ మొదలైంది.

ఇదేవిధంగా భారతదేశంలో హిందీ ప్రాంతంలో జ్యోతిబాపూలే, డా॥ అంబేద్కర్ జీవనపోరాటాల ఫలితంగా దళిత చైతన్యం ఆవిర్భవించింది.

దళితుల ఆత్మాభిమాన పోరాటం రాజ్యాధికారం వైపు సాగుతుంది. స్వయంగా తాము అనుభవిస్తున్న బాధల్ని దుఃఖాన్ని అభివ్యక్తికరించేందుకు ఆరాటపడుతున్నారు.

దళిత ఆత్మగౌరవం

ప్రముఖ తెలుగు దళిత కవి కలేకారి ప్రసాద్ “పిడికెడు ఆత్మగౌరవం” కవితలో

తరతరాలుగా
స్వతంత్ర దేశంలో
అస్వతంత్రుణ్ణి
అవమానాలకూ
అత్యాచారాలకు
మానభంగాలకూ
చిత్రహింసలకు గురై
పిడికెడు ఆత్మగౌరవం కోసం
తలెత్తిన వాణ్ణి (చిక్కనవుతున్న పాట)

మార్క్స్, అంబేద్కర్ ఆలోచనా విధానంలో తేడాలు మనకి కనిపిస్తాయి. కులవృత్తులని బట్టే కులాలు వచ్చాయి అని మార్క్సిజం చెప్పంటే, అసలు కులవ్యవస్థపైనే శ్రమ విభజన జరిగింది అని అంబేద్కరిజం చెప్పింది.

ప్రముఖ హిందీ దళిత కవి ఓం ప్రకాష్ మెహరా ‘ఆకాసం’ కవితలో

నీ అంత ఎత్తు ఎదుగుతానని అనలేదు
నువ్వు నాకు కావాలి అని అనలేదు
ఓమూల తల దాచుకునేందుకు ఇంటికప్పును అడిగాను
నీ గొప్పదనాన్ని అడగలేదు గుండె ధైర్యాన్ని అడగలేదు
విశాలమైన నీ వల్లకాటిని అడగలేదు
నన్ను పాతుకునేందుకు రెండు గజాల నేలని అడిగాను
ఓ ఆకసమా! ఓ నేలా! ఓ గాలీ! ఓ పైరూ

ఓ సీతాకోక చిలుకా
మిమ్మల్ని నిలేసి అడుగుతున్నాను
నా అవసరాలకి తగినట్లు నేల
ఊపిరి నిలుపుకొనే గాలి, తాగేందుకు నీళ్లు
కొంచెం రంగు నా బతుకులో ఎందుకు కోరుకోకూడదు
(యుద్ధ్ రత్ ఆమ్ ఆద్యీకా దళిత్ చేతన)

సమానత్వాన్ని మరియు ప్రజాస్వామ్యాన్ని ప్రతిష్ఠించాలంటే కులవ్యవస్థని నాశనం చేయాలి అనే భావన ఎనభై, తొంభైల్లో కవిత్వంలో ప్రతిఫలించింది. ప్రజాస్వామిక విప్లవానికి ముందే దళిత ప్రజాస్వామిక విప్లవపు అవశ్యకత ఉందని దళిత కవిత్వం ప్రకటించింది.

దళిత చైతన్యం

‘ఇనుప పాళీలు మొలుచుకొస్తున్నాయి’ కవితలో శిఖామణి ఇలా అంటున్నారు -
నేర్పని విద్యకు గురుదక్షిణ కోరిన
మా బొటనవేళ్ళ స్థానంలో ఇనుప
పాళీలు మొలుచుకొస్తున్నాయి
అవి చరిత్రను తప్పక తిరగ
రాస్తాయి (పదునెక్కిన పాట)
దళిత చైతన్యంలో భాగంగా దళితులు ప్రశ్నించడం మొదలైంది. తెలుగు దళిత కవి జి.వి. రత్నాకర్ ‘మాలో పుట్టాల్సిందే’ కవితలో.....

నీవెంత ఉదార సంధ్రానివైనా
నేను చచ్చిబతికే మురికి కాలవనే
నీ అరికాళ్ళ దుమ్ము ముఖాన
పూసుకునే మంగలి కత్తిని
మట్టిని తడిసిన నా చెమటే
నీవు తాగే కొత్త కుండన ఒడుస్తుంది
ఈ దేశపు జండాపై నీవు కార్చిన
చీము నెత్తుటి మరకల్ని తొలగించి
ఎర్రదానికి నిండు దనాన్నిచ్చే
నల్లటి చాకలి బండని
మా కసి కోత మీ కర్ణం
కావాలంటే మాలో పుట్టాల్సిందే. (మట్టిపలక)
అదే విధంగా దళిత చైతన్యంలో భాగంగా ‘నా రోడ్డుమీద’ కవితలో గుండె దప్పు కనకయ్య అగ్రవర్ణ హైందవ భావజాలాన్ని నిలేసి ప్రశ్నిస్తూ -

“చీకటంటే భయపడే మీరు
అస్తమానం అంధకారంలో జీవించే నాపై
సిద్ధాంతాల వెలుగులు విరజిమ్మాలని చూస్తారు
అందుకే నేనింక రోడ్డు వెయ్యి దల్చుకోలేదు
రోడ్డును బ్లాస్ట్ చెయ్యదల్చుకున్నాను” (గుండెదప్పు) అంటున్నాడు.
హిందీ దళిత కవి ఎన్.ఆర్.సాగర్ మనువాద సంస్కృతిని తన

“నీకప్పుడేమనిపిస్తోంది” కవితలో ఇలా ప్రశ్నిస్తున్నాడు -

ఒళ్ళు కాలే ఎండలో
కుండపోత వాసలో
పిక్కలు వణికే చలిలో
ఏ ఆధారం లేని అభయం పొందమంటే
నీ కప్పుడేమనిపిస్తోంది
నీ కుట్రకు నిలయమైన
గుళ్ళు గోవురాలను దుమ్ములో దూళిలో నింపేసి
నీ ధర్మ గ్రంథాలను కాలేస్తే
నీ కప్పుడే మనిపిస్తోంది.
ఊరికి వాడకి దూరంగా

చెత్తకుప్పల దగ్గర స్మశానాల
దగ్గరగా

నిన్ను కట్టేస్తే నీకేమనిపిస్తుంది
(యుద్ధరత్ ఆమ్ ఆద్యీ కా దళిత్ చేతన)
పీడిత కులాలని మనుషులుగా గుర్తించ
నిరాకరించింది మనుషాదం. చివరికి పిడికెదు
మెతుకులు నోచుకోడానికి కూడా నిరాకరిస్తుంది
కులవ్యవస్థ. సాంఘిక గౌరవాన్ని
నిరాకరించడమే కాకుండా, దళితులు
సంపాదించుకునే మార్గాలను కూడా త్రొక్కి
పెడుతుంది హిందూ వ్యవస్థ.

తెలుగు దళిత కవి కొయి కోటేశ్వరరావు తన ‘నర్తనశాల’ కవితలో లేదు.
ఇలా అంటున్నారు.

అందుకే ఇక నేను చావదలుచుకోలేదు...
పెద్దపులులతోనైనా పెనుగులాడి బతుకుతాను...
కకావికలమైన నా మాంసపు ముద్దల మీద
మరణాయుధాల్ని పూయించి
కామ కీచుకుల మగతనాన్ని తెగ నరకటానికి
ఇప్పుడు నేనే నర్తనశాలకు నడిచివెళతాను... (సెంట్రల్
యూనివర్సిటీ కవిత)

కుల వివక్షకు వ్యతిరేకంగా పోరాడే క్రమంలో దళిత నాయకత్వమే
అగ్రకులాల దాడులకి జవాబు చెబుతుంది. శాశ్వత పీడన నుండి
దళితుణ్ణి విముక్తి చేస్తుంది. అప్పుడు దళితుల సమస్యలకి జవాబు
దొరుకుతుంది. గట్టి హామీ దొరుకుతుంది. అక్కడ కొత్త రాజ్యాంగం
ఉంటుంది. కొత్త దేశం ఉంటుంది. కొత్త భూమి, కొత్త ఆవేశం ఉంటుంది.
అలా దళిత కవులు తమ మూలాలు వెతుక్కుంటున్నారు.

దళిత స్త్రీ కథ:

చల్లవల్లి స్వరూపరాణి ‘మంకెన పువ్వు’ కవితలో ఇలా
అంటున్నారు

ఇంట్లో పురుషాహంకారం
ఒక చెంప చెళ్ళుమనిపిస్తే
వీధిలో కులాధిపత్యం

రెండో చెంప పగలగొడుంది (గుండెదప్పు)

దీనికి పునాదిగా బుద్ధుని “అత్తదీపోభవ” అనే భావన “సత్యాన్ని
సత్యంగా తెలుసుకో” అనే సందేశం ఉంది. పూలే చెప్పినట్లుగా “బూడిదకి
మాత్రమే కాలినప్పటి అనుభవం తెలుస్తుంది.” అనే భావన “ఎవరైతే
అనుభవిస్తారో వారికే పూర్తి సత్యం తెలుస్తుంది.” ఎవరైతే తెలుసుకుంటారో
వాళ్లే సత్యాన్ని చెప్పగలుగుతారు మరియు అంబేద్కర్ బోధించిన,
బోధించు! పోరాడు!! సమీకరించు!!! అనే చైతన్యం దళిత కవిత్వంలో
ఉన్నాయి. కమ్యూనిస్టు ఉద్యమ ప్రభావంతో దళితులు బయట
సమాజంలోకి అడుగుపెట్టిన మాట నిజమే కానీ వాళ్ళు దళితులుగా
కాకుండా శ్రామికులుగా ఊహించుకొని బయటికి వచ్చారు. కేవలం

అర్థిక సమస్యలని ఊహించుకొని బయటకు
వచ్చిన దళితులు కులానికి వ్యతిరేకంగా
ఉద్యమించడంలో జాప్యం జరిగింది.
దళిత కవులు వశంపుల
మూగతనంలోంచే ఊరిబైటి
మూలుగుల్లోంచి దూడచర్మం, ఎద్దుకొమ్ము
సంస్కృతిలోని అక్షరాల్ని పలికిస్తున్నారు. గత
చరిత్ర గొంతు మీద కాలుబెట్టి వర్తమాన
చరిత్ర గుండెల్లో నిర్భయ సంతకాలు
చేస్తున్నారు. ఆర్థికేతర, వర్గేతర అంశాల్ని
విప్లవ కవిత్వం పట్టించుకోనట్లే కులమతేతర
అంశాల్ని దళిత కవులు పట్టించుకోవడం

**కుల వివక్షకు వ్యతిరేకంగా పోరాడే
క్రమంలో దళిత నాయకత్వమే అగ్రకులాల
దాడులకి జవాబు చెబుతుంది. శాశ్వత పీడన
నుండి దళితుణ్ణి విముక్తి చేస్తుంది. అప్పుడు
దళితుల సమస్యలకి జవాబు దొరుకుతుంది. గట్టి
హామీ దొరుకుతుంది. అక్కడ కొత్త రాజ్యాంగం
ఉంటుంది. కొత్త దేశం ఉంటుంది. కొత్త భూమి,
కొత్త ఆవేశం ఉంటుంది. అలా దళిత కవులు
తమ మూలాలు వెతుక్కుంటున్నారు.**

దళిత విముక్తి

తెలుగు దళిత కవి ఎండ్లూరి సుధాకర్ రచించిన క్రింది
కవిత ప్రత్యామ్నాయ సంస్కృతిని కోరుకుంటూ దళిత విముక్తి చైతన్యాన్ని
అవిష్కరిస్తుంది.

మాకిప్పుడు కావలసింది
నెత్తుటి రొళ్ళుం కాదు
మాకేం కావాలో కోరుకునే
నిర్భయ గొంతుక
కొత్త రాజ్యాంగం
కొత్త దేశం
కొత్త భూమి
కొత్త ఆకాశం (చిక్కనవుతున్న పాట)

దళిత కవిత్వానికి సమాజంలోని ఒక కులం కలవరపడ్డది.
కంపించింది. కంపించి, నేనే దళితుణ్ణి అంది. ఆ మొసలి కన్నీళ్ళను
బలంగా తిప్పికొడుతూ ‘నీ బాధలో నిజం లేదు’ అంటున్నాడు దళిత
కవి.

‘ప్రత్యామ్నాయ సంస్కృతిని కోరుకుంటూ తన కవితలో డా||
దార్ల వెంకటేశ్వరరావు
ఒక్కొక్క సమాధి

ప్రస్థానం 2010 జనవరి ప్రత్యేక సంచిక

జనవరి 2010 సాహిత్య ప్రస్థానం సంచికను ప్రత్యేకంగా సంచికగా వెలువరిస్తున్నాం. గత సంవత్సరం నవంబరు నెలలో తీసుకువచ్చిన ప్రత్యేక సంచికకు మంచి ఆదరణ లభించింది. అలాగే ఈ సంవత్సరం కూడా పాఠకుల ఆదరణను ఉంటుందని భావిస్తున్నాం. డిసెంబరు సంచిక ను జనవరి సంచికను కలిపి ప్రత్యేక సంచికగా తీసుకొస్తున్నందున డిసెంబరు సంచిక వెలువడదు. చందాదారులు, పాఠకులు గమనించగలరు. ప్రత్యేక సంచిక వెల రూ.20/- కావున చందాదారులకు ఆ మేరకు వారి చందాలను సర్దుబాటు చేయడం జరుగుతుంది.

ప్రత్యేక సంచికకు చక్కటి విశ్లేషణలతో కూడిన వ్యాసాలు, కథలు, కవితలు, వ్యంగ్య రచనలు పంపించవలసిందిగా విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాం. రచనలు పంపించేటప్పుడు ప్రత్యేక సంచికను దృష్టిలో పెట్టుకోవలసిందిగా రచయితలను కోరుతున్నాం.

అలాగే ప్రత్యేక సంచికకు ప్రకటనలు, విరాళాలు ప్రకటించి పత్రికకు చేయూత అందించవలసిందిగా విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాం. ప్రకటనల వివరాల కొరకు సెల్: నెం. 9490099059 ద్వారా సంప్రదించగలరు.

- సంపాదకుడు

కాంతి కోసమే కాలిపోయిన ఒక్కొక్క జాతి కాగడా
ఒక్కొక్క సమాధి
దళిత ప్రపంచానికై
నల్లసూరీడై నినదిస్తున్న
చైతన్య ముద్రలు (దళిత తాత్వికుడు) అంటూ జాషువా
కలగన్న క్రొత్త ప్రపంచాన్ని కలవరిస్తూ కులాన్ని పట్టించుకోని
మహాప్రస్థానాన్ని నిరసిస్తున్నాడు.

ప్రత్యామ్నాయ సంస్కృతి
దళిత వాదం, దళిత కవిత్వం, సమాజంతో ప్రత్యక్షంగా ఢీ
కొంటుంది.

అన్నింటినీ ప్రశ్నించి నిలదీసి, ధ్వంసం చేసి, కొత్తగా
మొదలుపెట్టాలనే ఆలోచనా ధారలో దళిత కవులు కవిత్వం వ్రాశారు.
హిందీ దళిత కవి ఓం ప్రకాశ్ వాల్మీకి ఇదే విధంగా -
ఓ నా అజ్ఞాత పూర్వీకుడా
నీ మూగపదాలు
రగిలే బూడిదై మంటలవుతున్నాయి
నీ వాసన
నీ నాదం
నీ భయం
గాలులన్నింటిలోనూ
తరాల దీపమై మండుతున్నాయి (యుద్ధ్ రత్ ఆమ్
ఆద్మీకా దళిత్ చేతనా)

శంభాకుడు, కర్ణుడు, ఏకలవ్యుడు దళిత ప్రతీకలైనారు.
రామాయణ, భారతాల్లోని కల్పనల ద్వారా దళితుల జీవితాన్ని అణిచి
సందర్భాలకి సరికొత్త అర్థాలు చెప్పన్నారు. తెలుగు దళితకవి శివసాగర్
“నడుస్తున్న చరిత్ర” కవితలో -

శంభాకుడు పెదాల మీద చిరునవ్వుతో
రాముణ్ణి పధిస్తున్నాడు
ఏకలవ్యుడు ద్రోణుని బొటనవేలును
గొడ్డలితో నరుకుతున్నాడు

బలి తన చిరుపాదాలతో వామనుణ్ణి
పాతాళానికి తోక్తేస్తున్నాడు
ఓ హో....
ఇప్పుడు నడుస్తున్న చరిత్ర
పరమ చండాల చరిత్ర (చిక్కనవుతున్న పాట)
ఇదే విధంగా -

అగ్రకులాలు దళిత వర్గాలని సాంఘిక, సాంస్కృతిక
అణిచివేతకు పీడనకు గురిచేస్తున్నప్పుడు ఆ అణిచివేతపైన పీడనపైన
పీడిత కులాలు చేసే పోరాటాలు విస్తృతమైన కుల నిర్మూలనా
పోరాటంలో విడదీయరాని అంతర్భాగాలు అయినాయి.

ఈ దేశంలో కులం ఉంది. అది ఓ సజీవ వాస్తవం. నేటి
భారతదేశ చరిత్రంతా కులాల, కులంలోని వర్గాల పోరాటాల చరిత్ర
హిందీ దళిత కవయిత్రి 'కంవల్ భారతి' తన 'శంభాకుడు'
కవితలో -

శంభాకా నీ చరిత్ర నిజం
రాజతంత్రాన పుట్టిన
అనేక దళిత చైతన్యాల ప్రతీకవి
అందుకే రాముడు నిన్ను చంపాడు
నీ హత్య దళిత చైతన్య హత్య
స్వేచ్ఛ, సమానత, మానవతల హత్య
కానీ శంభాకా నేడు కూడా నీవు నిజం
సమాజం మార్పు పోరులో
నేడు కూడా నీవు ప్రాణాలు అర్పిస్తున్నావు” (యుద్ధ్ రత్
ఆమ్ ఆద్మీకా దళిత్ చేతనా)

తెలుగు హిందీ దళిత కవిత్వం దోపిడీకి, అణిచివేతకి,
అవమానాలకి వ్యతిరేకంగా రక్తాన్ని, చెమటని రంగరించి అక్షరాలుగా
అందించింది. చీకటిని అమాసవీయతలని దగ్గం చేసి వెలుగురేఖలు
విరజిమ్మింది. మరింత పదునుదేరుతూ ముందుకు కొత్తదారుల్లో
సాగిపోతుంది.

మృత్యు సంకల్పం

అదేం ఖర్చుమోగాని
కాలం మనిషిని మళ్ళీ దగా చేసింది
నీళ్ళను నిప్పుల గుండంగా మార్చింది
నీళ్ళివాల సహస్ర బాహువులు సాచి
మృత్యువు ఒడిలోకి లాక్కెళ్ళుతున్నాయ్
నిన్నటిదాకా వాటేనుకొన్న నీళ్లు
కోరలు సాచి కాటేస్తున్నాయి
నల్లత్రాచులై పడగవిప్పుతున్నాయి
నిరుపేదల ఒంటినిండా తూట్లుగా
సాక్షాత్కరిస్తున్నాయి
ఇక ఈ దేశంలో
సామాన్యుడికి పిడికెడు మట్టేకాదు
గుక్కెడు నీళ్లకూ కరువొచ్చింది
కన్నీటితో దాహార్తిని తీర్చుకొనే
రోజొచ్చింది
కలలతో కడుపు నింపుకొనే
కాలం వచ్చింది.

చిన్ని నారాయణరావు

నీళ్లతో మహాసంకల్పం కాదు
మృత్యు సంకల్పం చెప్పుకోవాల్సిన
సమయమొచ్చింది
కాసంత ఆహారం చుక్కలు తాకుతున్నా
కడివెడు నీజైనా త్రాగి కడుపునింపు కుండామనుకుంటే
అవీ కాలకూట విషాలయ్యాయి
ఇదేం కాలమో గాని
నీళ్లే మృత్యువైన భయానక విషాదం
ఇక మానవాళి మనుగడకే పొంచి ఉన్న ప్రమాదం!

కలల మీద కాపీరైటు

వాళ్లని కూడా కలలు కననిద్దాం
ఉల్లాసంగా వాళ్లనీ ఊహల్లో తేలిపోనిద్దాం
ఎవరి కలలపై వారికి హక్కు
కాపీరైటు హక్కు వుంటుంది
పులి కలలు పులివి, లేడి భయాలు లేడివి
మొసలి కలలు మొసలివి
దానికోరల్లో నలిగిపోయే వారి భయాలు
మనకు అనుభవమే
ధృవప్రాంత మంచు పీఠభూములు కరిగి
భూఖండాలు మునిగిపోతాయి
ఆకాశపు కంటి పటాలానికి కన్నంపడి
సూర్యుడు మనగుండెల్లో చురకెత్తులు దూస్తాడు
పచ్చగడ్డికాదు, పెద్దచెట్లూ భగ్గుమని పోతాయి
స్త్రీ బాలవృద్ధులు తారులా వుడికి పోతారు
కలలన్నీ కమ్ముగా వుండవు
పచ్చని పంటల్లో నేల పరిమళిస్తుందనీ
వాకిళ్లలో ధాన్యపుకంకుల మీద పిట్టలు వాల్తాయనీ
ఇంటిచూరుల్లో పావురాలు కాపురాలు కడతాయనీ
అలా అలా మనం కలలు కంటాం

డా॥ మానేపల్లి

ఈ భూమండలం తన గుప్పిట్లో పెట్టుకోవాలనీ
సమస్త సంపదల తూలికాతల్పంలో పవళించాలనీ
గోబ్రాహ్మణులు నిత్యశుభాల్లో విరాజిల్లాలనీ
వారి లోకాల్లో వాళ్ళు కలలు కంటారు
బాంబులు వెయ్యకుండానే లొంగిపోవాలనీ
ఆయిల్ బావుల్ని అవుసంగా అప్పజెప్పాలనీ
గనుల్లో బంగారం తరలించుకు పోనివ్వాలనీ
తమ సరుకునే ప్రపంచం అంతా కొనాలనీ
ఎప్పటికీ వడ్డీలు కూడా కట్టలేకపోవాలనీ
వగైరా వగైరా కలలు వాడూ కంటున్నాడు
కలలో కనడంలో ఎవరి హక్కు వారిది
కలలు కననివ్వండి...
ఆకాశం చమట కురుస్తుంది
శ్రమజీవులు సమస్త సరుకులూ కురుస్తారు
సామ్రాజ్యవాద పులులు, తెల్ల ఎలుగుబంటులు
ఎగిరే రాబందులు... సరే
రెప్పవెయ్యకండి, ఊపిరి పీల్చకండి
సూర్యుడు మనపక్షమే భూమాత మనపక్షమే
వాళ్లకి పారిపోవడానికి ఇంకో భూగోళం లేదు
వాళ్ల కలలమీద కాపీ రైటు వాళ్లదే.

హక్కుల బాట వీడని బాలగోపాల్

తెలకపల్లి రవి

బాధితుల హక్కుల కోసం ఎలుగెత్తి పోరాడిన బాలగోపాల్ హఠాన్మరణం పట్ల ప్రతివారిలోనూ నిజమైన విచారం కలిగించింది. ఏ ప్రసిద్ధ కమ్యూనిస్టు నేతలకు కూడా ఇంత విస్తృతమైన ప్రాధాన్యత లభించలేదని పత్రికా రంగంతోనూ ప్రజా ఉద్యమాలతోనూ సంబంధం వున్న వ్యక్తిగా చెప్పగలను. మారిన మీడియా వాతావరణం ఇందుకు కారణం కావచ్చు. బాల గోపాల్ ప్రత్యేకతలు ప్రత్యేక ధోరణులు కూడా అందుకు కారణం కావచ్చు. బాలగోపాల్ మహాత్మాగాంధీ స్థాయి మనిషి అని, గణితంలో నోబుల్ బహుమానానికి అర్హుడైన మేధావి అని కూడా రాశారు. అంతకు ముందు ఆయన దారి తప్పుతాడని అనుమానించిన వారు ఆయన తమ ఆందోళనలు పొరబాటని నిరూపించినట్లు ఒప్పుకున్నారు. ఆయన ప్రధానంగా ఏ రాజకీయాలతోనైతే విభేదించి స్వంత వేదికను ఏర్పాటు చేసుకున్నారో వారు కూడా విశేషంగా కొనియాడారు. ఆయనకు వ్యక్తిగతంగా సన్నిహితులైన మేధావులు, ప్రాతికేయులు తన వ్యక్తిగత నిరాడంబరత్వాన్ని నిపుణతను నిశితత్వాన్ని గుర్తు చేసుకున్నారు. ఆయనకు నివాళులర్పించడానికి వెళ్ళినపుడు ఆ తర్వాత అన్ని స్రవంతులకు చెందిన ప్రగతిశీలుల్లోనే గాక ప్రజాస్వామిక రాజకీయ పక్షాలన్నిటిలోనూ గౌరవ ప్రదమైన సంతాపాన్ని గమనించాను.

బాలగోపాల్ తో పరిచయం వున్నా పెద్ద స్నేహ సాన్నిహిత్వాలు లేకపోయినా విస్తృతమైన విభిన్నమైన ఆయన కృషిని ఎవరూ గమనించకుండా వుండలేరు. మేధావులగా ముద్ర వేసుకున్న చాలామందిలో కనిపించని సామాన్యత్వం, ఎప్పుడైనా ఎక్కడైనా జనంలోకి దూసుకు వెళ్ళే ఆచరణాత్మకత.

శ్రమదమాదులను లెక్కపెట్టని కార్యనిబద్ధత, విషయాల లోతులోకి వెళ్లగల అధ్యయన శీలత బాలగోపాల్ లో చూడగలుగుతాము. రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మ మనవడుగానూ గణిత శాస్త్రంలో పిహెచ్.డి పట్టా పొందిన ఉన్నత విద్యావంతుడుగానూ ఆయన ఈ మార్గాన్ని ఎంచుకోవడం చివరి వరకూ నిలబడడం నేటి పరిస్థితుల్లో కొందరికి ఆశ్చర్యం కలిగించవచ్చు. కాని అది నుంచి కమ్యూనిస్టు భావజాలంలో ప్రభావితమైన వారెందరో ఉన్నత శ్రేణుల నుంచే వచ్చి పీడితుల పక్షాన నిలబడ్డారని గుర్తుంచుకోవాలి. ఇన్ని జోహారుల మధ్యనా కొందరు వారి వారి సామాజిక కౌటుంబిక నేపథ్యాలను అసర్వతలుగా చిత్రించుచూడటం బాధాకరమైన విషయం. ఒక పత్రికలో బాలగోపాల్ గురించి వచ్చిన ఒక వ్యాసంలో సామాజిక కోణం నుంచి వ్యక్తిగత కోణం నుంచి అనేక అసందర్భ వాఖ్యలు, అశాస్త్రీయ విశ్లేషణలు కనిపించాయి. తమ స్వంత వాదనలను ముందుకు తేవడానికి ఒక శ్రద్ధాంజలి వంటి సందర్భాన్ని వాడుకోవడం అవసరమా?

వాటిని అలా వుంచి మళ్ళీ బాలగోపాల్ కృషి దగ్గరకు వస్తే అది ఎన్కౌంటర్లను వ్యతిరేకించడంతో మొదలై గన్కొంటర్లను కూడా ఖండించే వరకూ సాగింది. దాదాపు పదేళ్ల కిందట మూడు దశాబ్దాల నగ్నల్పరి గురించి వెలువడిన పుస్తకంలో బాలగోపాల్ రాసిన చీకటి కోణాలు అన్న వ్యాసంలో వారి అర్థరహితమైన హత్యాకాండను నిప్పుగ్నానే ఎత్తిచూపించారు. ఈ వ్యాసం ప్రాధాన్యతను అప్పట్లోనే గుర్తించి సమీక్షించాను. ఇప్పటికీ ఇలాటి హత్యాకాండ జరిగినప్పుడల్లా తమకు దాని పూర్తి వివరాలు తెలియవని, రాజ్యహింసకు ప్రతిస్పందన కావచ్చునని దాటవేసే మేధావులు చాలామంది కనిపిస్తుంటారు. కాని బాలగోపాల్ ఇవన్నీ కాకతాళీయం కాదని స్పష్టంగా ప్రకటించాడు. “అభ్యుదయం కోసం ఇతరుల ప్రాణాలు తీసే హక్కు తమకున్నదని, ఏది అభ్యుదయమో నిర్ణయించుకునే విజ్ఞత సహితం తమకుందని ప్రకటించుకునే వారిని బోనులో పెట్టి ప్రశ్నించాలి. ఇతరులు హక్కులను(జీవించే హక్కుతో సహా) విప్లవం కోసం హరించడానికి ఎంత మాత్రం హరించడానికి వెనకాడని వారిని విమర్శించడానికి మనం వెనకాడనక్కర్లేదు.. వెనుకాడినట్లయితే శాస్త్రీయ విజ్ఞతను తమకు తాము ఆపాదించుకుని ఆ పాత్రీ తీస్తున్న ప్రాణాలకు హరిస్తున్న హక్కులకు ప్రజలకు కలిగిస్తన్న కష్టాలకు మనందరం కూడా బాధ్యులమవుతాము. ఈ విషయం గుర్తించిన తర్వాత కూడా మాట్లాడటానికి ఈ రాష్ట్రంలోని ప్రజాతంత్ర వాదులు చాలామంది నాతో సహా చాలా కాలం అన్ని తెలిసితటపటాయించడం వల్ల చాలా నష్టం జరిగిందనుకుంటాను... అని నిరోహమాటంగా అంగీకరించారు.

“మందుపాతరలు పేల్చినా మూకుమ్మడి హత్యలకు పాల్పడినా దైనవైట్లతో ప్రభుత్వ కార్యాలయాలను పేల్చివేసినా ఇన్ఫార్మర్ల పేరిట హ త్యలు చేసి అందులోనూ పేద ప్రజలనే ఎక్కువగా హత్య చేసినా రాజకీయ ప్రత్యర్థులతో నిరంకుశంగా వ్యవహరించినా చిన్నతప్పులకు పెద్ద శిక్ష వేసినా .. వీటన్నిటికీ సమర్థనగా నగ్నలైట్ పాట్లు

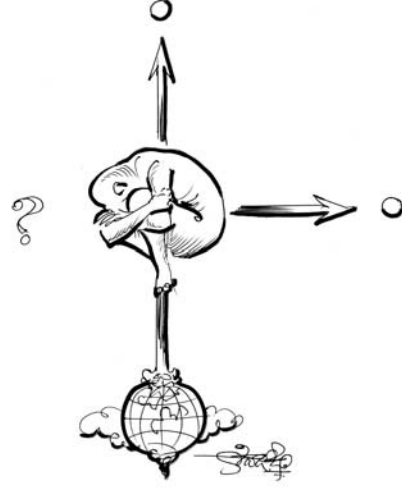

కాలంతో పాటు.....!

ఎస్.ఎం. సుభాని

కాలం పరుగిడుతూనే వుంది
కాలంతో పాటు
నేను
ప్రతి రోజు ప్రగతి పథకాల ప్రకటనలు
ఫలితాలు అందనంత దూరంలో
నేను.
దౌర్భాగ్యమదేమోకాని
దరిద్రం తాండవించే బ్రతుకుల్లో
దారిద్ర్యలేఖ దిగువన దీనంగా
నేను
విస్తరిస్తున్నవి మేడలపై మేడలు
ఆ మేడల నీడల జాడల్లో
అణగద్రొక్క బడిన బడుగు జీవిగా
నేను
కాలం పరుగిడుతూనే వుంది
కాలంతో పాటు
నేను
చుక్కలనంటిన ధరల
చేతికి చిక్కి
చిక్కిన శల్య శరీరంతో
నేను

సంక్షేమ రాజ్యంలో
నిత్యం సంక్షోభంలో సంచరిస్తూ
నేను
టక్కుటమారాల హైటెక్కు సమాజంలో
ఏ టెక్కు టీక్కు వంట బట్టనిపిట్టల
దొరలా
నేను
తరతరాలుగా గద్దెలపై మీరు
నిరంతరం ఊడిగం చేసే సేవకునిగా
నేను
యుగాలుమారినా ,జగాలు జారుకున్నా
మారని జానాబెత్తడు జీవితంతో
నేను
రాజ్యాంగాలెన్ని రాసుకున్నా
సవరణ లేన్ని చేసుకున్నా
సదా దోపిడికి గురవుతూ
గావు కేకలు వేసే గరీబుగా
నేను
జ్వలితాంత రంగంలో
అగ్నికణాల విస్ఫోటనం జరిగి

దాస్యభావాల లావా ఉబికుబికి
బయటకు రానంత వరకు...నేను
మారనంత వరకు
కాలమిలాగే పరుగిడుతుంది
కాలంతో పాటు
నేను.

చేస్తున్న ప్రయత్నాన్ని ఆ ప్రచారం చేసి పెట్టడమే కర్తవ్యంగా భావించే మేధావులను' నిశితంగా విమర్శించారు. ఆ ఉద్యమంతో సన్నిహిత సంబంధం గల వ్యక్తిగా బాలగోపాల్ అనేక నిర్దిష్ట ఉదాహరణలు కూడా తన వ్యాసంలో ఇచ్చారు. ఈ పదేళ్లలో చాలా మార్పులు వచ్చినా విలీనాలు జరిగి మావోయిస్టులుగా పేర్లు మారినా ఈ మౌలిక ధోరణిలో పెద్దగా మార్పు రాలేదు. ఇటీవల లాల్ గడ్డలో కూడా ఈ నగ్గునత్యం నిరూపితమైంది. దానిపైనా బాలగోపాల్ నిశితంగానే స్పందించాడు. అక్కడ పాలన చేస్తున్న సిపిఎంతో అనేక విషయాల్లో విభేదించినా హత్యాకాండను బుద్ధదేవ్ పై హత్యాప్రయత్నాన్ని సూటిగా ఖండించాడు. ఆయనకు నివాళులర్పించే సందర్భంలో ఈ ప్రధానాంశాన్ని మరోసారి మననం చేసుకోవడం సముచితం.

కాశ్మీర్ స్వాతంత్రం వంటి విషయాల్లో బాలగోపాల్ భావాలను ఆమోదించలేను. కొన్నిసార్లు ఆయన మానవ హక్కుల భావన వర్గ తత్వాన్ని కూడా సందేహాస్పదం చేసినట్లు కనిపించిన మాట కూడా నిజమే. అలాగే ఆయన వ్యక్తిగత వివరాలు, రకరకాల సంస్థలతో ఆయన అనుబంధాలు స్పష్టంగా తెలియదు. కాని దృష్టిలో వున్నదంతా ఒక్కటే. ఆయన దారితప్పినట్లు ప్రకటించిన వారే దారితప్పి చెంపలేసుకోగా తన మాత్రం హక్కుల పోరాటం దారిలోనే కొనసాగడం నిజం. (తర్వాత వారు తమను తాము సవరించుకోవడం

మంచిదే) ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో రాజ్యం రకరకాల రూపాలలో శాసనాలతో ప్రజలను కొల్లగొడుతున్నప్పుడు గుల్ల చేస్తున్నప్పుడు ఆ బహుముఖ దాడిని నిలవరించడానికి బాలగోపాల్ అధ్యయనం అక్కరకు వచ్చింది. ఈ విషయంలో ఆయనది విలక్షణతే. బీనాదేవి రాసినట్లు లా పుస్తకాలలో న్యాయం పీక ఎలా సులమాలో ధర్మం కాళ్లు ఎలా విరవాలో వివరంగా వుంటుంది. కలవాళ్ల కోసం ప్రపంచ కుబేరుల కోసం వాటిని ఉపయోగించి సేవలు చేయడానికి పాలకులు పండితులు వుంటారు. (ఈ ఏడాది నోబుల్ బహుమతి పొందిన ఎలినార్ ఒస్ట్రామ్ ఇతివృత్తం కూడా కార్పొరేట్ అధినేతల వేతనాలే) కాని గొంతు లేనోళ్ల గోడు వినిపించే వాళ్లు తక్కువగానే వుంటారు. ఎన్ని విమర్శలున్నా వామపక్ష ఉద్యమాలే ఆ పని చేస్తుంటాయి. అలాటి ఉద్యమాలలో పాల్గొనే వారిపై నిర్బంధాలు వుంటాయి. వాటి నుంచి కార్యకర్తలను సాధారణ ప్రజలను ఆదుకోవడంలో బాలగోపాల్ సేవలను మనసారా తల్చుకోవడం చూశాను. ఆ కృషి అసమానమైనది. సదా స్మరణీయమైనది. అనుసరణీయమైనది. నిరాడంబరుడైన బాలగోపాల్ ను అతిశయోక్తులలో ముంచెత్తడం కన్నా హక్కుల పోరాటంతోనే నివాళులర్పించాలి. ఆయన కృషిని నిరర్థక ప్రస్తావనలతో దారితప్పించే బదులు అసలైన అంతస్సారాన్ని అర్థం చేసుకుని అర్థవంతంగా ముందుకు తీసుకుపోవాలి.

విషాదం

కాలం ముందు చేతులు కట్టుకుని నిలబడ్డావు పాటా!... పడింది నవ్వే కాదు... నీ పాదాలు పట్టుకుని వేలాడుతున్నందుకు అందరం నీ స్వచ్ఛంద మరణంతో చైతన్యం ఒక క్షణం స్పృహ తప్పిన మాట నిజమే కానీ తొందరగానే తేరుకుంటుందిలే... జీరబోయిన నీ రాగమే తిరిగి సర్దుకోవడం కష్టం తాకట్టు కొట్టు వాకిట్లో తచ్చాడుతున్నప్పుడు నీకిదంతా ఎందుకు తోచలేదో!... ఇలాంటి ఒక విషాద పశ్చాత్తాప ఘడియ ఏ గేయానికీ రాకూడదు 'చే' స్ఫుర్తకే వజ్రం పగలటం విషాదం కాక మరేమిటి? చెమట బిందువు మీదపడి పరావర్తనం చెందే కిరణానికున్న వెలుగు చెమ్మీ మీద పడితే వస్తుందా?! తెలిసి తెలిసీ పాటా!... నువ్వు ఈ పరకాయ ప్రవేశం ఎందుకు చేసినట్లో! భ్రాంతినీది... దిగ్భ్రాంతి మాది వసంతానికీ తప్ప దేనికీ గొంతు విప్పని పిట్ట చిలుకలాగా పలకాలని ఎందుకనుకుందో! కత్తి అంచున నిలబడి గొంతెత్తి ఆడిపాడిన ఆ పాట నిజమా?... చేతిలో చెయ్యోసి చెట్టపట్టాల్ పట్టి కొత్త రాగంతో పాడుతున్న ఈ పాట నిజమా?

కర్లపాలెం హనుమంతరావు

ఒకటా... రెండా... ఎన్నియుగాల బట్టి నిప్పు కణికలను పుక్కిటబట్టి రవ్వలు వెదజల్లావు పాటా! పుటిక్కుమని ఇలా రెండు రూపాయలకొక నీటి పాకెట్లాగా మారిపోయావేమిటి?! కలల్ని హఠాఠం చుకోవటం అంత తేలికా? నిన్ను మోసిన భుజాల్ నడిబజార్లో నిన్నిలా నిలదీస్తుంటే నీ గురించి కాదు గానీ నిన్ను నమ్ముకుని వచ్చిన ఆ కలల్ని గురించే జాలిగా ఉంది.

వేళ్ళు నరికినా, తలను తెంపినా ఆ కలలు మొండేలు నీ పాటే పాడుకున్నాయి వాటి పెదాల కిప్పుడు పదాలు తట్టని పరిస్థితి తాత్కాలికంగానైనా తెచ్చిపెట్టింది నీవేగా! తప్పు నీదే! సుడిగాలి నెదుర్కునేదేగా అసలైనపాట! నెత్తురు మీద పూచిన పువ్వు అంత తొందరగా వాకిపోదులే! మడుగును అడుగుకింతని నువ్వుమ్ముకున్నా అడుగునున్న తడిని అమ్ముటం నీ తరం కాదు... కొనటం వాడబ్బు తరమూ కాదు పాట మెలికపడొచ్చేమోగాని దాని ఆత్మది సూటి దారే! శ్రమజీవుల చెమట నుంచీ పుట్టినది ఏ పరిశ్రమల జీవోలకు లొంగదు ఒక పాటకు రెండు నాలికలుంటాయని చెప్పి నువ్వే ఎటూ కాకుండా పోయావు. పిటీ! కవాతుకు ఒకపాట తగ్గటం మాత్రం ఒక విషాదమే!

దారి తప్పింది

ప్రతివాడూ మొహానికి అసంతృప్తి సులోచనాలు తగిలించుకున్నవాడే బజారు నిండా బిజీ బిజీ పురుగుల్లో చిరునామాలు మరిచిపోయిన కాళ్ళు! అడ్రసును అన్వేషించుకునే క్రమంలో ప్రతి ముఖానికీ ఓ దొంగ చిర్లవ్వు పూత పెదాల రంగస్థలాల మీద ఆప్యాయతల అభినయాల మోత అభినయించి, అభినయించి ఒక జీవితకాలన్నే నకిలీచేసుకున్న బ్రతుకులు ఏమేమి కోల్పోయామో ఎన్నిట్ని కోల్పోయామో ఎవరికీ పట్టదు

సి.హెచ్.వి. బృందావనరావు

చిత్తు కాగితాల్ని వెతుక్కుంటూ ఎన్ని పూల పరిమళాలు దాటొచ్చామో అసూయల మబ్బు గుంపుల్లో ఇరుక్కుని ఎన్ని ఇంద్ర ధనస్సులను పోగొట్టుకున్నామో నిజాయితీ లేని శ్లేష జీవితాల ముసుగుకింద ఎంత గుండెతడిని ఎండబెట్టుకున్నామో ఏ లెడ్లరులోనూ లెక్కకెక్కదు సాటి మనిషిని సందిట్లో పొదుపుకొని సముదాయించి ఎంత కాలమైంది కరచాలనాలను మరిచిన చేతుల్లో కన్నీళ్లను మాత్రం ఏం తుడవగలం? పచ్చదనమొక్కటే

చెట్టుకు పరిచయ పత్రమైనట్లు ఆలింగనమే ఆత్మీయతకు గుర్తైనట్లు మనిషికి చిరునామా మందహాస మొకటే గదా!

వెంటాడే సవ్వడులు

హిందీమూలం: చంద్రకాంత

అనువాదం: సిహెచ్. శ్రీనివాసమూర్తి

అమావాస్య రాత్రి. కటిక చీకటి. చుట్టూ ఆవరించి ఉన్న కొండల మధ్యనున్న గ్రామంలో, వాలుగా జారిన ఇంటిపైకప్పులు, బొగ్గుగుట్టల్లా, బూడిదకుప్పల్లా అన్నిస్తున్నాయి. భూతప్రేత ఆకారహీనరూపాల్లా అపాయాన్ని సూచిస్తూ ఎత్తుగా నిల్చున్న చెట్లు, చెదురు మదురుగా తిరుగాడుతున్న మేఘాలు ఉండుండి వానచినుకులను వెదజల్లుతున్నాయి.

మోకాళ్ళ దాకా బురదనంటిన కాళ్ళతో, ఒక యువతి చేతిలో మూటలాంటి దానితో, భయవిహ్వలయై, నిస్సహాయత, నిస్సత్తువలు ముప్పిరిగొనగా వడివడిగా పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చి పురాతన శిథిలాల మధ్యకు చేరగలిగింది. వెనక్కు తిరిగి, చీకట్లోనే చూస్తూ చెవులు రిక్కించి శబ్దాలు వింటూ, గస పెడుతూ పాతస్తంభం నానుకుని కూలబడింది. తనీ చీకట్లో ఎక్కడికొచ్చానో తెలుసుకోవటానికి ప్రయత్నించింది. తనెక్కడుంది? “పుల్కమానా? అనంతనాగా? బహుశా బ్రజ్జీహారై యుండవచ్చు.” అనుకుంది. చుట్టుప్రక్కల మానవ నివాసాలున్న జాడలేవు. మునుగులు వచ్చుకుని తుఫాకులను భయంకరంగా ఆకాశంకేసి చూపిస్తున్న ముజాహిదీల్లా నిల్చున్న స్తంభాలు తప్ప యింకేమీ కన్పించటం లేదు. బహుశా తను మార్తాండ దేవాలయం శిథిలాల మధ్యకు వచ్చి వుంటుంది. చేతులతో చుట్టు ప్రక్కల రాళ్ళను తడిమింది. చప్పుడు చేస్తూ నేలమీద తట్టింది. కొచ్చెగా రాటుదేలిన రాళ్ళను గుర్తించి వాటిని తప్పించుకుంటూ మెల్లగా మందిరంలోకి ప్రాకింది. ఒక పెద్దరాయిని తడిమి చూసింది. బహుశా ఏనాడో విరిగిన శిల్పం. లలితాదిత్యకాలం నాటి శిల్పం.

నల్లని మేఘాలను చీలుస్తూ, నగ్నకరవాలంలా మెరిసిన మెరుపులో శిథిల సామ్రాజ్య అవశేషాలు క్షణకాలం నగ్నంగా దర్శనమిచ్చాయి. అవును. తను ఎనిమిదో శతాబ్దిలో లలితాదిత్య మహారాజు నిర్మించిన మార్తాండ మందిరం శిథిలాల మధ్యన చేరింది. వాళ్ళనుండి చాలాదూరం వచ్చేసింది. వాళ్ళు యిక్కడికి రాలేరు. చుట్టు ప్రక్కలెక్కడో సైన్యం గస్తీ తిరుగుతుంటుంది.

అలసిన పాదాలను తృప్తిగా ముందుకు పారజాపుతుంటే ఆమె కళ్ళల్లో నీరు చిప్పిల్లింది. మోకాళ్ళ పుళ్ళలో చీము చేరి తీవ్రంగా సలుపుతోంది. వాడిలో వాడిని పట్టుకున్న మూటలోని పసిపిల్ల శ్వాస తీస్తున్నట్లు లేదు. బహుశా స్పృహ తప్పిందేమో! చచ్చిపోదు. ఊపిరి బిగబట్టి బ్రతకటానికి అలవాటు పడిన పిల్ల. బట్ట తొలగించి, పిల్ల ముక్కు దగ్గరగా చేయి ఉంచి పరిశీలించింది. శ్వాస ఆడుతూనే వుంది. ఆమె హృదయం ద్రవించింది. అమానుషమైన హింసను తాను భరించగలిగింది. ఆ పసిపిల్ల కూడా అందుకు మినహాయింపు కాదు. ఆమె తన బుగ్గలను పిల్ల బుగ్గలకు తాకించింది. పసిపిల్ల బలహీనంగా చలించింది. ఆగి ఆగి మూలిగింది. ఆమె స్తనంలో వేడి చలనాలు కలిగాయి. తన కుర్తా గుండీలను తొలగించి పిల్ల పెదవులను చేతితో తడిమి స్తనాన్ని అందించింది. ముక్కురంధ్రాలకు స్తనం అడ్డు పడకుండా సర్దింది. పిల్ల పెదవులు అటూ యిటూ తారట్లాడి చివరకు రొమ్ము దొరకగానే ఆబగా తాగటం మొదలుపెట్టింది. ఆ చిన్న చేతులు తల్లి రొమ్ములను గట్టిగా పట్టుకున్నాయి. వెంట్రుకలలో చేయి దూర్చి, ప్రేమగా నిమరుతూ ఆ తల్లి, పిల్లను గుండెలకు పొదివి పట్టుకుంది. అరగజం శరీరం, పాలు తాగుతూ తొణుకుతోంది. గుడ్డలు నిండుగా కప్పినా, పిల్ల తడిసిపోయింది. తన చున్నీ పిండి పిల్లదాని నుదురు తుడిచింది. తన వేడితో పసిపిల్లకు వెచ్చదనాన్నిచ్చేందుకు ప్రయత్నించింది.

రాతి బండల మధ్య కూర్చుంటే, వర్షం నుండి రక్షణ ఏర్పడింది. బండల మధ్య ఏపుగా పెరిగిన గడ్డి. అక్కడక్కడా తేళ్ళగూళ్ళు, మధ్య మధ్య మెరిసిన మిణుగురు పురుగుల కాంతిలో కన్పించి

మాయమైనాయి. చీకటిలో కన్పించని, అపశకునపు ఆకృతులు. ఆకాంతిలో మెరిసి భయాందోళనలను కలుగ చేస్తున్నాయి. దూరంగా ఎక్కడో పారే నదినీటి గలగలలు, ఘనీభావించిన నిశ్శబ్దాన్ని భంగం చేస్తున్నాయి. కూలిన శిథిల విగ్రహాన్ని అనుకుని కూర్చున్న ఆ యువతి మెదడు వెబుద్ధ బారుతున్నట్లుంది. పారిపోతూ పరుగెత్తుతున్నప్పుడు, ఏదో మోడు మీదపడింది. ఆ సమయంలో అయిన తీవ్రమైన గాయం చాలా బాధిస్తోంది. బహుశా యికా రక్తం ప్రవిస్తున్నదేమో! బురద నిండిన పాదం మీద ప్రవహిస్తున్నది నీరో, రక్తమో తెలిసే అవకాశం లేదా చీకటిలో.

పసిపిల్ల తల్లి వొడిలో నసుల్లా పడుకుంది. తృప్తిగా నిద్రపోవటానికి ప్రయత్నిస్తోంది. ఆమెకు కూడా నిద్రపోవాలని ఉంది. కాని తానున్న పరిసరాలు భయంకరమైన నిశీధి ఆమెకు నిద్రకు దూరం చేశాయి. సునిశితమైన కళ్ళు చీకటిలోనే పహారాకాస్తున్నాయి. ఎనిమిదో శతాబ్దం నాటి లలితాదిత్య మహారాజు మనసులో మెదిలాడు. ఆయనను మోసగించి చంపినసేనా నాయకులు కూడా మదిలో మెదిలారు.

ఆమె కనురెప్పలు క్రమక్రమంగా బరువెక్కి మాటిమాటికి ముందుకు తూలినా, తనను తాను సంబాలించుకుంది. రెప్పలు మూస్తూ తెరుస్తూ -నిద్రపోతూ మేలుకుంటూ ఉలిక్కిపడుతూ, సర్దుకుంటూ, మధ్య మధ్య రాళ్ళ మధ్య తారాడుతున్న జీవాల అలికిడిని గమనిస్తూ సతమవుతోంది. ఒక పెద్ద పాము తనను రాసుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది. బహుశా దాని కలుగులోకేమో! ఎన్ని భయంకర విష సర్పాలు శిథిలాలలో నివాసమేర్పరచుకున్నాయో! చిన్నపిల్లను కాటేస్తాయేమో! తనను కాటేసినా తనకేమీ కాదు. ఒక సంవత్సరం పాటు, తన శరీరంలోకి కాలకూట విషాన్ని ఎక్కించారు. తనను కరిచిన ఏ పామైనా తనే చావక తప్పదు.

పాముల విషయం మనసులో మెదలగానే, పామును స్వయంగా చూడాలనిపించింది. “చంపిన పామును దహనం చేయాలి.” అనేది అమ్మ లేకపోతే దాని వంశంలోని ఏ పామైనా పగబెట్టి ప్రతీకారం తీర్చుకుంటుందిట. కాని పాము చచ్చిందా, లేక బ్రతికి బయటపడి తనను వెంబడిస్తోందా అనే విషయం తనకు ఎలా తెలుస్తుంది? గుహలగుండా, కనుమలగుండా దొంగతనంగా తనకు తెలియకుండా పారాడుతూ వెంబడిస్తోందేమో! గాయపడిన పాములు తననింకా వెన్నాడుతున్నాయేమోననే భయం ఆమెను కలవరముస్తోంది. అరణ్యాల గుండా ప్రాకుతూ గాయపడిన తనకాయాన్ని బలవంతంగానైనా ఈడ్చుకుంటూ పాములు తనను అనుసరిస్తున్నాయేమో! పసిపిల్ల ఏడిస్తే, తను ఉన్న తావును వాటికి పట్టిస్తుందేమో! ఆ తలపు మదిలో మెదలగానే, తన చున్న కొంగుతో పసిదాని నోరు మూసింది. ఆ పని చేస్తుంటే చాలా బాధనిపించింది. కాని తప్పదు. రహస్య ప్రదేశాలలో దాక్కున్నప్పుడు వాళ్ళు ఎప్పుడూ దాని నోరుమూసే ఉంచారు గుడ్డతో. దాని మూగరోదన, ఆమె కళ్ళల్లో నీళ్ళు నింపి, పసిదాని బుగ్గలపై రాలేవి.

భావుకతకు, సెంటిమెంటుకు యిది సమయం కాదు. వాళ్ళామెను పసికడితే ప్రాణాలతో వొదలరనేది స్పష్టం. పిల్లదాని ఏడుపును నిరోధిస్తేనే. ఏదైనా వెంటాడే శబ్దాలను, చుట్టూ తిరుగాడే

జీవాల కదిలికలను గమనించొచ్చు.

బహుశా “వాళ్ళు” వెళ్ళిపోయి ఉండవచ్చు. కమాండర్ వారిని వెనక్కు తిరిగి రండని అజ్ఞాపించి ఉండొచ్చు. ఒక అమ్మాయిని వెదకటం కంటే మరొక ముఖ్యమైన పనిచేయాల్సి రావచ్చు. ఎవరికి తెలుసు? కొత్తదేశం కోసం జిహాదీలుగా మారిన మనుషులు, మరు నిమిషంలో, తమకేం జరుగుతుందో తామేం చేస్తారో తమకే తెలియదు.

మార్తాండ దేవాలయ శిథిలాలకు ఆమె మనసులోనే కృతజ్ఞతలర్పించింది. ఈ ఆశ్రయమే దొరక్కపోతే తన కాలిచప్పుళ్ళకే తను భయపడి చనిపోయేదేమో! ఒక సంవత్సరం నుండి చనిపోవాలని కాంక్షించింది. కాని... కాని... యిప్పుడు, బ్రతికి బయటపడి జీవించాలనిపిస్తోంది. వీపు వెనుక ఏదో కదిలినట్లనిపించింది. బహుశా ఏదో పురుగు వీపును బలంగా బంధకేసి రుద్దింది. పురుగు నలిగి నజ్జయింది. దగ్గరలోనే తేళ్ళగూళ్ళున్నాయేమో! నేలమీద దేకుతుంటే ఆమె చేతులు దురదలేపేవి. గరుకుగానున్న రాళ్ళమీద చేతులను రుద్దింది.

దూరంగా నది యికా ఏడుస్తూనే ఉంది. అమావాస్య చీకటి అలాగే రాజ్యమేలుతోంది. నలిగిన తన శరీరం, ఈ ఏకాంతవిలాపం విని, న్నబ్బత పొందినట్లయింది. వెదదడు సుప్తచేతనమైంది. బహుశా చుట్టూ ఆవరించిన హరిత ప్రభావమేమో! నల్లగానున్న కాన్వాసు గుడ్డమీద గత సంఘటనల ప్రతిబింబాలు... ఒకదాని తర్వాత మరొకటి - దృశ్యమానమైనాయి. పొడవాలి చేతులు తన గత జ్ఞాపకాల గుహలోకి నెట్టాయి.

“వినీ, వినూ... నికీ... రా...నూ” ప్రకృతుండే వినిపిస్తున్నట్లున్న మాటల సవ్వడి...

అమ్మ వెంట్రుకలు ఎంత పొడవుగా ఉండేవి? వాళ్ళామెను జుట్టు పట్టుకుని నేలమీద ఈడుస్తుంటే, వెంట్రుకలు వీపునంతా కప్పేయాయి.

అదొక భయంకరమైన, మరచినా మరపురాని రాత్రి. తమ కుటుంబం సర్వనాశమైన రాత్రి. హోరున గాలి, వాన, తుఫాను వాతావరణం, తలుపుల కిటకీల బందులు ఉడిపోతాయా అనిపించేంత గాలి. అమ్మానాన్నలు అవి ఉడిపోకుండా చేయగలిగినంత చేశారు. సగరమంతా కర్పూ, యుద్ధ వీరుల మీద కర్పూ. కరెంటు లేదు. గుడ్డి వెల్తురు. గాలి పీల్చుకోవటానికి కూడా భయం భయంగా వున్న రాత్రి. అమ్మానాన్నలు దళసరి క్విల్లేలు కప్పకుని నిద్రపోవటానికి ప్రయత్నించారు.

తలుపులు దబదబ బాదిన చప్పుళ్ళు. తండ్రి వెళ్ళి తలుపు తీశాడు. కీటికీ రంధ్రం గుండా చూడమని అమ్మ చెప్తూనే ఉంది. అయినా నాన్న వినిపించుకోలేదు. ఎదురుగా కళ్ళు నోరు కనపడకుండా ముసుగేసుకున్న నలుగురు యువకులు.. తలుపును నెట్టుకుంటూ బలవంతంగా లోపలికొచ్చారు.

“వాళ్ళు... వాళ్ళు... రాక్షసులు...” అమ్మ అరిచింది.

“భయపడ్డాద్దు. మిమ్మల్ని ఏమీ చేయం. రాత్రికి ఉండి ఉదయాన్నే వెళ్ళిపోతాం.”

“అయితే సరే... రండి బేటా!” సత్తువ ఉడిగిన తండ్రి చేతిలో తప్పనిసరి అతిథ్యం.

“పోలీసులు మమ్ములను తరముతున్నారు. ఎవరైనా వచ్చి అడిగితే యిక్కడికి ఎవరూ రాలేదని చెప్పండి”.

సరేనంటూ వారికి పడుకోటానికి ఏర్పాట్లు చేశాడు. ప్రక్క గదిలో పరుపులు పరిచాడు.

“అకలేస్తుంది. అన్నం కావాలి” లెడర్ జాకెట్ లాంటిది వేసుకున్న యువకుడి కంఠంలో అదేశం. బహుశా అతను లీడరై వుంటాడు. స్వచ్ఛమైన ఉర్దూ మాట్లాడుతున్నాడు.

“యిది మీయిల్లనే అనుకోండి. నిశ్చింతంగా ఉండండి” తండ్రి. భోజన, వసతి సదుపాయాలు చక్కగా అమరిస్తే తమకెలాంటి ఆవాయం తలపెట్టరని ఆయన నమ్మకం. వెచ్చదనం కోసం బొగ్గుల కుంపటిని రాజేశాడు. తినే ఏర్పాట్ల కోసం అమ్మ వంటింట్లో కెళ్ళింది. కాలం స్తంభించినట్లయింది. గాలిలో ఆక్సిజన్ పాలు తక్కువయినట్లు అమ్మానాన్నలు స్వాస పీల్చటానికి కూడా కష్టంగా వుంది. అన్నాలయిన తర్వాత గడ్డం పెంచుకున్న యువకుడు బాంబులాంటిదాన్ని పేల్చాడు. చూడు నీ కూతురితో మంచి నీళ్ళు పంపించు. రాత్రిళ్ళు దాహం అవుతుంది.” అని తనవారివైపు నర్మగర్భంగా చూసి, చిరునవ్వునవ్వాడు. అమ్మ జగ్గనిండా నీళ్ళు తీసుకుని గదిలో పెట్టడానికి వెళ్ళింది. అతను కళ్ళెర్ర చేసి

“మేము ప్రాణాలకు తెగించిన వాళ్ళం. చావంటే భయం లేదు. ఒకరిని చంపినా, పదిమందిని చంపినా పడే శిక్ష ఒక్కటే. ఉరి. అర్థమయిందా? అతి తెలివి చూపిస్తే అందరినీ నరికేస్తాం” అన్నాడు. అతని చేయి రివాల్వర్ మీద బిగిసింది. విని కాళ్ళల్లో వణుకు ప్రారంభమైంది. ఆమె ఎక్కడో మూలన నక్కి ద్రాక్కుని ఉంది. కిటికి తలుపు తెరిచి, బయట గొంధిలోకి అమాంతంగా దూకేసింది. అంతా మృత్యు సదృశమైన నిశ్శబ్దం. మనుష్య సంఘాతం లేదు. దూకటం మూలన కాల్కి గాయమయింది. గడ్డపోడు బయటకొచ్చి ఆమెను బలవంతంగా లోపలికి లాక్కు పోయాడు.

“చూడు పిల్లా! మీ నాన్న అమ్మలను శవాలుగా చూడాలని కోరికగా ఉందా?” అంటూ వాళ్ళరూంలోకి లాక్కెళ్ళాడు.

“ఫ్లీజ్. దయచేసి దాన్ని వొడలండి. ఏం చేయకండి”- తండ్రి రోదన.

విని కాళ్ళు చేతులు కొట్టుకుంటూ విలవిలలాడింది. పళ్ళు కాళ్ళు వుపయోగించి శక్తిమేర తనను తాను రక్షించుకోవాలని చూసింది. వీలుకాక కౌరవ సభలో ద్రౌపదిలా భగవంతునితో మొరపెట్టుకుంది. కాని కృష్ణభగవానుడు మాన సంరక్షణ చేయలేకపోయాడు. మూసిన గది తలుపుల గుండా చూడరయ విదారకంగా, నొక్కబడిన నోటీ నుండే వెలువడిన మూలుగులు, బలహీనమైన అరుపులు విన్న కన్నీరు కార్చటం

తప్ప మరేమో చెయ్యలేకపోయారు కన్నవాళ్ళిద్దరూ. కర్కూ సమయంలో దేవుడు కూడా ఏం చేస్తాడు? ఎలా రాగలుగుతాడు? వినీకి చావురాసిపెట్టివుంది. అలాగే జరిగింది. దేహం మాత్రం మిగిలింది. నలిగి నలిగి, ముక్కలైన దేహం. మెల్లకన్ను యువకుడూమెను అబగా చూస్తూ” చూడండి. మీ అమ్మాయి మా సర్దార్ కు బాగా నచ్చింది. మీరు చాలా అదృష్టవంతులు. యిప్పుడూమీ మీ కులంలో ఎందుకూ పనికిరాదు. అ పవిత్రమైపోయింది గదా!” అన్నాడు అమ్మతో. నాన్న చేతులు కట్టేసి వున్నాయి. అమ్మనోట్లో గుడ్డలు కుక్కారు. గది మధ్యలో శవలా పడివుంది. కాకపోయినా వాళ్ళు ఏం చేయగలరు, శోకించటం తప్ప.

వినిని వాళ్ళతో తీసుకుపోయారు. చేతులు కట్టేసి కళ్ళకు గంతలు కట్టి, ఎక్కడెక్కడో త్రిప్పారు. ఒక చోట నుండి మరో చోటికి వాళ్ళతో పాటు నడిచింది. ఓ సారి ఒక గొడ్లపాకలో మకాం, మరోమారు గడ్డివాములో, దట్టమైన అరణ్యాల మధ్య కొన్నాళ్ళు, మరికొన్నాళ్ళు కొండ గుహాల్లో, లోతైన లోయల్లో. ఎ.కె. 45, పిస్టల్ లాంటి అమూల్యమైన, ఆయుధాల సొత్తుతో పాటు విని కూడా వారి సొత్తు. దాదాపు సంవత్సర కాలం ఆమె బందీగానే గడిపింది.

ఒక రాత్రి వాళ్ళు పొద్దు పోయేంత వరకు తిరిగి రాలేదు. తప్పించుకోవటానికి కది మంచి సమయం. కాని అదంత సులభం కాదని గ్రహించింది. వాళ్ళ మనుషులు రహస్యంగా ఆమె కదలికలను గమనిస్తూనే వుంటారని తెలిసింది. చచ్చిపోవాలని ప్రయత్నించినా వీలయ్యేలా లేదు. పొరపాటు జరిగితే తనను వాళ్ళు ఆమెను క్షమించరు. ఎప్పుడూ ఆమెకు ఒకడు కాపలా. ఎప్పుడూ మేలుకునే వుండేవారు.

“నీవు కూడా వెళ్ళు. నేనెక్కడికీ పోను.” అని అతన్ని కూడా పంపించాలని చూసింది. కాని వాళ్ళు హంతకులు. తెలివి తక్కువవారు కాదు.

వారి క్రూరమైన దాడులకు, ఆమె మనసు మాటిమాటికీ గాయమయ్యేది. “దొరికిన నిధిని కాపాడుకోవటం మా కర్తవ్యం!! అనేవాళ్ళు. వాళ్ళు నవ్వినప్పుడు, పచ్చిమాంసం తిన్న చిగుళ్ళు నల్లగా అసహ్యంగా మెరిసేవి. ఆమె లోపల్లోపలే కుతకుత ఉడికిపోయేది. కత్తితో ఆ చిగుళ్ళను పెళ్ళగించిపారేస్తే! మళ్ళా మరొకమారు నవ్వుకుండా.

మొదట వినీకి వాంతులయ్యేవి. తమ దుస్తులు మీద వాంతి చేసుకున్నందుకు కొట్టేవాళ్ళు. తరువాత క్రమంగా ఆ హింస ఆమెకు అలవాటయింది.

ప్రతి రాత్రి నక్షత్రాల ఆకాశానికి దిగ్గొట్టిన మేకుల్లా కనిపించేవి. ఆమెలో క్రూరమైన మృగమే దాగికోరలు చాపేది. తానే మేకులను వాళ్ళ కళ్ళలో దింపగలిగితే! రాత్రంతా ఉపాయాలను అలోచిస్తూ గడిపేది. ఉదయాన్నే వాళ్ళకోసం వంటలో నిమగ్నమయ్యేది. ఏ మాత్రం ఆలస్యమైనా సహించరు.

ఇంతలో విని ఓ పిల్లకు తల్లయింది. పశువుల పాకలో గడ్డి దిబ్బల మధ్య నొప్పులతో సతమతమవుతూ కనపడని దేవుళ్ళను

కసిదీరా తిట్టింది. సన్నపెదవుల వాడొకడు కాన్సుకోసం ఎవరినో పట్టుకొచ్చాడు. ఆ మనిషి భయపడిపోయింది. రక్తంతో ఎరుపెక్కిన గడ్డిమీద, కడివెడు నీళ్ళు కుమ్మరించింది. రక్తంతో కలిసిన నీరు పాక నుండి ప్రవాహంలా బయటకు పారింది. జననం - మరణం కలగలసిన వాసనలను పీల్చుకుంటూ వుట్టిన పిల్ల, ఆప్రవాహంలో ఈదులాడుతున్నట్లుగా వుంది. ఆ ఆడమనిషి, పసిదాన్ని పాతగుడ్డలతో శుభ్రంగా తుడిచి, ఎందుగడ్డిమీద పడుకోబెట్టింది. ఆమె చేతులే కాకుండా పెదవులు కూడా వొణికాయి.

పిల్లను వొదిలించేకోవాలనేది వాడి కోరిక. పసిపిల్లని ఆ ఆడమనిషి చేతికందిస్తూ, ఎక్కడ పారేయాలో ఆదేశాలిచ్చారు. కానీ ఆమెవాళ్ళు వెళ్ళిపోయిన తర్వాత, పాపను తల్లి ప్రక్కన పడుకోబెట్టింది. తన మాసిన దుపట్టాతో వినీ రొమ్ములను తుడిచి, పసిదాని నోటికందించింది. అటు పాపలోగానీ, యిటు వినీలోగానీ ఎలాంటి స్పందన కలగకపోవటం చూసి పెద్దగా ఓ నిట్టూర్పువిడిచి” ఈ దిక్కుమాలిన వాళ్ళను ఆ దేవుడే రక్షించాలి” అంటూ ఆకాశానికి కేసి చూసింది.

వినీకి ఆమె చివరిమాటలు లీలగా విన్పించాయి. అది తిట్టో దీవెనో అర్థం కాలేదు. నిర్భాగ్యురాలు తనా? ఆ పసికందా? స్పృహవచ్చిన తర్వాత, వినీకి ఆ పసిదాని గొంతు నులిమి చంపాలనిపించింది. తన శరీరానికంటే మాలిన్యానికి ప్రతీకారం తీర్చుకోవాలనిపించింది. కాని అతి సులభమైన ఆ పని చేయటానికి ఆమె చేతులాడలేదు. తనలో నిండిన గూడుకుట్టుకున్న కసి దానితో సంతృప్తి పడేలా లేదు. పైగా యిది వారికి సహాయకారి అవుతుంది. అది ఆమెకు యిష్టం లేదు.

మీరు దినం పసిదాని నాభిలో చీము చేరటం మూలన బాధతో అది ఏడుపు లంకించుకుంది. తమ క్షేమం కోసం ఆ పిల్లని చంపటమే మేలనిపించింది వాళ్ళకు. వినీలో తుఫాను చెలరేగింది. వారి కాళ్ళు పట్టుకుని,” దాన్ని చంపొద్దు. అభం శుభం తెలియని పసిపిల్ల. అది ఏడవకుండా నేను చూసుకుంటాను. చూడు నొప్పితో ఎలా బాధపడుతుందో! నా కోసం దయ చేసి దాన్నొదిలేయండి” అని మొరపెట్టుకుంది. వాళ్ళామె వైపు ఆశ్చర్యంగా, విచిత్రంగా చూసినట్లు చూశారు. ఆమె మీద దయకలిగిందో, ఎప్పుడైనా ఆ పిల్లదాన్ని వొదిలించుకోవచ్చని భావించారో తెలియదు గానీ పిల్ల మూతికి గుడ్డ బిగించి, ఆమె వొడిలో వదిలారు.” నువ్వు దాని నోరు మూయలేవు. దానిమీద ప్రేమ ఎక్కువైనట్లుంది. అది మాకు తలనొప్పి కాకుండా చూసుకో” అంటూ వెళ్ళిపోయారు.

ఎప్పుడైనా పాప ఏడిస్తే వాళ్ళ కోపానికి హద్దుండేది కాదు. మూతిమీద గుడ్డను గట్టిగా బిగించేవారు. దానికి పూపిరాడక చస్తుండేమోనని భయంతో వొణికిపోయేది. వాళ్ళు బయటికి వెళ్ళినప్పుడు. గుడ్డను తీసి దాచేసేది. గుడ్డ బిగించిన చోట చర్మం పాలిపోయి, బూడిదరంగులోకి మారేది. పాలు తాగటానికి కూడా ఆ పిల్ల ఆశక్తురాలయేది. గుడ్డను సెగకు వెచ్చచేసి, పసిదాని మూతిని, ముఖాన్ని తుడిచేది. తన తల్లి నేర్పిన చిట్కాలను, మందులకు బదులుగా

వుపయోగించేది. ఆ పసిది తల్లి గుండెకు అతుక్కుపోయేది. రెండు జానల, ఎముకల పోగుగా మిగిలిన ఆ పిల్ల శరీరం ఎక్కిళ్ళతో సతమతమై, వొణికిపోయేది. వినీకి దానిమీద ఎందుకో విపరీతమైన జాలి, మమకారం కలిగేవి. తన మనసు, శరీరం అనుభవించిన కష్టాలకు తనే సాక్ష్యం. కాని తన శరీరం నుండి తన అంశను పుణికి వుచ్చుకున్న ఆ అమాయక ప్రాణిలో తనకొక సహచరి దొరికినట్లనిపించింది. ఏదిఏమైనా ఆపసిదాన్ని కాపాడాలని నిర్ణయించుకుంది.

ఒక బ్రతుక్కు ప్రక్కనుండి దడదడలాడుతూ వెళ్ళింది. దాని హెడ్లైట్లు చీకటిని చీల్చుకుంటూ శిథిలాలను దాటిపోయాయి. రక్షక దళాల గస్తీ వాహనమై ఉండొచ్చు. కాని వినీ ఆ శిథిలాల మరుగులో అలాగే నక్కి కూర్చుంది. తనలోని భయం నుండి కొంత ఉపశమనం కలిగినట్లయింది. రక్షకదళాలు రక్షణకోసం ఏర్పాటైనా, ఒంటరి ఆడదాన్ని చూస్తే నిమ్మతెగులు పుట్టదని గ్యారంటీ ఏముంది. చరిత్రలోగానీ, పురాణ గాథలలో గానీ అందుకు దాఖలాలు లేవు. చిక్కని చీకట్లో, దెయ్యంలాగా, శిథిలాల మధ్య

తారాడుతున్న ఆడమనిషి తప్పకుండా అనుమానాస్పదం అవుతుంది. పైగా తను పతిత. తన బాగోగుల కోసం వెంపర్లాడిన తనవారెవరూ లేరు. వారంతా గతంలోకి దిగిపోయారు. అమ్మనాన్నలు తప్పించుకుని ఉండవచ్చు. అయినా తనువున్న ఈ దశలో వాళ్ళు మాత్రం మనస్ఫూర్తిగా ఆహ్వానిస్తారా? తమలో కలుపుకుంటారా?

ఉగ్రవాదుల చెరనుండి, తప్పించుకు పారిపోయి తనను తాను కాపాడుకుంటూ మైళ్ళకొద్దీ ప్రయాణించి రెపూజీ క్యాంపులో వున్న తమవారిని చేరితే, తమే దారిద్ర్యం కౌగిలిలో వున్నామని ఆమె నా క్యాంపు నుండి గెంటేసిన ఓ యువతి కథ గుర్తుకొచ్చి, కష్టాలు, దరిద్రాలు, కేవలం మనుషులనే కాదు, అంతరాత్మలను కూడా ధ్వంసం చేస్తాయనిపించింది.

వినీ మనసులో కోపం ఉప్పెనలా పొంగింది. తనెందుకీ వున్నత వంశంలో వుట్టాలి? తమ జాతిని తామే నిర్మూలించుకున్న వారందరి కోసం రోదించినట్లనిపించింది. కాని ఏడవటానికి కూడా ఆమె దగ్గర కన్నీళ్ళు సరిపోలేదు. పగల సెగ మాత్రం మిగిలింది. సంవత్సరంపైగా దుర్మార్గుల మధ్య గడిపిన తర్వాత తనలో ప్రతీకారేచ్ఛతో రగిలే మృగం మాత్రం మిగిలింది. ఆ శిథిలాల మధ్య, పాములు తేళ్ళమధ్య నిస్సహాయంగా కూర్చున్న ఆమెలో బ్రతకాలనే బలీయమైన కోరిక ఎక్కువయింది.

పగతో రగిలినా ఆమె వారితో సయోధ్యనే కొనసాగించింది. మాయా మోహాలు. ప్రేమలు, దోమలలాంటి బంధాలు, ఝంజాటాలు ఆమెకులేవు. ఆమె కేవలం ఒక కనపడని అగ్నిగుండం. ఆ వేడి తీవ్రతే ఆమెను మంచు ముద్ద గాకుండా మిగిల్చింది. ఆ వేడే లేకపోతే ఆమె ఆ సజీవ సమాధి నుంచి బయటపడేది కాదు.

వారిపట్ల చాలా ఆదరంగా జాగ్రత్తగా వ్యవహరించింది. అభిమానాన్ని నటించింది. కొన్నిసార్లు వాళ్ళు ఆహార సప్లయల కోసం బార్డర్ దాటి వెళ్ళేవారు. చలికి వారి పాదాలు పుండ్లయి వాచేవి.

వాటిని వేడినీటిలో కడిగి మందు పూసేది. కాళ్ళు పట్టేది. ఎవరైనా గాయపడితే కట్టుగట్టి సపర్యలు చేసేది. పుట్టుకతోనే నర్సు ట్రైనింగ్ తీసుకున్న దానిగా సేవలు చేస్తుంటే వారికామె మీద ప్రేమతో పాటు దయ కూడా గలిగేది.

“నీవు డాక్టరు కావాలనుకున్నావు. అవునా? . మేము నిన్ను పరీక్ష రాయకుండానే డాక్టరు చేశాము” అని నవ్వేవారు.

గడ్డితో కలిసి వాసం చేస్తున్న ఆ పాకలో ఎలుకలు ఎక్కువే వుండేవి. ఒకరోజు ముక్కుపొడుగున్న యువకుడి బోటనవ్రేలు కొరికిందోక ఎలుక. అతను మొత్తుకుంటూంటే, బయటికి బాధ నటించినా ఆమె లోపల్లోపల సంతోషించింది. వాడి ముక్కు సొంతం కొరికితే బాగుండేదని తలపోసింది ఆ మరు రోజెందుకో లీడర్ చాలా అవసెట్ అయినట్లనిపించింది. బహుశా తమవాళ్ళవరో పోయి మరో గ్రూపులో కలిసి వుంటారు.” ఈ సనుక్మరామలకు బుద్ధిలేదు. నిజాయితీ లేదు” అని తిట్టాడు. విని అతని నుదురు నొక్కింది. ఎలుకలు అతని పాదాలమీదే పారాదాయి. కోపంతో అతను రివాల్వర్ తీసి కొన్నిటిని కాల్చాడు. తోకలు పట్టుకుని అవతలికి విసిరేశాడు. వినీ భయంతో వొణికిపోయింది. మనుషులను కూడా అంత సులభంగా చంపి పారేయటం అతనికి కొత్తగాదు.

ఎన్నిబుల్లెట్లను వృధా చేస్తావ్ వాటి కోసం కాస్త ఎలుకల మందు తెస్తే అన్నింటిని ఒకేసారి చంపేయొచ్చు” అంది మామూలుగా.

ఆ ముందు మాకుపెట్టి చంపేయాలని ఘోషిస్తున్నావా? నోరు మూసుకుని నీ పని నువ్వు చూసుకో”. మొద్దు పెదిమలవాడు కోప్పడ్డాడు.

ఎలుకలు మామూలు ఎలుకలు కావు. అడవి ఎలుకలు. బోన్లు అమర్చినా అవి పనిచేయలేదు.

“దయచేసి ఎలుకల మందు తెండి. గోధుమ పిండిలోను, ఎండు చేపల్లోనో కూరి కలుగల దగ్గర పెడితే పీడ విరగుడైపోతుంది. మీరు హాయిగా నిద్రపోవచ్చు.” అని లీడర్ కు నచ్చచెప్పింది. ఆ రాత్రి లీడర్ కు అన్ని విధాలా సహకరించింది. బహుశా ఆ పిల్లకు తండ్రి అతనేనేమో! అతనా లేక ఆ పసిదాని నోరు కట్టినోడా?

ఆమె చూపించిన ప్రేమకు కమాండర్ మురిసిముద్దయినాడు. మరు దినం ఎలుకల మందు పొట్లమొక్కటి తెచ్చిచ్చి.” చాలా జాగ్రత్తగా ఉంచు. ఉపయోగించిన తర్వాత నీ చేతులు బాగా కడుక్కో లేకపోతే ఎలుకతోపాటు, అమూల్యమైన మా ఆడ ఎలుక కూడా పైకి వెళ్ళిపోతుంది.” అని జాగ్రత్తలు పలికాడు. మిగతా వాళ్ళు చిగుళ్ళు బయటపడేలా నవ్వారు.

“నేనెలా చస్తాను! నేను చస్తే విమ్ములను చూసుకునేందుకెవరుంటారు?” అంది.

అచ్చా! మాటంటే యిదీ. మా ప్రభుత్వం వస్తే నిన్ను మినిస్టరును చేస్తాం. నువ్వు చదువున్న తెలివైన పిల్లవి”. లీడరు మెచ్చుకోలుగా చూశాడు.

ఎలుకల మందు చాలా శక్తివంతమైంది. రాత్రిపూట ఆమె రోగన్ జోష్ (కాశ్చీర్ వంటకం) చాలా రుచికరంగా వండింది. మసాలా

వాసన పాకంతా గుప్పుమంది. వాళ్ళు సారాయిసీసాలు ఖాళీ చేశారు. ఆమె వంటని అదే పనిగా మెచ్చుకుంటూ మస్తుగా తిన్నారు. ఆ తరువాత ఆదమరిచి నిద్రపోయారు. వినీ కొంతసేపు పాత్రలు కడిగింది. వాళ్ళ గోలలో కూడా ఆమె చాలా జాగ్రత్తగా అనుమానం రాకుండా

మనుసులుకుంది. ఆమె నరనరమూ చెవులుగా చేసుకుని వినింది. గడ్డి పరుపుల మీద వింత వింత శబ్దాలు రావటం గమనించింది. తరువాత వాంతులు. దృఢకాయలైన ఆ నలుగురూ బాధతో మెలికలు తిరగటం గమనించింది. ఆమెలో మృగం సంతృప్తిచెందింది. ఆనందించింది. పసిపాపను పొదివి పట్టుకుని చెప్పుల్లేని పాదాలతో పాక బయటికొచ్చింది. యుగాల తర్వాత తన సమాధి తలుపులు తెరుచుకున్నట్లనిపించింది. పాకముందు నిలబడి మసక చీకటిలో సుదూరంలో మరుగుజ్జుల్లా నిల్చున్న కొండలవైపు చూసింది. పాకలో దీపం గాలికో, కొడిగట్టో, రెపరెపలాడుతోంది. ఎక్కడి నుంచో ఓ టార్ని వెలుగు పాకవైపు వచ్చింది. బహుశా అది వారి రహస్య సంకేతం అయి ఉండవచ్చు. సంకేతానికి ప్రతి సంకేతం రాకపోతే

అనుమానంతో ఎవరైనా రావచ్చు. ఇక ఆలస్యం చేయటం ఆత్మహత్యా సదృశ్యం. పసిపిల్లను రొమ్ములకు హత్తుకుంటూ శక్తి కొద్దీ పరుగెత్తింది. అవసరమైతే ఈ ప్రపంచపు అంచులవరకైనా పరుగెత్తటానికి సమాయత్నమైంది. ఈ దారుణాల మధ్య , నగ్న పాదాలను భూమికి బలంగా అదిమి పెడుతూ, కాళ్ళకయిన గాయాలను, కారుతున్న రక్తాన్ని కూడా భాతరు చేయకుండా అలాగే పరుగెత్తింది. తను అనుకున్న పని నెరవేరింది. కసితీరింది. పరుగెత్తి, పరుగెత్తి, మార్తాండాలయ శిథిలాల మధ్య ఆశ్రయం పొందింది.

తొలి కోడి కూతవేళకు శిథిల విగ్రహాలు మేలుకుంటున్నాయి. వినీ కళ్ళు తెరిచి ఒక్కసారి ఉలిక్కిపడింది.

“టార్నికేసి సంకేతం పంపించినవాళ్ళు, ఆ నలుగురి శవాల కోసం గొయ్యి తవ్వతుంటారా? లేక గడ్డిపాకకే నిప్పుంటించి ఉంటారా?”

తూర్పు దిక్కు ఎర్రబారుతోంది. ఆకుల మధ్య నుండి వస్త్రున్న పక్షుల కిచకిచలు ఆమె చెవులకు స్వేచ్ఛా సంగీతంలా తోచింది. బురదంటిన శరీరంతో పసిదానితో సహా లేచింది. వర్షం మూలంగా చాలాచోట్ల మడుగులేర్పడ్డాయి. నీళ్ళు కొద్దిగా తేటగా ఉన్న మడుగు చెంతకెళ్ళి , పసిపాపను ప్రక్కనున్న వెడల్పాంటి బండమీద పడుకోబెట్టి, మడుగులో దిగి బురదను మొత్తం కడిగేసింది. మొదట మూలుగుతో, తరువాత ఏడ్చుతో కాళ్ళాడిస్తున్న పసిదాన్ని చూసి అమితమైన ఆనందం కలిగింది. అది స్వేచ్ఛగా యిలా ఏడవటం ప్రప్రథమంలా అనిపించింది. దోసిళ్ళనిండా నీరు తీసుకుంటూ పసిదాన్ని కడిగి తుడిచింది.

పసిపిల్ల ఏడుపు, నిండు ఆకాశంలో కెగిరి, మార్తాండాలయ శిథిలాల మధ్య ప్రతి ధ్వనించింది.

ఆమెలో అంతవరకు గూడు కట్టుకున్న భయం ఆవిరై ఎగిరిపోయింది. స్వేచ్ఛా వాయువులు శరీరాన్ని తాకి గిలిగింతపెట్టాయి.

ముళ్ళతోపులో మల్లెతీగ!

రాజ్యహింస నెత్తుటి పంజాకు
ఎదురు నడిచి పోరుసల్పిన
ఓ అభిమన్యుడి అంతిమ శ్వాస
ఆగిపోయిందని ఎలా చెప్పను?

హక్కుల పోరాటంలో
అవిశ్రాంతయోధుని
మూడు దశాబ్దాల ఉద్యమజీవితం
అసాధారణ మలుపులో
కూలిపోయిందని ఎలా చెప్పను?

నిరంతరం బాధిత సమూహాల మధ్య
కునుకుపట్టని క్రియాశీలి,
నీతికి నిలువెత్తు ప్రతిబింబం
బద్దలైందని ఎలా చెప్పను?

ఉద్యమ రూపురేఖల్ని తీర్చిదిద్దిన
ఓ సృజనాత్మక శిల్పి జీవన ప్రస్థానం
గమ్యం చేరకుండానే
నేలరాల్చిందని ఎలా చెప్పను?
మానవహక్కుల చరిత్రను
స్వతంత్ర రాజకీయ ఉద్యమ చరిత్రగా

డాక్టర్ రాధేయ

కలలు గన్న స్వాప్నికుడు
శాశ్వత నిద్రలోకి వారిగిపోయాడని ఎలా
చెప్పను?
నోరులేని నిర్వాసితులకు గొంతునిచ్చి
సమ్మీన విలువల కోసం
సమ్మతంగా కట్టుబడిన మంచునిషిని
కాలం కన్నెర్ర జేసి దూరం చేసిందని చెప్పనా?

అభివృద్ధి పేరుతో ప్రజల ఆర్థిక వనరులు
కొల్లగొడితే
జీవించే హక్కును కాలరాయడమే
చట్టబద్ధమైన పాలనలో
బూటకపు ఎన్కౌంటర్లన్నీ చట్ట విరుద్ధమే!
సెజ్లైనా, సింగరేణి గనులైనా
ఇరాకైనా, కాశ్మీరైనా, తెలంగాణైనా
ఎక్కడైతేనేం, ఎవ్వరైతేనేం
హక్కులందరికీ సమానమే! ఇది నీ సందేశమే!
ఓరుగల్లు ఆర్ ఇసిలో
వీరతిలకం దిద్దుకున్న ఏకలవ్యుడు
ఈ అసమాన ప్రతిభావంతుడి ముందు
అపారగణితశాస్త్రకు అంజలి ఘటించింది!

ఉద్యమాలు గాయపడినప్పుడల్లా
రాజకీయాలు లాభపడతాయన్నమాట
అర్థసత్యమే
ఆ గాయాల రాపిడితోనే పదునెక్కి
పోరాడి గెలుస్తాయన్నమాట నగ్నసత్యమే!

ఈ హక్కుల ఉక్కుమనిషి కోసం
రెండు కన్నీటి చుక్కలు రాల్చి బాధపడకు
ప్రశ్నించే తత్వం కోల్పోయి
పతన విలువల ముందు మోకరిల్లకు!

రాజ్యహింస ముళ్ళతోపులో
పాదుకున్న మల్లెతీగ
సేవలు + హక్కులు = బాలగోపాల్
నీకు లాల్సలాం కామ్రేడ్!!

(బాలగోపాల్ కి నివాళి అర్పిస్తూ ఇంకా పలువురు తమ కవితలను పంపించారు. స్థలాభావం వల్ల ప్రచురించలేకపోతున్నాం.)

పొరలు తొలగిపోతున్నాయి!

ఈ ముఖం నాది కాదు
ఎలా ఉండేదో జ్ఞప్తి లేదు
నా ముఖం
రాత్రి పచ్చికమీద
కురిసిన మంచు
తెల్లారి వెలుగు రేఖలకు
నిర్మలంగా, నిర్వికారంగా
మిలమిలలాడుతున్నట్లు
ఉండేదని అమ్మ చెప్పింది
నాన్నమాత్రం నా ముఖం
తొలకరికి చిగురించిన తోటలా
తొలికారైకు తగిలిన ఏరులా
పాలనవ్యలతో
పసందుగా ఉండేదన్నాడు

అల

ఇప్పుడు నా ముఖం
మారురూపు పడిపోయింది
పాండురోగిలా తెల్లగా
దొరల ముఖంలా ఉంది
మాట కూడా
మునుపుటంతటి స్వేచ్ఛగా, స్వచ్ఛంగా
గుండెల్లోంచి ఉబికి రావడం లేదు
పెదవుల నుంచి పుట్టుకొస్తుంది
లేగదూడ గెంతుల్లా కాక
బిక్కవచ్చి
బెరుకు బెరుకుగా బిగుసుకుపోతుంది

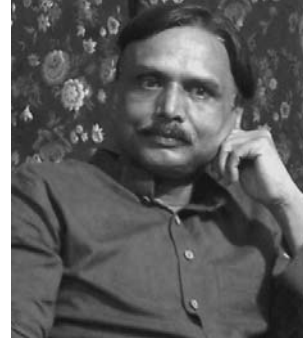
ఈ ముఖంతో పాటు
ఈ మాటా నాదికాదు
నా కాకి నోటికి
కోకిల కూత తగిలించుకున్నాను
నన్ను నా వాళ్ళు పోల్చుకోలేక
వినతగా, వెనక్కి వెనక్కి పోతున్నారు
నాకు నా వాళ్ళతోనే
అమాంతంగా
దూరం పెరిగిపోయింది
అంతా అయోమయంగా ఉంది

నా ప్రయత్నం, నా ప్రయత్నం
లేకుండా
ఇక్కడ ఏదో జరిగిపోతుంది
ముఖమే కాదు మాటే కాదు
అలవాటూ నాది కాదు
నాకు తెలికుండానే
నన్నెవరో నియంత్రిస్తున్నారు
శాసిస్తూ నా మీద
అధికారం చెలాయిస్తున్నారు
ఇప్పుడు నన్ను నేను
తెలుసుకోవాలని
క్రమక్రమంగా పరిస్థితుల్ని
అర్థం చేసుకోవాలని
అడుగులేస్తూ ఉన్నాను
ఆ ప్రయత్నంలోనే
నా ముఖాన్ని నేను లీలగా
ఆనవాలు పడుతున్నాను

సమాజ చలనాలకు

సాహిత్య దర్పణం

డా॥ రాచపాళెం చంద్రశేఖర్ రెడ్డి

ఎస్వీ ప్రధానంగా వస్తు ప్రాధాన్యకవి. అధికైపమే ఆయన ప్రధాన అభివ్యక్తివాహిక. కొన్ని విశేషణాలు నాజుకుగా వాడతారు. అలంకారాల బరువును వస్తువుపై రుద్దరు. వచన కవులలో 'ఎస్వీ'ని కుండుర్తి మార్గమని చెప్పవచ్చు. అక్కడక్కడ వచనానికి ఇంకొంత శిల్పపూత ఉంటే బాగుండుననిపించే సందర్భాలున్న అభ్యుదయ సాహిత్య విమర్శలో, ప్రచారంలో పాఠకులకు అత్యంత సన్నిహితంగా సంచరించే 'ఎస్వీ' బహుశా సామాన్య సాహిత్య పాఠకులు కూడా తన కవిత్వాన్ని చదివి ఆలోచనలు చేయాలని ఉద్దేశించి ఉంటారు. ఈ కాలపు అభ్యుదయ కవి సమూహంలో ఎస్వీ ఆగ్రశ్రేణిలో ఉంటారు.

“ప్రజలబాధ మన కవిత ప్రజలభాష మన కవిత”

అంటూ బతుకుతున్న అభ్యుదయ కవి ఎస్వీ సత్యనారాయణ. అభ్యుదయ సాహిత్య ప్రచారం, వాఖ్యానాలే ఊపిరిగా బతుకుతున్న 'ఎస్వీ' మంచి అభ్యుదయ కవి కూడా. సమకాలీన సమాజస్థితి గతుల పట్ల ఆవేదన ఆగ్రహాల సమ్మేళనం ఆయన కవిత్వం. అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమంలో విభిన్న స్థాయిల్లో బాధ్యతలు నిర్వహిస్తున్న 'ఎస్వీ' “జీవితం ఒక ఉద్యమం” అన్న కావ్యాన్ని ప్రచురించారు. ఆ కావ్యం నిండా ఆగ్రహం అక్షరాలై జలజలారాలుతూ ఉంటుంది. అధికైపం అభివ్యక్తి రూపమై అలరారుతూ ఉంటుంది.

“కవిత్వం జీవితమంత విస్తృతం జీవితం కవిత్వ మంత సుందరం”

అన్న అవగాహనలో సత్యమూ ఉంది, సౌందర్యమూ ఉంది. ఈ కావ్యంలో వస్తువైవిధ్యానికి అభివ్యక్తి తీవ్రత తోడై పరనగుణం అభింది.

“కవీ ! జీవితం ఊహకాదు వాస్తవం సాహిత్యం సమాజచలనాలకు దర్పణం”

ఇదీ అభ్యుదయ కవికి కలగవలసిన జ్ఞానం. ఈ కావ్యంలో ఇటీవలి రెండు దశాబ్దాల జాతీయ రాష్ట్రీయ, అంతర్జాతీయ పరిణామాలే వస్తువు. తూర్పు యూరప్, జర్మనీ రష్యాల పరిణామాల తర్వాత భారతదేశంలో కలిగిన అనారోగ్యకర పరిణామాలన్నిటినీ ఈ కావ్యంలో విమర్శ నాత్మకంగా కవిత్వీకరించారు ఎస్వీ.

అభ్యుదయ కవి భౌతికవాదికావాలి. ప్రకృతిపట్ల,

ప్రపంచంపట్ల, చరిత్రపట్ల శాస్త్రీయ దృక్పథముండాలి. మతం మత్తు మందు అనే అవగాహన ఉండాలి.

“కర్మ సిద్ధాంతాలు వల్లె వేసినంతకాలం ఈ వ్యవస్థ ప్రశాంతంగా పయనించింది”

అన్న చారిత్రక అవగాహనతో 'ఎస్వీ' కున్న భౌతిక దృక్పథం వ్యక్తమవుతున్నది. హిందూ ముస్లిం ఉన్మాదాలు రెండింటినీ సమదృష్టితో తిరస్కరించిన 'ఎస్వీ' అచ్చమైన భౌతికవాది. 'త్యాగ శిఖరం'లో జీహద్ను, 'గుజరాత్ కీరాత్'లో హిందూ హింసను ఎండగట్టారు 'ఎస్వీ'. మతం ఏ సమాజానికైనా కాలికి అడ్డతీగ అన్న అవగాహన ఉన్నప్పుడే ఎవరైనా ప్రగతిశీల కవి కాగలరు. పచ్చరిబ్బులు గాని, పసుపు రిబ్బులు గానీ ఏనాడూ ప్రగతి శీల చిహ్నాలు కావు. 'ఎస్వీ ఈ వాస్తవాన్ని గ్రహించిన కవి.

“గుజరాత్ మానవ హోమంలో కాలిపోయిన మానవత”

అనగలిగిన కవే అభ్యుదయ కాముకుడు “బీభత్సం సృష్టించడమే పవిత్ర యుద్ధమైతే మేం ప్రతిఘటించడానికి సిద్ధంగానే ఉన్నాం”

అన్న ఎస్వీ ప్రగతిశీలకవి. మతశక్తుల రాజకీయాలను కూడా అభ్యుదయ కవి నిజాయితీగా ధిక్కరిస్తాడు. ఒక పర్యాయం దేశాన్ని పాలించి రెండో పర్యాయం అధికారంలోకి రావడానికి అప్పటి పాలకులు 'భారత్ వెలిగిపోతోంది' అన్న నినాదాన్ని తీసుకున్నప్పుడు ఎస్వీ 'భారత్

వెలుగుతుంది' అనే కవిత రాశారు. ప్రగతిశీల కవికి 'యుద్ధం' అనేమాట నిరంతరం స్మరణలో ఉంటుంది. వర్ణ దృక్పథంగల కవికి వర్ణాల మధ్య యుద్ధం జరుగుతుందని తెలుసు. అది అనివార్యమనీ తెలుసు.

“రెండు శత్రు శిబిరాలున్నంతకాలం
రెండూవైరి వర్ణాలు వర్ణిల్లినంత కాలం
యుద్ధం కొనసాగుతూనే ఉంటుంది”

అన్నది ప్రగతిశీలకవిగా, మార్క్సిస్టుగా చాటిన సత్యం. ఇదీ ఆయన నిబద్ధత.

శ్రమ జీవన సౌందర్యానికి సమానమైనదిలేనే లేదన్నది అభ్యుదయ కవి ఫిలాసఫీ. భారతదేశంలో శ్రామిక వర్ణమైన కార్మికులు, కర్షకుల పక్షం వహిస్తారు. అభ్యుదయ, కవి, సామాజికంగా దళిత బహుజనులు స్త్రీల పక్షం వహిస్తాడు. భారతదేశం వ్యవసాయదేశం. రైతు భారతదేశానికి వెన్నెముక అనిపేరు. ప్రపంచీకరణ భారతదేశంలోకి ప్రవేశించిన తర్వాత ఆ వెన్నెముక విరిగిపోయింది. వ్యవసాయం దండగ అని పాలకులు శ్రామిక ప్రజలను ఆత్మన్యూనతలోకి నెట్టివేశారు. మనుషులు బ్రతకడానికి కావలసిన

తిండి గింజిల్లు పండించే రైతులు ఆత్మహత్యలకు వూసుకొనే పరిస్థితి కల్పించారు. అభ్యుదయ కవి ఈ సంక్లిష్ట పరిస్థితిలో రైతు పక్షమే వహిస్తాడు. అందుకే 'ఎస్వీ' నాగలి బతకాలి' అన్నాడు. “మట్టిని నమ్ముకున్న జీవితాలు మట్టిపాలవుతున్నాయి.

పాలకులారా !
నినాదాల్లోంచి బయటపడి
నిజాల్లోకి దిగండి
రాజకీయాలు పక్కనబెట్టి
రైతురాజును బలికించండి”
అని హెచ్చరించారు.

పాలకవర్ణాలు తమ రాజకీయ ప్రయోజనాలకైనా సరే అప్పుడప్పుడు పీడితులకు కొన్ని సౌకర్యాలు కల్పించక తప్పదు. ఆ సమయాల్లో అగ్రకులాల నుంచి ప్రతిఘటన రావడం, ప్రతిభ చర్చనీయాంశం కావడం భారతదేశంలో చాలాసార్లు చూశాం. అభ్యుదయ కవి ఈ సమయాల్లో నిస్సందేహంగా పీడిత పక్షమే వహిస్తాడు. దోపిడీవర్ణ వారసులు చేసే ఆగడాలను కవిత్వాయుధంతో ఎదుర్కొంటాడు.

“శతాబ్దాలుగా నీ ప్రజ్ఞని ప్రతిభనీ నైపుణ్యాన్ని నాణ్యతనీ ఉక్కుపాదాలకింద నలిపిన డైనోసార్స్
ఇప్పుడు ప్రతిభను గురించి గగ్గోలు పెడుతున్నారు”

అని చురకవేశారు. భారత రాజ్యాంగ నిర్మాత డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ శతజయంతి సందర్భంగా ఆయన నివాస ప్రాంతంలో ఉంటున్న మరాట్యాడా విశ్వవిద్యాలయానికి ఆయన పేరు పెట్టింది ప్రభుత్వం. వెంటనే అగ్రకులాల అరాచకశక్తులు విజృంభించి విధ్వంసం సృష్టించాయి. దేశంలో ఏ నాయకునికీ లేనట్లుగా, మూడేళ్ళు జరిగాయి అంబేద్కర్ శతజయంతులు. భారతరత్న బిరుదిచ్చాం. అంత గొప్ప

వ్యక్తి పేరును ఒక విశ్వ విద్యాలయానికి పెట్టడం గొప్పపనేమీ కాదూ అయినా అరాచకాలు సృష్టించారు తిరోగమనవాదులు. ఎస్వీ దీనిని విమర్శిస్తూ ! 'విధ్వంసం వెనక' అనే కవిత రాశారు.

“నీకు విద్యే అక్కర్లేదని
మను ధర్మశాస్త్రాలను రూపొందించినవాడు
విశ్వ విద్యాలయానికే
నీ పేరును ఎలా భరిస్తాడు?”

‘సరమేధం’ అన్నది ఎస్వీ దళితుల మీద రాసిన మరో మంచి కవిత. ఎక్కడ ఏ ప్రళయం వచ్చినా, ఏ విధ్వంసం జరిగినా చిద్రమయ్యేది దళితుల జీవితాలే నన్న శాస్త్రీయ అవగాహనతో రాసిన కవిత ఇది. వర్ణరాజకీయాలలో కూడా సలిగిపోతున్నది దళితులే నన్న సానుభూతితో రాసిన కవిత ఇది.

“నిర్భాగ్య సంస్కృతి వినిపిస్తున్న
మార్పురీ సంగీతానివి నువ్వు”
అన్న అభివ్యక్తి పాఠకులకు గగుర్పాటు కలిగిస్తుంది. “కాలంపై యుద్ధాన్ని ప్రకటిస్తూ కళ్ళెర్రజేయ్” అన్న పిలుపు అర్థవంతమే కాదు,

అలోచనాత్మకం కూడా. పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ స్త్రీని ఎన్ని రకాలుగా అంగడి సరుకును చేస్తున్నదో 'క్రిమినల్స్' కవితలో వర్ణించాడు ఎస్వీ. ఒకలోఫర్, ఒక బ్రోకర్ ను చెప్పిన తర్వాత ఆ యిద్దరి సరసన క్షుద్ర రచయితను చేర్చేడు. ఈ ముగ్గురూ క్రిమినల్స్ అన్నాడు. పీడితులను గురించి రాసి సొమ్ము చేసుకునే క్షుద్ర రచయితను క్రిమినల్స్ లో చేర్చడం సబబే.

ప్రపంచీకరణను ప్రతిఘటించడంలో తెలుగు రచయితలే మొదటినుంచీ ముందంజలో ఉన్నారు. బూర్జువా పార్టీలన్నీ ఈ విషయంలో పాలక పార్టీలతో జత కలిశాయి. వామపక్షాలు మాత్రమే ప్రపంచీకరణ దుష్ఫలితాల పట్ల మొదటి నుంచీ హెచ్చరిస్తున్నాయి. అయితే వామపక్షాలు అధికారంలో ఉన్న రాష్ట్రాల్లో ప్రపంచీకరణ అమలు కాలేదా అన్న ప్రశ్న కూడా ఉంది. అదలా ఉంచితే రచయితలు, కళాకారులు, మేధావుల్లో మాత్రం ప్రపంచీకరణను వ్యతిరేకిస్తూ వస్తున్నారు. 'ఎస్వీ' ఈ విషయంలో తనగొంతును బలంగా వినిపించారు. ఫ్లెక్షవర్, స్వేచ్ఛాపరాధీన, క్షీరసాగర మథనం, ఉద్యమగోళం, కొత్త అర్థాలు, ఇవాళటి చిత్రం, కాలనిఘంటువు, ఇవాళటి గాలి, మనసులో గోడలు, దేవులాట, వంటి అనేక కవితలలో 'ఎస్వీ' ప్రపంచీకరణ కున్న అనేక ప్రజా వ్యతిరేకపార్శ్వాలను ఆవిష్కరించారు.

ప్రపంచీకరణ మన దేశంలోకి, మన రాష్ట్రంలోని ప్రవేశించగానే మనకు అనుభవంలోకి వచ్చిన అంశాలు రైతులు ఆత్మహత్యలు, రైతులకు సబ్సిడీలు తీసేయడం, విద్యుత్ చార్జీలను పెంచడంవంటి పరిణామాలు, విద్యుత్ చార్జీల పెంపుదలకు వ్యతిరేకంగా ఉద్యమించిన ప్రజల్ని బహిర్బాగ్ లో ప్రభుత్వమే హత్యవేయడం, నగరాల అభివృద్ధి, రోడ్లను వెడల్పుచేసి, ఫ్లెక్షవర్లుకట్టి ఇదంతా అభివృద్ధి అని ప్రచారం చెయ్యడం వంటివే. వీటన్నిటి ఫలితం మన బతుకు

‘సరమేధం’ అన్నది ఎస్వీ దళితుల మీద రాసిన మరో మంచి కవిత. ఎక్కడ ఏ ప్రళయం వచ్చినా, ఏ విధ్వంసం జరిగినా చిద్రమయ్యేది దళితుల జీవితాలే నన్న శాస్త్రీయ అవగాహనతో రాసిన కవిత ఇది. వర్ణరాజకీయాలలో కూడా సలిగిపోతున్నది దళితులే నన్న సానుభూతితో రాసిన కవిత ఇది.

పరాధీనమైంది. అనే భావన కలగడం, మానవ సంబంధాలు సంపూర్ణంగా ఆర్థిక సంబంధాలుగా పరివర్తన చెందడం. ఈ పరిణామాలను ఎస్సీ బలమైన గొంతుకతో నిబద్ధతతో ప్రతిఘటించారు.

1980లలో రష్యాలో గోర్బచెవ్ ప్రారంభించిన సంస్కరణలు అక్కడి ప్రభుత్వం కుప్పకూలడానికి అమెరికా ఏకైక అగ్రరాజ్యంగా ఏర్పడడానికి దారితీశాయి. 1990లలో భారత ప్రభుత్వం ప్రపంచ బ్యాంకుకు తలవంచి ప్రారంభించిన సంస్కరణలు ఇక్కడి భారతీయుల జీవితాలనే కుప్పకూల్చాయి. సంస్కరణ, అభివృద్ధి అనే మాటలు వ్యతిరేకార్థాలను సంతరించుకున్నాయి. ఓట్లు వేసి తమ బతకలకు అండగా ఉంటాయని ప్రజలు ఎన్నుకున్న ప్రభుత్వాలు ప్రజలపట్ల బాధ్యత నుంచి తప్పుకొని, ప్రజల జీవితాలను గాలికొదిలేసి కొందరు సంపన్నుల యోగక్షేమాలు చూడడమే అభివృద్ధిగా సంస్కరణగా పేరు పొందింది. అభివృద్ధి అంటే మానవాభివృద్ధిగా స్థిరపడిన అర్థాన్ని తలకిందులుచేసి రోడ్డుభవనాలుగా స్థిరపడింది. పైడివర్లుకట్టి సంపన్నుల వాహనాలకు సామాన్య ప్రజల బెడద లేకుండా చేయడమే అభివృద్ధిగా రూపుకెక్కింది. మనుషులను, వాళ్ళ దైనందిన

జీవితాలను, విస్మరించి పైడివర్లు కట్టే పెట్టుబడి దారీ అభివృద్ధిని 'ఎస్సీ' నోరారా విమర్శించారు, కలమారా ప్రతిఘటించారు.

“ఎన్నిప్లాక్టరీలు, ప్రాజెక్టులూ కట్టామన్నది కానేకాదు క్రైటీరియా.

ఎన్ని పైడివర్లు, స్టేడియంలూ నిర్మించామన్నదే వీటి జాతీయ సమస్య”

“రోడ్లూ పైడివర్లు, స్టేడియంలూ అభివృద్ధికి ఆనవాళ్లు”

“ప్రాజెక్టులు కట్టడం కంటే

పైడివర్లు ఎగరెయ్యడం ముఖ్యం”

“పైడివర్ ఒక కట్టడం మాత్రమే కాదు

ప్రపంచ బ్యాంకు ముద్దుబిడ్డ”

ప్రపంచ బ్యాంకును ప్రేమించి ప్రజల్ని ద్వేషించే పాలకులు తమకు సింహాసనం మీద కూర్చోబెట్టిన ప్రజల మీదకే తుపాకులు ఎక్కుపెట్టడంలో అసహజత్వం ఏమీలేదు. ప్రజలకన్నా ప్రపంచబ్యాంకు కే విధేయత ప్రకటించే పాలకులకు ప్రజలంటే చీమలు దోమలుగా కనిపించడమూ సహజమే. ప్రపంచ బ్యాంకు ఆదేశాల ననుసరించి రైతులపట్ల తన బాధ్యత నుంచి తప్పుకున్న రాష్ట్ర ప్రభుత్వం విద్యుచ్ఛక్తి చార్జీలను విపరీతంగా పెంచేసి, తిరగబడ్డ ప్రజల మీద ఎదురుదాడికి దిగి బిషిర్ బాగ్ ను మరోజలియన్ వాలాబాగ్ ను చేసింది. జనాన్ని ప్రభుత్వ గుర్రాలతో తొక్కించడమే గాక ప్రజల మీద కార్గిల్ యుద్ధంలాంటి యుద్ధం ప్రకటించి ముగ్గురు యువకులను బలి తీసుకొంది. ప్రభుత్వం కొమ్ముకాసేవాళ్ళు తప్ప తక్కిన అన్ని రకాల కళాకారులు, రచయితలు ఈ నిరంకుశ అప్రజాస్వామిక చర్యను ముక్తకంఠంతో వ్యతిరేకించారు, విమర్శించారు. అభ్యుదయ కవి ఎస్సీ ఈ ఉద్యమంలో భాగస్వామి

అవుతూ “క్షీరసాగర మథనం”, “ఉద్యమగోళం” అనే కవితలు రాశారు. “రక్తరహితంగా స్వర్ణాంధ్ర ప్రదేశ్ ఎలా సాధ్యం” అంటూ పాలకుల కంఠాన్నే అధిక్షప్తపాత్యకంగా పలికించారు. అంతేకాదు

“జలియన్ వాలాబాగ్ అప్పటిమాయని మచ్చ బషీర్ బాగ్ నిన్నటి నెత్తుటి మరక”

అని తీర్చునిచ్చారు. ఈ తీర్పు కేవలం వామ పక్షీయుల తీర్పు మాత్రమే కాదు, సకలాంధ్ర ప్రజల తీర్పు. ఈ తీర్పు ఏం చెబుతుందంటే మారింది పాలకులే గాని పాలన కాదని చెబుతుంది. కవి విద్యుత్ ఉద్యమంలో మరణించిన బాలస్వామి, విష్ణువర్ధన్, రామకృష్ణలను భగత్ సింగ్, రాజగురు, సుఖదేవ్ ల స్థాయికి తీసుకుపోవడం ఉచితమే. విద్యుత్ ఉద్యమాన్ని కరెంట్ చార్జీల పెరుగుదలకు మాత్రమే వ్యతిరేకమైదిగా గాక, ప్రపంచబ్యాంకును ధిక్కరించే చూపుడు వేలుగా భావించడమూ ఉచితమే.

సార్వభౌమత్వమో అని జబ్బలు చరచుకోవడమే గాని, భారతదేశానికి అది ఉన్నదా అని కవి ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో

వేస్తున్న ప్రశ్న చాలా విలువైనది. భౌగోళికంగా సరిహద్దులు ఏర్పరచుకొని ఇరుగుపొరుగు దేశాల దాడులపై యుద్ధం చేసుకుంటూ ఉండటమే సార్వభౌమాధికారంగా చలామణి అవుతున్నది. ఆర్థిక స్వావలంబన దేశంలో సార్వభౌమత్వం ఉంటుందా? ఈ ప్రశ్ననే కవి సంధిస్తూ, 1968 నాటి చెరబండ రాజు గారి ‘పందేమాతరం’ కవితను తలపిస్తూ సరిగ్గా నలభైఏళ్ళ తర్వాత “ఇప్పుడామె రోజూ పరాభవింపబడుతున్న పరితప్త హృదయ పరిహాసింపబడుతున్న పరాధీనఅబల” అని ఆవేదనతో అన్నారు.

ప్రపంచీకరణ దేశంలోని ప్రవేశించిన తర్వాత కంప్యూటర్ చదువే చదువైపోయింది. అమెరికాకు వెళ్ళడమే జీవితలక్ష్యంగా, డబ్బు సంపాదనే మోక్షమార్గంగా స్థిరపడిపోయింది. మానవీయాంశాలు సామాజిక శాస్త్రాలు చదవడం దండగ అని పాలకులే ప్రచారంచేశారు. ఇంతకన్నా బాధ్యతారహిత చర్య ఇంకోకటి ఉండదు. ప్రపంచీకరణ పుణ్యమా అని మనుషులలో పెట్టుబడి బుద్ధులు పెరిగి దాని ఫలితాలు ఇండ్ల పడగ్గడిలోకి కూడా ప్రవేశించాయి. మనుషులు డాలర్లయ్యారు. అవి సంపాదించని వాళ్ళు బతకడం తెలియని దద్దమ్మలయ్యారు. మానవ సంబంధాలన్నీ ఆర్థిక సంబంధాలుగా మారిపోయాయి. ఈ పరిణామాన్ని మానవీయతకు పట్టంకట్టే అభ్యుదయ కవి భరించడం కష్టం. ‘ఎస్సీ’ ‘ఇవాళటిచిత్రం’, ‘దేవులాట’ వంటి కవితలలో ధనస్వామిక మానవ సంబంధాలను దెప్పిపొడిచారు.

“ఇప్పుడు అన్ని సంబంధాలూ మార్కెట్ సరుకయ్యాక

.....

ఇంకిపోతున్న అశ్రుకణాలకు

వెలకట్టేవాడే మ్యాన్ ఆఫ్ ది ఇయర్”

ఈ సందర్భంలోనే కవి మరో భయంకరమైన వాస్తవాన్ని కూడా ఎత్తిచూపారు. ఏడెనిమిదేళ్ళ క్రితం జరిగిన జాతీయ క్రీడలలో మన రాష్ట్ర పాలకులు ఇతర రాష్ట్రాలలోంచి నిపుణులైన క్రీడాకారులను పిలుచుకొచ్చి తెలుగు క్రీడాకారులుగా ఆడించి తెలుగు గొప్పదనాన్ని చాటి కీర్తి తెచ్చుకునే ప్రయత్నం చేశారు. బూటకపు ఆత్మగౌరవమంటే ఇదే. దీనిని కూడా ఎస్వీ తీవ్రంగా అధిక్షేపించారు.

ప్రపంచీకరణ పుట్టకముందు ఒక దశాబ్దంపాటు తూర్పు యూరప్, జర్మనీ రష్యాలలో వచ్చిన పరిణామాల ఫలితంగా రెండు జర్మనీల మధ్య నున్న బెర్లిన్ గోడ విధ్వంసమైంది. దెబ్బెక్కు అమెరికా గుండెల్లో వణుకు పుట్టించిన రష్యాలో కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వం పతనమైంది. ఈ దుష్పరిణామాల వల్ల ఆవేదన చెందని అభ్యుదయ కాముకుడుండడు. అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమమే జీవితంగా గడిపే 'ఎస్వీ' విషయం చెప్పక్కరలేదు. జర్మనీలోని బెర్లిన్ గోడ కూలిపోయి రెండు జర్మనీలూ కలిసిపోయి పెట్టుబడి దారీ జర్మనీగా రూపాంతరం చెందడం పట్ల

“ఒక మనిషిని వేరొక మనిషి
ఒక జాతిని వేరొకజాతి
ఒక వర్గాన్ని వేరొక వర్గం
దోచుకోదానికి వీల్లేదన్న సాంఘిక ధర్మం
నిన్నటిరాలిన స్వప్నమైపోయింది.

అని ఆవేదన చెందాడు కవి. ప్రగతిశీల కవి ఎంత ఆవేదన చెందినా ఆశాజీవి గనుక జర్మనీలో మళ్ళీ మార్పు వస్తుందని ఆశించడం సహజం

“అయినా దిగులు పడకు జర్మనీ !
నేటి నీ మౌనం రేపటి తుఫానుకు సంకేతం
.....
రేపు నువ్వు కళ్ళు తెరుస్తావ్.....
ప్రజాయుద్ధం సృష్టిస్తావ్
ఐక్య జర్మనీ గుండెల మీద
అరుణ పతాకం ఎగరేస్తావ్”.

అలాగే రష్యాలో కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వం పడిపోవడాన్ని కూడా 'ఎస్వీ' అనుకూల దృష్టితోనే అర్థం చేసుకున్నారు.

“మాస్కో ముస్సాలియాలో
ఒక మహానాయకుని భౌతికకాయం
భద్రంగా ఉన్నదా లేదా అన్నది కాదు ప్రశ్న....
లెనిన్ ! మైడియర్ లెనిన్ !
వర్గాలున్నంత కాలం
నువ్వొక పోరాటమై కొనసాగుతావ్....
అందోళనలున్నంత కాలం
నువ్వొక అరుణతారవై మెరుస్తావ్.
కమ్యూనిజానికి కాలం చెల్లిపోయింది ప్రపంచ పెట్టుబడిదారీ

దేశాలు భారతదేశంలోని వాళ్ళ వారసులు, భూస్వామ్య బ్రాహ్మణీయ శక్తులు దుర్భరమైన ప్రచారం చేస్తున్న ఒక తెలుగు ప్రగతిశీల కవి ఇంతటి బలమైన విశ్వాసం కలిగిఉండడం, దాన్ని ప్రకటించడం చాదస్తంగానో, బలహీనుడి ప్రేలాపనగానో అనిపించవచ్చు. కాని రష్యాలో మార్పు వచ్చినప్పటి నుంచి ప్రపంచంలో అక్కడక్కడ కొన్ని దేశాలలో వామపక్ష ప్రభుత్వాలు ఏర్పడడం, అమెరికా ఆర్థిక సంక్షోభంలో కూరుకుపోవడం చూస్తుంటే ఈ కవి ఆశ వమ్ము కాదని అనిపిస్తుంది.

నమీబియాను గురించి కూడా ఎస్వీ 'రెడ్ సెల్యూట్' కవిత రాశారు.

“వ్యూడల్ అపశేషాలను బద్దలు కొడుతున్న ప్రజల ఆగ్రహానివి నువ్వు” అని కీర్తించాడు.

ప్రపంచ దేశాలనన్నిటిని తన గుప్పెట్లోకి తెచ్చుకునే అమెరికా ప్రయత్నాలు ఒకవైపు సాగుతుండగా, వాటిని చావు దెబ్బకొడుతూ సెప్టెంబర్ 11న పెంటగాన్ నగరం మీద విమానదాడి జరగటంతో ఆ దేశాధ్యక్షుడుకి దిమ్మ తిరిగింది. అజ్ఞాతంలోకి వెళ్ళిపోయి భయపడుతూ

బయటికొచ్చిన సన్నివేశాన్ని అందరూ గమనించారు. పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థకు, సామ్రాజ్యవాద దురంహకారానికే బద్ధ శత్రువైన ప్రగతిశీలకవి ఈ పరిణామంపట్ల సహజంగానే స్పందిస్తాడు.

“వేలువాడిదే కన్నువాడిదే శిక్షణవాడిదే శిక్షవాడికే
తెల్లబోయిన తెల్లభవనం వాడి అసహాయత్వాన్ని
తేటతెల్లంచేసింది”

అని ఎస్వీ అధిక్షేపించారు. విమానదాడి తర్వాత ఆష్ట్రలియాలో బిన్ లాడెన్ దాక్కున్నాడన్న అభిప్రాయంలో విమాననదాడులతో ధ్వంస ప్రక్రియ కొనసాగిస్తూనే మరో వైపు ప్రజలకు రొట్టెలు జారవిడిచిన అమెరికా నీతిని కూడా ఎస్వీ వదిలిపెట్టలేదు.

“వాడు బాంబులతో పాటు
రొట్టెల్ని జారవిడుస్తూ
ఆష్ట్రల్ ప్రజల అకలిని అవమానిస్తున్నాడు”

ప్రగతిశీల కవికి ప్రపంచమంతా తనదే. అందుకే చలం అన్నది “ప్రపంచ బాధంతా శ్రీశ్రీ బాధ” అని. అభ్యుదయ కవి మానవత్వానికి ప్రతినీధి. మనిషికి అక్షరనిధి. ప్రజాపోరాటాలను ఆహ్వానిస్తాడు, కీర్తిస్తాడు. అంతేకాదు మరణించిన ఉద్యమకారులను స్మృతిగీతాలలో స్మరించడం తన కర్తవ్యంగా భావిస్తాడు. 'ఎస్వీ' ఆరుట్ల కమలాదేవి (పోరాట పుష్పం) తమ్మారెడ్డి సత్యనారాయణ (జ్ఞాపకచిత్రం) లను స్మరించుకుంటూ కవితలు రాశారు. కమలాదేవిని తెలంగాణా సాయుధ రైతాంగ పోరాటంలో వికసించిన అగ్ని పుష్పంగా, తమ్మారెడ్డిని ఆదర్శాలపై ఆచరణ కట్టిన కోటగా కీర్తించారు. ఈ రెండు కవితలూ చదివితే నేటి ఉద్యమ కార్యకర్తలు ఎంతో నేర్చుకోగలరు. గద్దర్ మీద దాడి జరిగితే మానవత్వమున్న వాడెప్పుడూ సమర్థించలేదు. అభ్యుదయ కవి 'ఎస్వీ' మాత్రం ఎలా మౌనం వహిస్తాడు ! 'పాట అమరం' కవితలో దాడిని

బిన్ లాడెన్ దాక్కున్నాడన్న అభిప్రాయంలో విమాననదాడులతో ధ్వంస ప్రక్రియ కొనసాగిస్తూనే మరో వైపు ప్రజలకు రొట్టెలు జారవిడిచిన అమెరికా నీతిని కూడా ఎస్వీ వదిలిపెట్టలేదు.
“వాడు బాంబులతో పాటు రొట్టెల్ని జారవిడుస్తూ ఆష్ట్రల్ ప్రజల అకలిని అవమానిస్తున్నాడు”
ప్రగతిశీల కవికి ప్రపంచమంతా తనదే.

విమర్శించారు. ప్రజా కళాకారుడైన గద్దర్‌ను పాటగా సంభావిస్తూ ఆ పాట అడవి తల్లి గుండెల్లో జలపాతమై దూకుతున్నదని పల్లె బతుకుల్లో పోరు జందాలు నాటుతున్నదని కీర్తించాడు. తన స్నేహితుడు పుల్లారెడ్డి మరణించిన స్మృతిలో రాసిన కవిత (పుల్లన్నకోసం), అరసం ప్రధాన కార్యదర్శి పెనుగొండ లక్ష్మి నారాయణకు యాభయ్యేళ్ళు నిండిన సందర్భంగా రాసిన అబినందన కవిత (ఆత్మీయగీతం) 'ఎస్సీ' హృదయార్థతకు నిదర్శనాలు.

తెలంగాణ అన్నా, అందులో హైదరాబాద్ పాతబస్తీ అన్నా ఎస్సీకి ఎనలేని ప్రేమ, అంతేలేని అనురాగం. తెలంగాణా తాను పుట్టి పెరిగిన ప్రాంతం. పాతబస్తీ తాను పొట్ట చేతబట్టుకొచ్చి వచ్చి బతికిన ప్రాంతం వీటిని ప్రేమించని వాడు కవికాలేదు.

“నాకు ఆటమాట పాటనేర్చిన అమ్మ తెలంగాణ
నాకు అంబలి తాపి బువ్వపెట్టిన అవ్వ తెలంగాణ”

అని ఆత్మీయంగా నిర్వచించి, ఆ తెలంగాణ రాజకీయ నాయకుల స్వార్థ ప్రయోజనాలకు బలైపోతూ ఉండడం పట్ల ఆగ్రహాన్ని వ్యక్తంచేశారు 'ఇంకానా' కవితలో. జైలు నుంచి అనేక ఆశలతో విడుదలయ్యే రాజకీయ ఖైదీలకు సంఘీభావం ప్రకటించే అభ్యుదయ కవి ఎవరైనా గొప్ప మానవతావాదే. 'మమేకం' కవితలో 'ఎస్సీ' ప్రదర్శించింది అదే.

“మీరేకాదు మేమూ ఖైదీలమే
అందుకే మా సంఘీభావం”

మీ పోరాటం
మా కళ్ళ పొరల్ని కరిగించి వేసింది”

అన్న అభివ్యక్తి లోతుగా ఆలోచింపవలసినది.

ఎస్సీ చుట్టూ ఎంత ప్రపంచమున్నా, దానిపట్ల ఆయన కెంత బాధ్యత ఉన్నా, ఆయనదంటూ కుటుంబముంది కట్టుకున్న భార్య, కన్న తల్లిదండ్రులు ఉన్నారు. ప్రపంచాన్నంతా ప్రేమించే కవి వాళ్ళనూ

ప్రేమించడం సహజం. ఎస్సీలో ఈ ప్రేమ కవిత్వ ఒంటిగా ఉంది. ఆ ముగ్గురినీ కవిత్వ పుటద్దంలో మనకు చూపించారు. ఇలాంటి సమయంలో సెంటిమెంట్ బలమైన కొరముట్టుగా ఉండడం సహజం. అందుకే విశేషణాల జల్లులు కురిపిస్తాడు కవి.

“మా ప్రేమకు తలపువ్వు
మా కోపానికి చిరునవ్వు”

అని అమ్మను నిర్వచించారు.

“ఉపాధ్యాయుడు కాదగిన ప్రతిభాశాలి
సారా దుకాణంలో కూలీగానే అస్తమించాడు”

అని తన తండ్రిని గురించి రాసిన పంక్తులు పాఠకుల కళ్ళలో నీళ్ళు నింపుతాయి. తన భార్య భారతి ఆరోగ్య సమస్యలను ప్రస్తావించి “మా అనారోగ్యానికి ఔషధం”

అని అనడం ఆమె వ్యక్తిత్వాన్ని ఆయన నిజాయితీని చాటుతున్నది.

ఎస్సీ ప్రధానంగా వస్తు ప్రాధాన్యకవి. అధిక్షేపమే ఆయన ప్రధాన అభివ్యక్తివాహిక. కొన్ని విశేషణాలు నాజూకుగా వాడతారు. అలంకారాల బరువును వస్తువుపై రుద్దరు. వచన కవులలో 'ఎస్సీ'ది కుండుర్తి మార్గమని చెప్పవచ్చు. అక్కడక్కడ వచనానికి ఇంకొంత శిల్పపూత ఉంటే బాగుండుననిపించే సందర్భాలున్న అభ్యుదయ సాహిత్య విమర్శలో, ప్రచారంలో పాఠకులకు అత్యంత సన్నిహితంగా సంచరించే 'ఎస్సీ' బహుశా సామాన్య సాహిత్య పాఠకులు కూడా తన కవిత్వాన్ని చదివి ఆలోచనలు చేయాలని ఉద్దేశించి ఉంటారు. ఈ కాలపు అభ్యుదయ కవి సమూహంలో ఎస్సీ ఆగ్రశ్రేణిలో ఉంటారు. విశ్వ విద్యాలయ ఆచార్యుడుగా ఒంటి స్థంభపు మేడల్లో ఉండకుండా ప్రజాసమూహంలో కలిసిపోయేకవి ఎస్సీ.

“జీవితం ఊహకాదు వాస్తవం
సాహిత్యం సమాజ చలనాలకు దర్పణం”

‘ప్రస్థానం’కు చందా కట్టండి!

నెల నెలా మీ ఇంటికే ప్రస్థానం తెప్పించుకోండి!!

సాహిత్య ప్రస్థానం మాసపత్రిక చందా వివరాలు

సంవత్సర చందా (వ్యక్తులకు) : రు.120/-	సంవత్సర చందా (సంస్థలకు) : రు. 150/-
అయిదేళ్లకు : రు. 500/-	పదేళ్లకు : రు. 1000/-
ఐడి ప్రతి : రు. 10/-	

చందా దారులకు విజ్ఞప్తి చిరునామా పైన చందా ప్రారంభ మరియు ముగింపు నెలలు సూచించబడినవి. దయచేసి చందా ముగిసిన వారు తమ ముగింపు నెలను గుర్తించి వెంటనే చందాను పునరుద్ధరించుకోగలరు.

మేనేజర్

ప్రస్థానం

ఎం. హెచ్. భవన్, ప్లాట్ నెం. 21/1, అజమాబాద్, ఆర్టిసి కళ్యాణమండపం దగ్గర, హైదరాబాద్-20

వివరాలకు : 040-27660013, సెల్: 9490099059 ; ఇ.మెయిల్: Prasthanam_ss@yahoo.co.in

ఆటంకవాది

డా. శ్యామల కల్లూరి

ఎవరు వీడు?
గుంపులో వీడి ముఖం చూస్తే
మీలానే, నాలాగే వుంటాడు
లేకపోతే మన పిల్లల్లాగానో మన ప్రక్కంటి
వాళ్ళ పిల్లల్లాగానో వుంటాడు!
ఎవరు నేర్పించారు వీడికి
చంపటం తనను తాను చంపుకుంటూ
మరో వందమందిని చంపటం!
ఏ స్కూలు, ఏ విద్యా విధానం
నేర్పింది మనకి
అన్ని సమస్యలకి
ఒకే ఒక పరిష్కారమని!

చూడండి వీడి ముఖం!
సునులేత బుగ్గలు
వచ్చీరాని మీసాలు
నవ్వుతే మెరిసే కళ్ళూ
వీడా, వీడేనా
ఇంత మారణహోమం సృష్టించి
తానెన్నడూ చూడని
తనతో సంబంధమూ లేని
అమాయకుల్ని పొట్టన పెట్టుకోడమే కాక
తాను చేసిందంతా జనకళ్యాణంకోసమేనని
మనల్ని నమ్మించాలని చూస్తూ
మన అజ్ఞానాన్ని చూసి విరగబడి నవ్వుకునే
వీడేనా మన రేపటి పౌరుడు?

తినటానికి తిండి లేదనీ
సంపాదించటానికి మార్గం లేదనీ,
బ్రతకటానికి మరోమార్గం లేదనీ
చదువుకుందామంటే స్కూళ్ళలో
ప్రవేశం లేదనీ, వీళ్ళకి
తమ జీవితాలపట్ల విరక్తి
తమకంటా బాగున్నవారి
జీవితాలపట్ల తమకే తెలియని అక్రోశం
తమ బ్రతుకంటే నిర్వోహం
తన ప్రక్కవాడి బ్రతుకంటే నిర్లక్ష్యం!
బ్రతుకు విలువ తెలియనివాడికి
ప్రాణం విలువ ఎలా తెలుస్తుంది
తమదైనా, మరొకడిదైనా!

రాజకీయమో మతోన్మాదమో
వుట్టి ధనాకాంక్షా, ఏది
కారణం ఏది మార్గం
ఎక్కడికీ ప్రస్థానం?
తన గమ్యసాధనమే
తన మనుగడకీ, తన జీవన సాఫల్యానికీ
మోక్షమని నమ్మిన వీడికి
ఎవరు చెప్పి నమ్మించగలరు
ప్రాణం విలువ అమూల్యమని!

డబ్బుతో కొనలేనిదనీ!
చిన్నప్పటి నుంచీ వాడు నేర్చుకున్నదంతా
తప్పని, తప్పు తప్పని
ఎవరు నమ్మించగలరు?

ఎవరిదీ నేరం? ఎవరు నేరస్థుడు?
వీడిని తయారుచేసిన సమాజమా?
వీడ్ని నడిపిస్తున్న రాజకీయమా?
వీడిని పట్టి పీడిస్తున్న నిరుద్యోగమా?
ఆకలి బాధా, రక్తదాహమా
తెలియనితనమా
తెలివిమీరిన స్వార్థమా
తెలివితక్కువైన మూర్ఖత్వమా?

మానవత్వమా! నువ్వెక్కడ?
ఎక్కడ వెతకాలి సందేహాలకి సమాధానం కోసం?

గూడు చెదిరిన పక్షి

సువ్వుత్ర దగాకోరువి
సాక్ష్యం కావాలన్నా
నీ మెడనిండా పూలదండలు-
నువ్వేగా వేసుకుంది
సన్మానాలకీ బిరుదులకీ
రక్కున తయారయ్యావు

బుద్ధి యజ్ఞమూర్తి

పేదోణ్ణే-
తలచుకుంటే
దెబ్బకి నువ్వు ఖతమ్
కానీ గెలవలేను
అంత సత్తువ లేదు
రాత్రికి రాత్రి
నేను గూడు చెదిరిన పక్షిని

కూల్చేసింది నువ్వే
కలల్ని-
తలకింద పెట్టుకుని పడుకున్నా
కుసుకు పడితే ఒట్టు
చిదిమింది నువ్వే

ముందు తెలియలేదు-
నీదొక నయవంచన
అంతేనా.. నీదొక పెద్ద ద్రోహం
మొత్తానికి
నా నేలని నాక్కాకుండా చేశావ్

నీది బాసపొట్టు
నా ఊరు కరిగిపోయింది
ఇక
నీ వేలితో
నీ కంట్లోనే పొడుచుకో
నే బతికుండగానే
నా చితిమీద
పచ్చనోట్లు ఏరుకో
శ్మశానంలో సంబరాలు చేసుకో

నిజానికి పేదోణ్ణే-
సమాధికి జాగా లేనేణ్ణో
కానీ
కనిపిస్తోందా
ఆ శ్మశానంలో
ఓ ఎత్తయిన సమాధి సిద్ధం
అది నీదే!

భాషకు, భావానికి స్త్రీవాద కోణం

ఆచార్య డి.కృష్ణకుమారి

“భాషకు జండర్ ఉంటుంది. అవమాన పరిచే ఉద్దేశం ఉన్నా ఉండకపోయినా, భాష అనేది దానికదే స్త్రీలను కించపరుస్తుంది” అనేది నిర్మల భాషా వివేచన. ఈమె ఖండికల్లో ఈమె భాషలు పలు రకాలు. స్వర్ణభాష, చేష్టలభాష, మాటలభాష, చూపులభాష, నియంత్రణ భాష మొ॥. ఇవి స్త్రీకే తెలిసిన లోపల్లోపలి భాషలు. ఇవి చదవచ్చుదు లేని భాషలు. వీటికి వారింపు భాష ఉండదు.

భాషా ప్రపంచం:-

“భాషకు జండర్ ఉంటుంది. అవమాన పరిచే ఉద్దేశం ఉన్నా ఉండకపోయినా, భాష అనేది దానికదే స్త్రీలను కించపరుస్తుంది” అనేది కొండేపూడి నిర్మల భాషా వివేచన.

ఈమె ఖండికల్లో ఈమె భాషలు పలు రకాలు.

స్వర్ణ భాష, చేష్టల భాష, మాటల భాష, చూపుల భాష, నియంత్రణ భాష మొ॥. ఇవి స్త్రీకే తెలిసిన లోపల్లోపలి భాషలు. ఇవి చదవచ్చుదు లేని భాషలు. వీటికి వారింపు భాష ఉండదు.

స్వర్ణ భాష:- విభజన స్వర్ణ, ప్రేక్షకస్వర్ణ, శత్రుస్వర్ణ, వెగటు స్వర్ణ, ఆత్మీయమైన స్వర్ణ మొ॥

చేష్టల భాష:- కాలరెత్తుకోవడం, ముద్దుపెట్టబోతున్నట్లు మూతిని ముందుకు చాచడం, కన్నుగీటడం, కళ్లెగరేయడం, చెంగులాగడం, చేయి నిమరడం, చెయ్యి తగిలేలా చేయడం, గురుబ్రహ్మ ‘వెరీగుడ్’ అంటూ వెన్నంతా తడమడం మొదలైనవి.

మాటల భాష:- కొంచెం వత్తరగా పొట్టిగా ఉన్న పిల్లను ‘పిప్పళ్ల బస్తా’ అని, కారునలుపు ఛాయగల పిల్లను ‘జగన్మోహిని’ అనే వెటకారం పిలుపులు, కసుర్లు, విసుర్లు, వెక్కిరింతలు మొ॥.

చూపుల భాష:- లుకలుకలాడే చూపులు, దడికట్టిన చూపులు, దుర్మార్గం చూపులు, దారిపొడుగునా పారాడే చీమల బారు చూపులు విలవిల చూపులు మొ॥.

ఉదా:- మాతృత్వ మధురిమల్ని మనస్సింకా జీర్ణించుకోకముందే, పురుటి నొప్పి తీరకముందే పాలనొప్పి

ప్రారంభమవుతుంది. మనిషికి మనిషి ఆహారం అవడం ఒక చిత్రంగా అన్నిస్తుంది. ఈ దశలో ప్రేక్షక పాత్ర ఎంత హింసాత్మకమో అనుభవక వైద్యం చేస్తుంది.

దడికట్టిన చూపులబారు చలిచీమలై పాకుతుంటే

గుండెను గాలికొదిలి మెదడుకి ప్రేక్షక పాత్రమప్పుడం

ఎన్ని కిలోల రసాత్మక ఘట్టమవుతుందో

ఇక మీ తానిక రాళ్లతో కొలుచుకోండి -

(తల్లిపాలవారోత్సవం) అంటూ ప్రశ్నిస్తుంది.

పదప్రపంచం:- కొండేపూడి నిర్మలకు ప్రాణపదమైంది సాహిత్య కళాధ్యయనం. దీనికి ఆమె గురువపడం వల్లనే ఏమో పదే పదే అలోచించి జైచిత్రవంతమైన శబ్దాల్ని తూచితూచి ప్రయోగించే పయనంలో నవ్యత, అరిదేరిన తనం కన్పిస్తుంది. నుడికారాల్లో పోలికల్లో అన్నింటా సాంస్కృతికత ఇమిడి ఉంటుంది. ఇవి ‘శబ్ద అసహిష్ణుత’ అనే ప్రాచీన లక్షణానికి సరిపోలి ఉంటాయి. ఈ పదాలు సందర్భానితం అయిన పలుకులతో పొసగి ఉంటాయని భావం. ఈమె శబ్ద ప్రపంచం ఈమెదే. వాటిల్లో బహువచనం, గాయం, చీకటిపురుగు, పదప అనే పదాలు ఈమె సాంకేతిక పదాలు.

1. బహువచనం :- ఇది ‘యుక్తవయస్సుకు’ సంకేతపదం. 14 ఏళ్ల మగవాడు మగవాడన్నించుకునే ప్రతి చర్యల దశలో మగవాడి బహువచనం ఈమె భాషలో ‘తొడుకున్న పాంటు మొహమ్మీద మొలిచిన మొటిమలు, వ్యాపకాలు.

12 ఏళ్ల ఈడొచ్చిన పిల్లకు బహువచనాలు ‘వక్షోజాలు’. ఘనము ద్రవము కాని అచ్చమైన మనసుకి బహువచనాలు. లోపలి హృదయానికి (అత్యవిశ్వాసశక్తి) ద్వీరుక్తులు ఇవి. “సహజమైన వక్షోజ స్వరూప స్థితుల్ని ఆధారంగా చేసుకుని జీవిత దశల్లో వయఃపరిణామం మీద ఆధారపడ్డ మానసిక స్థితుల్ని సంకేతించడం గొప్ప శిల్ప ప్రయోగం” అని ప్రశంస పొందిన భావపదం ఇది.

2. గాయం:- ఈమె రచనల్లో సర్వ వ్యాప్తి అయిన ఉపమేయపదాల్లో ఇదీ ఒకటి. స్త్రీ శరీరం ఒక యుద్ధ భూమి. పుట్టింది మొదలు చచ్చిందాకా అనుదినం అనుమానాలు భీత్యారాలు, ఈసడింపుల గాయాలు ఎన్నెన్నో. అవి ‘నదులై ప్రవహిస్తుంటాయి. పర్వతాలై ఘనీభవిస్తుంటాయి’. వీటిల్లో కొన్ని ‘ఎద్దుపుండులా’ తొందరగా మానువట్టనివే ఉంటాయి. మనసును పగిలించేవీ ఉంటాయి. జీవితాన్ని బీటలు వార్చేవీ ఉంటాయి. వాలిన క్రిమిని బట్టి సలపరం పెట్టేవీ ఉంటాయి. మాటల తూటాలతో కించపరిచేవీ ఉంటాయి.

3. చీకటి:- ప్రకృతి సహజమైన చీకటి వేరు. పెళ్లి పెటాకులతో అస్తవ్యస్తమైన స్త్రీ జీవితంలోని చీకటి వేరు. ఇది ‘పగటి తెలుపుకే

మనసు నలుపుకే హద్దు' లాంటిది. కప్పిన దుప్పటిలో కమ్మిన చీకటి చూపుల చీకటి మొ|| వీటిల్లో కొన్ని.

4. పురుగు:- పురుషుడొక పురుగు. మాటలు నేర్చిన పురుగు ఇది. ఈ పురుగుకి స్త్రీ మానసిక స్పందనతోగాని శారీరక చర్యలతోగాని (పురుగు, బహిష్టు) నిమిత్తం లేదు. అర్థ సందర్భం అసలే అవసరం ఉండదు. తోచినపుడల్లా, కోరిక రగిలినపుడల్లా కుట్టడమే దీని జీవలక్షణం. ఈ పురుగుల్లోనూ పుణ్యపురుగులు వేరుగా ఉంటాయి.

శబ్ద చిత్రాలు:

1. దడిగాడు వానసిరా:- ఇది విలోమ చమత్కృతి గల శీర్షికాపదం. దీన్ని తిప్పిరాస్తే వచ్చే చిత్ర కవితా చమత్కారాన్ని ఈ కవిత ఎత్తుగడలో నూచించడం ఒక వైచిత్రీ. 'జెను రాసిన వాడొకగాడిద.'

2. పోలికలేని చమత్కృతిని దర్శింపచేయడం : త్యాగరాజు- ఈ పదం పలుకుబడిలో తేగరాజుగా వినిపిస్తుంది. ఉచ్చారణ ఆధారంగా తేగలు తీనే రాజు అని సైబెర్ చెప్పడం. ఇలాంటివే

"కారు నలుపు= నల్లటి నలుపు=నలుపు కారు, గిల్స్= గిల్లడం గాళ్లు. ట్రాన్సిస్టర్=ట్రాన్స్ సిస్టర్, సిలోన్=సీలోన్" మొదలైనవి.

3. అనుప్రాస చమత్కృతి : 'మొహాలతో మోహాలతో', 'మనసుభంగం మానభంగం' 'కళ్లజోడు-కాళ్లజోడు', 'పూచీపడ్డమే తప్ప పేచీపడ్డం రాదు' మొదలైనవి కేవలం శబ్ద ప్రధానమైనవి.

ఉదా:- నాలుగూళ్లు పోగుపడితే గాని చెట్లెక్కిన సర్పానికి పొట్టనిండదని చెప్పాడు నాలుగూళ్లు తిరిగితేకాని

ప్రపంచం పోకడ తెలీదని చెబుతాడు-సీజనల్ లవ్

4. చివ్నా చమత్కృతి : కోలమ్మ-ఇతడేనటే స్నేహితుడేనటే....! చుక్కలు - పంటి బిగువున....., ఇల్లు ఖాళీ చేసినపుడు..... మొదలగునవి.

5. ఇతర భాషా పదచమత్కృతి :

పూటింగ్ టయానికల్లా ఫిక్రు లేకుండా వచ్చేస్తాడు. (ఇంగ్లీషు) 'కార్యేషు దాసికి తెలుసు శయనేషు రంభకి తెలుసు'- (సంస్కృతం) 'ముసి ముసిగా ఏడ్చుకునే 'కాట్వాక్' స్ఫూర్తిగా - (సంక్షిప్త సంకేత పదం కాట్వాక్= Casual Americanteenagers Walk) 'మీ కుట్రనీ కబుర్లలో వున్న 'కలేజా' నీ మాకు నేర్పలేదు బాంచస్' - మొదలగునవి.

6. మాండలిక భాష :

ముఖ్యంగా తెలంగాణ యాసతో రాసిన గేయం 'కాటిసుంకం,' 'నా బాధకి వాచకం లేదు' గేయంలోని కొంత భాగం దీనికి ఉదాహరణలు.

'గొనుగుడు గొనిగే, ఇజ్జత్తు మీన దెబ్బకొట్టి, అడగాల్పించెవరు?' పొదుగు మీద పోరగాళ్లని..

గింతగోరమెన్నడు లేదయ్యా

"గిదేమి రాజ్జెవోగిదేమి నాసినవో

వాగులు ఇనకమాది కాకపోయే" మొదలగునవి.

7. వింత తత్వమధాతువులు :- హాస్యించుకోవడం, ఆప్యాయించబోవు, స్వాగతించు, స్వప్నీకరించు, ప్రత్యేకిస్తుంది మొదలగునవి.

8. విలక్షణమైన పదబంధాలు :- కడుపుకాయు, కనుగిలుపు, కుక్కటిల్లు, నలిబలి చేయు, కంటకరచు, దొరకబుచ్చు, నొలుకును, ఉగ్గబెట్టు, నల్లినజ్జగు, ఇజ్జత్తు, కప్పల తక్కెడు, మొండిచెయ్యి, కడుపులో కవ్వం తిప్పు, చాటపెయ్యి కారణం మొదలగునవి.

ఉదా:- చాటపెయ్యి కారణం - కృత్రిమ కారణం

'అడదాన్ని అవమానించే వెనుక చాటపెయ్యి కారణాలెన్ని తీసినా చిత్తశుద్ధి లేని

మీ విచారణల వెనుక అంతిమ తీర్పు ఏమిటనేదే మా ప్రశ్న.....

9. ప్రతీక వదాలు కొన్ని : ఎద్దుపుండు=పెళ్లికి, మొద్దురాబ్బిపు విభజన స్పర్శకు కప్పల తక్కెడు=మానభంగాల తప్పుడు లెక్కలకు, ఉడ్లు పక్షి=పెళ్లి, పెళ్లిచూపులకి, వెలి=శారీరక చర్యకు, అతని భార్య=ఉనికికి, పురుగు=లైంగిక హింసకు, తెల్లజరీబీర=కంటపడని హింసకు ప్రతీకలు. ఉపమాగాంభీర్యం :కొండేపూడి నిర్మల ప్రయోగించిన ఉపమల్లోని నవ్యతకు కొన్ని పోలికలు.

1. చల్లటి గాలి వల్ల కల్లే హాయి- 'ఒప్పులకుప్పు ఆడుతున్న, ఆడపిల్ల

సిల్లుపరికిణీ' మాదిరిగా 'పూర్ణ చంద్రుడి చుట్టూ గుడికట్టిన ఊదారంగు వలయం' మాదిరిగా వుంటుంది.

2. శరీర మాత్రావశిష్టమైన స్త్రీ జీవితం 'ఆకుల మీద వక్కలు పేర్చినట్లు'గాను, అడుగడుగునా విసుగు చెందే ఆమె బతుకు 'ఎప్పటికీ ముగియని వాక్యం లాంటిదిగాను ఉంటుంది.

పాలూ నీరు తేడా తెలియని పిల్లకు పెళ్లి చేసి గదికి పంపినప్పటి మానసిక స్థితి 'ఒలికిపోయిన ఇంకుబాటిల్లా' చీకటిమయంగా ఉంటుంది. వెగటుతనం 'మాటనీ సినిమా తెరమీద పాకే మచ్చల బల్లి లాంటిది. పాత నవల పంక్తుల మధ్య రెక్కల పురుగులాంటిది.

-ప్రసూతి సమయంలో మానం 'పట్టామీద విస్తరించిన నాణెం మాదిరిగాను, చుట్టుకుపోయే ప్రసవబాధ 'కలపను చెక్కుతున్న రంపంకింది పొట్టు మాదిరిగాను, ఉధృతి కొద్దీ వినిపించే ఆ స్త్రీ రోదన 'ముల్లు గుచ్చి నిప్పులో కాలుస్తున్న చేప ఏడుపు వంటిదిగాను' మూతి బిగించిన గోతంలోని మూగ జంతువు రోదనం వంటిదిగాను పెట్టిన పోలికలు స్వాభావికమైనవి.

-దూదిపింజెను మామూలుగా గాలిలో తేలిపోవడానికి తేలికతనానికి పోలిక పెట్టడం ఉంది. కాని 'గాయం బాధను పీల్చుకునే ఒక వస్తువుగా' పోల్చడం ఈమె నవ్యత.

-'మనసు తొణికిన నవ్వు నడచిరాకుండా'

ముఖ్యంగా తెలంగాణ యాసతో రాసిన గేయం 'కాటిసుంకం,' 'నా బాధకి వాచకం లేదు' గేయంలోని కొంత భాగం దీనికి ఉదాహరణలు.
'గొనుగుడు గొనిగే, ఇజ్జత్తు మీన దెబ్బకొట్టి, అడగాల్పించెవరు?'
పొదుగు మీద పోరగాళ్లని,
గింతగోరమెన్నడు లేదయ్యా
"గిదేమి రాజ్జెవోగిదేమి నాసినవో
వాగుబల్ల ఇనకమాది కాకపోయే"

-చీల్చిన దానిమ్మ చెక్కలాంటి' దంత ప్రదర్శన కావలా' (మట్టినేషనల్ మొద్దు) మనస్సు విప్పి నవ్వున నవ్వును వెలికి రానీయకుండా కాపలాకాస్తున్నాయట దంతాలు. అలాంటి దంత ప్రదర్శనను 'చీల్చిన దానిమ్మ చెక్క'తో పోలిక పెట్టడంలోనే ఉంది రమణీయం అంతా. కాన్సోటిక్ వర్షాల్లోని అకృతిమత్స్యానికి ఇదొక మచ్చు ముక్క.

సామెత-నవ్వుభావన :- స్త్రీ జీవితంలో లోకోక్తుల్ని ముడిపెట్టి కొత్త భావాలను సహేతుకంగా వివరించడం కొండేపూడి నిర్మలదైన ఒక అభివ్యక్తి బాణీ. వాటిల్లో కొన్ని....

1. ఆడదానికి ఆడదే శత్రువు (కాదు) - 'అమ్మకూచి హీరో కథ)

యాశ్చకోయాచకవత్రు : వంటిదే ఇది. ఉంటే గింటే మానవ సంబంధాల్లో స్త్రీ పురుషుల మధ్య శత్రుత్వం ఉంటుంది. కానీ స్త్రీకి స్త్రీకి మధ్య ఉండేది స్నేహమే. 'అడవాళ్లను అత్తలుగా కోడళ్లుగా వదినలుగా ఆడుబిడ్డలుగా విభజించి పాలించే మగవాడి తెలివి' మరో స్త్రీ రాక వల్ల ఇంట్లో తన మంచి తనపు విలువ తరిగిపోతుందనే స్త్రీ అభద్రతా భావం దీనికి మూలకారణాలు.

2. అడవాళ్ల నోట్లో నువ్వు గింజ కూడా నానదు (నానుతుంది) -'పిన్ని' కథ

ఇది స్త్రీ జీవితపరంగా అవాస్తవికం అని చిత్రించిన కథ పిన్ని కథ. ద్వితీయం చేసుకున్న ముసలాయన భార్యపడే రహస్య రోదన దీన్ని వికల్పింప చేస్తుంది. అమ్మ స్థానంలో ఉన్న ఆమెకు, ప్రియుడవదగిన అర్హతల్లో ఉన్నవాణ్ణి కొడుకని నచ్చచెప్పుకోవడంలోని హింసను మౌనంగా భరిస్తుంది. ఆ నవ్వు ఒక పగిలిన గాయంగా స్త్రీకి మిగులుస్తుందని ఈ కథ ముగింపు.

3. వివాహం విద్య నాశాయ - 'అతని భార్య' కథ.

ఇది స్త్రీ పరంగా పచ్చి నిజం. భర్త ఎదుగుదలకు తన వినాశనానికి కారణం వివాహబంధం. ఈ బంధం తన ఉనికిని ఆనవాళ్లు లేకుండా చేస్తుంది. ఆఖరికి చావులోనూ అతని భార్యగానే గుర్తింపు పొందిస్తుంది. ఈ అజ్ఞాన వాతావరణాన్ని ఛేదించాలనే నవాలకు పై వాక్యం ప్రేరణను ఇస్తుంది.

4. ముల్లొచ్చి ఆకుమీద పడినా ఆకొచ్చి ముల్లుమీద పడినా నీకే నష్టం - (జరీ అంచు తెల్లచీర) -కథ

పెళ్లి ఒక లైసెన్స్ రేప్. ఒంటికి మనసుకీ లింకు తెగి ఏ విధంగా ఎటు తిప్పి ఎటు చూసినా బంధాల మాటున నాశనమయ్యేది ఆకులాంటి స్త్రీ జీవితమే. 'స్త్రీ పట్ల నిత్య సత్య పదార్థం ఈ సామెత అని ముక్తాయంపు.'

5. ఆడదై పుట్టడం కంటే అడవిలో మానై పుట్టడం మేలు - ('వెలి' కథ)

ఇది అక్షరాల సత్యమైన వాక్కు. పెళ్లికాక ముందు అన్న మిత్రుడు వికార చేష్టలతో హింసించాడు. పెళ్లయిన తర్వాత అతని బుద్ధులు భరిస్తూ శరీరాన్ని అప్పగించి పుట్టింటి పరిస్థితుల్ని బట్టి

మెట్టినంటిలో చీమంత ప్రతిఘటన లేకుండా సర్దుకుపోతుంది. ఇలా ఎప్పటికప్పుడు స్త్రీ బ్రతుకు ఈ సామెతలో ఇమిడిపోతూనే ఉంటుంది.

ఇంకా ఆయనే ఉంటే ఆకెందుకు, ఎద్దువుండు కాకికేం తెలుసు, నీళ్లలో గేదెను చూసి బేరాలెలా చెబుతాం మొదలైనవి ఇలాంటి కొత్త అన్వయం కలవే.

స్త్రీ క్షేమరాజ్యం: - "స్త్రీలో రెండు గొంతుకలుంటాయి. ఒకటి చదువు, తెలివి ఆత్మవిశ్వాసంగల స్త్రీ రెండు ఉత్త ఆడుది" అంటే తరతరాలుగా అనుభవించే కట్టు కథలతో రాజీ పడేది. అదే దైవత్వమనుకునేది. ఈ రెండూ నలికెల పాముల్లా చుట్టుకున్నప్పుడు ఆత్మ వంచనలోకి పారిపోతుంటుంది. ఉదా|| 'ఎక్కడ స్త్రీలు పూజింపబడారో అక్కడ దేవతలు నివసిస్తారు'

ఎవరూ లేరు ఒంటరిని అన్వించినపుడు తనకు తానుగా ఓదార్పుకుంటూ మాట్లాడుకుంటూ సమాధానపరుచుకుంటూ సంతృప్తి పడుతుంటుంది.

'గొంతు పెగలని అవిటితనపు కసిని' లోపలి భాషతో ఆడదాని బతుకును కుక్కలు చింపిన విస్తరి చేసిన వాళ్లను ఉర్రేసినా తప్పు లేదు. చెంప చెళ్లుమన్నించాలి మొ||. దిగమింగుకుంటూ పరిసర పరిస్థితుల్ని బట్టి స్త్రీ సాగిపోతూ ఉంటుంది. పొంగిన కన్నీళ్లను రాళ్లు చేసి మింగి

వేయడం ముప్పుకుంటుంది. ఈమె ఇలాంటి మూగ ఊసులను 'కన్నీటి వాసన వేస్తున్న దిండు' చెప్పుంది.

ఆడ శరీరంతో పుట్టడమే ఈమె బానిసత్వం. బండపడిన బాయి బతుకు ఈమెది. ఆత్మానందం లేని అర్థరహితమైన, వెనక్కి తిరిగి చూస్తే తనకంటూ ఏమీ మిగుల్చుకోని బతుకు. ఖచ్చితమైన విలువలేని బతుకు.

ఈమెకు ప్రాణభయం కన్నా 'పరువు బరువు భీతి' ఎక్కువ. పాత పాతాలే వల్లవేసుకుంటూ బతకడం ఈమెకు పరిపాటి. కేవలం మనుషుల

మీద మమకారాలతో బంధుత్వాలతో బతికేస్తుంటుంది. 'గుండెలోపలి ఓరిమి తవ్వి' తీసి మురిసిపోతుంటుంది. హామీలేని నమ్మకాల్ని నమ్మడం ఈమెకు బాగా తెలుసు. 'కుటుంబం కాపుకాసే పెద్దలు యస్సంటే యస్సనే' ఈమె తరుపున అగ్రిమెంట్ల రాతగాళ్లు. ప్రేమ, ఊపిరి, శ్రమ అంతా తానై పోషించిన సంతానంతో రాజీ ఈమెకు తప్పనిసరి. ఒంటికి మనసుకీ సంబంధంలేని బతుకు ఈమెది. చీపురుకన్నా కుంపటికన్నా కొవ్వొత్తికన్నా ఇంటికి అంటుకుపోవడం తెలిసిన మనిషి. బాధల బంధి మోసి మోసి చితికిపోయిన బతుకులానే చావుకి కూడా ఏ రకం గుర్తింపు లేని మనిషి. గెలుపు ఓటములు రెండూ ఈమెకు అపురూపాలే.

ఇదే ఈమె ఉనికి తాలూకు ఆనవాళ్లు పట్టలేని క్షేమరాజ్యం.

స్త్రీ శబ్దకోశం : 'ఏ మాటని ముట్టుకున్నా అంతక్రితమే నీచపరలి గాలికెగరేసిన నా అవయావాలే చూపుకి తోస్తున్న చోట 'భాషలేని తనం' "దగా చేస్తుంది" - అనేది నిర్మలగారి భాషా దర్శనం.

ఈమె కోశంలో శబ్దాల అర్థాలే వేరు. వ్యుత్పత్తులే వేరు. ఈ

ఇది స్త్రీ జీవితపరంగా అవాస్తవికం అని చిత్రించిన కథ పిన్ని కథ. ద్వితీయం చేసుకున్న ముసలాయన భార్యపడే రహస్య రోదన దీన్ని వికల్పింప చేస్తుంది. అమ్మ స్థానంలో ఉన్న ఆమెకు, ప్రియుడవదగిన అర్హతల్లో ఉన్నవాణ్ణి కొడుకని నచ్చచెప్పుకోవడంలోని హింసను మౌనంగా భరిస్తుంది. ఆ నవ్వు ఒక పగిలిన గాయంగా స్త్రీకి మిగులుస్తుందని ఈ కథ ముగింపు.

కోశానికి మనిషిని అవమానించని పదాలు దొరకాలి. అవయవ స్ఫూర్తి శిక్షణనిచ్చే పదాలు పనికిరావు. ఊపిరి పీల్చినంత సహజమైన ప్రేమ పదాలు కావాలి. మొగ్గల్లోంచి పూవు బయటికి వచ్చినంత సహజమైన మాటలు కావాలి. అర్థ నిర్ణయంలో మనిషిగోడల్ని కూల్చే సంభాషణలు కావాలి. వికృతార్థాలు రాని పర్యాయపదాలు కావాలి. స్నేహ వారధి కట్టే భాష కావాలి. అర్థాన్ని శాసించే కబుర్లు కావాలి. విషజలం లేని భాషజాలం కావాలి. ఈమె నిర్వచన శబ్దాలకు వాచ్యార్థాలతో కోశరూపం కల్పించి కొన్ని ఉటంకించుకుందాం.

1. మనిషి :- మనిషంటే ఒక స్పర్శ. లింగప్రమేయం లేని ఒట్టి అర్థమైన స్పర్శ. మనిషికి మనిషికి సాంత్వనం కావాలి. మనిషి మనిషిని విభజించేది ఒక్క చావు తప్ప మరేమి కానిది కావాలి.

2. మాట: మనిషంటే ఒక మాట. అది అశ్లీలం కాని అధికారానికి లొంగని మాట. దానికి విజయం కోసం విలువల కోసం సూర్యకిరణంలా చురచురలాడే 'భాషణం' కావాలి. అది ప్రయోజనకారి అయింది. బతికే హక్కును కించపరచనిది, బాధించనిది అయి ఉండాలి.

3. తెల్లచీర :- 'తెల్లచీర ఇక ఎవరూ కట్టినా శూన్యాకాశం కాదు' అది అన్ని రంగులు ఇముడ్చుకున్న న్యూటన్ వర్ణచక్రం. కన్యాశుల్కం నాటి బుచ్చెమ్మ వేషానికి స్త్రీని దించకూడదు. రంగు రంగుల అనుభవాల స్వచ్ఛతా చిహ్నం తెల్లచీర కట్టిన స్త్రీ.

4. లైంగికత :- ముట్టుకుంటే ఝల్లున పలికే భావ ప్రకంపన తీగలా సాగాలి దాంపత్య సుఖం. అది ఆరోగ్యవంతంగాను ఉండాలి. అది అలలులేని ఆత్మస్పర్శలేని రెండు చర్మాల చిరచిరలు కాకూడదు. 'ఆ కాస్త పని అయ్యక' 'ఇదేనేమో అన్న దిగులు, జీవన మాధుర్యం ఇది కాదేమోనన్న శంక తలెత్తనిది కావాలి.

5. మానం: దీని పర్యాయపదం 'అది'. మానం అంటే పరువు మర్యాద. మానాన్ని 'కప్పెట్టు కోవడమే' స్త్రీకి చావు బతుకుల సమస్య. అదొక అవమాన ప్రతీక.

6. శీలం :- ఇది ఒక గారడీ పదం. స్త్రీ పౌరసత్వాన్నే అవమానించే పదం. తుఫాను కన్నా భూకంపం కన్నా ఎక్కువ భయపెట్టే పదం. పదాలు తవ్వే అఖాతాల్లో ఇదీ ఒకటి. దీని చుట్టూ అల్లిన క్రూరభావనల మధ్య ప్రేతంగా మిగిలేది శరీరమే. ఏ ఇద్దరి పులింగాలకైనా ఆడదాని విషయంలో ఆంగికం వాచికం ఒక్కటే.

7. అందం:- ఎవరో రాసి వడసిన శరీరపు కొలతలు కాదు. ఏ మనిషి సాన్నిధ్యంలో ఈ ప్రపంచమే ఒక గాలి బుడగలా తేలిగ్గా కన్పిస్తుందో ఎవరి ఒళ్లో అయితే అంతులేని శాంతి ఆత్మ సంతృప్తి దక్కుతాయో అది అందం.

8. రహస్యం: - 'తెగిన విద్యుత్ తీగను తాకిన ప్రకంపనంలా పట్టి ఆపేసిన ఎర్రజీర'

9. వికృతార్థపదాలు :- ఇల్లా వల్ల కాదు, మొగుడూ యముడూ, పెళ్లీ పెటాకులు మొదలగునవి.

అడుగుజాడలు :-

స్త్రీల రచనల 'రహదారి రోడ్లమీద ఒక శబ్దం కోసం, ఒక స్పర్శ కోసం ఒక ఊపిరి పరిమళం కోసం పెనుగులాడ్డా నడకలను" స్త్రీలకు నేర్పాయి స్త్రీల రచన.

ఆడదానికి శరీరం ఉంది. అది ప్రేమించబడాలి. మెదడుంది దానికి ప్రేమ నేర్పాలనే' చలం స్త్రీ సూక్తి ఈ రచనల అధికారసూత్రం. నిర్మలమైన ఈమె స్త్రీ వాదపు అడుగుజాడలు అందరికీ 'జాడ'లే . ఆమె మాటల్లోనే ఆ జాడలు కొన్ని.....

మనిషి :- మనిషంటే ఒక స్పర్శ. లింగప్రమేయం లేని ఒట్టి అర్థమైన స్పర్శ. మనిషికి మనిషికి సాంత్వనం కావాలి. మనిషి మనిషిని విభజించేది ఒక్క చావు తప్ప మరేమి కానిది కావాలి.
మాట: మనిషంటే ఒక మాట. అది అశ్లీలం కాని అధికారానికి లొంగని మాట. దానికి విజయం కోసం విలువల కోసం సూర్యకిరణంలా చురచురలాడే 'భాషణం' కావాలి.

-అందం మీద ఆధారపడి అల్లుకునే అనుబంధాలు తగనివి.

-ఆరోగ్యకరమైన నిజమైన అనురాగంతో మనసులో ఉన్నదేమిటో చెప్పగలిగే స్వేచ్ఛతో కూడిన లైంగిక సుఖం కాంక్షితం.

-నిశ్శబ్దాన్ని గురిచూసి కొట్టి ముక్కలు చేయాలి.

-క్షణ క్షణాత్మక హత్య (సూటీపోటీ చూపులు, మాటలు) చేసే మొగుడు లేని స్త్రీ, మరో జన్మ నెత్తిన మనిషి కాగలదు.

-మగాడి దగ్గర 'అస్పృష్టత' అసలు పనికిరాదు.

-అణచివేసినంత లోతునుంచి భూమి తన్నుకుని పైకెగసే బలోత్సాహం స్త్రీలో ధారకట్టాలి.

-నీకేం ఫర్లేదు నేనున్నాననే ఓదార్పు కావాలి.

-జరిగిన ప్రతి అవమానం కడుపులో డాక్యుమెంట్ కావాలి.

- మనసిచ్చిన మొగాడే మొగుడు.

- సగం సగం తెగిన మనం అంతా అర్థవంతమైన వాక్యంగా అల్లుకుపోవాలి.

- అవసరానికీ, ఆత్మాభిమానానికీ మధ్య ఒంటరితనానికీ ప్రపంచానికీ మధ్య పాముల్లాగా ఒళ్లంతా పాకి కాటేసిపోయిన ఆలోచనలు ప్రశ్నార్థకంగా మిగిలిపోగూడదు.

- స్త్రీ జీవితానికి పర్యాయపదం 'జీవితేచ్ఛ' కావాలి.

- స్త్రీ అస్తిత్వం అన్వేషణకు ప్రేరేపించడం ప్రతి స్త్రీ గమ్యం కావాలి.

- మూసలో ఒదగని యత్నం అంత తేలికకాదు.

-స్త్రీ పిరికి మాటల బురదలో తడిసిపోకుండా గమ్యం చేరడం ఒక యుద్ధం.

ఇలా ఎప్పటికప్పుడు స్త్రీ తనను గూర్చి కొత్తగా నిర్వచించుకుని తనను తాను చెరిపివేసే అపాయాలను అధిగమించి తన ఉనికిని మళ్లీ మళ్లీ కొత్తగా స్థాపించుకుంటూ సామాజిక విలువలతో సాగిపోవాలనేది ఈమె సందేశం.

(రచయిత్రి రచనల సంకలనాలు, పీఠికలు, వ్యాసాలు, పరిచయాలు ఈ వ్యాసానికి ప్రధాన ఆకరాలు.)

ఈ వ్యాసం మొదటి భాగం సెప్టెంబర్ సంచికలో ప్రచురించబడింది

కవిత

నానోలు

పొలం నాగలి
పచ్చని కావ్యం గీతలో
రైతే దేశం
కర్త! రాత

తోకల రాజేశం

నేను జీవితాలు ఇవాళ తనువంతా దీపం
అక్షరాన్ని పుష్పించాయి గాలి పచ్చివుండు నవ్వింది
సృష్టి మూడుముళ్ళు రేపు గాయపడిన చీకటి
నా చేతుల్లో! బంధం ఖాళీ గేయమేమో! తలదించింది

చంద్రుడు అక్షరాలు చెరువులో జీవితం పక్షుల
పుష్పించాడు పుష్పాలు ఆకారం మహాకావ్యం రెక్కల్లో
తుమ్మెదల్లా భావమే అద్దంలో సుఖదు:ఖాలే ఆకాశం
చుక్కలు పరిమళం నీ ముఖం! యతిప్రాసలు బందీ!

వసంతాలు క్రమశిక్షణకు సాహిత్యం నాగలి మోడువారిస
పూయవు అర్థం చెప్తూ అద్దం తొలిచింది జీవితాలకు
రైతు చీమలు సమాజమే భూమి వసంతం
నేరమేంటో? క్యూలో! ప్రతి బింబం పంటయింది స్నేహం!

నానీలు

మంత్రి కృష్ణమోహన్

ఆకలి
అమ్మతనాన్ని మింగేస్తోంది
తండోపతండాలు
తండాలే సాక్ష్యం

బాల్యం, ఎంతైనా కళ్ళులేనివాడు
మారాం చెయ్యొచ్చు ఎలా చూస్తాడు?
వార్ధక్యానికి శబ్దదీపాల
సర్దుబాటు తప్పకపోవచ్చు నిశ్శబ్దకాంతులతో

చిన్న కుటుంబాలతో మూడు కళ్ళున్నా
అధికోత్పత్తి సరే, వొంటికంటితోనే
విలువల- లోకాన్ని చూస్తాయి
డిమాండ్ మాటేమిటి? ట్రాఫిక్ సిగ్నల్స్!

నాకట్లాస్ నిండా మరణించిన కవి
హరితమే కావాలి సమాధి ఎక్కడ?
నదుల కొంగుల్ని ఇంకెక్కడ!
ముడివేయండి అతడి అక్షరాల్లోనే

రెండవ తరగతి ప్రయాణీకులు

హిందీమూలం: సురేష్ చంద్

అనువాదం: డా. వెన్నా వల్లభరావు

వస్తూ వస్తూ ఉన్న ట్రైన్‌ని చూడగానే
ఆత్రంగా ఎగబడతారు-
రెండవ తరగతి ప్రయాణీకులు
కోడిపిల్లలపై కలయబడే గ్రద్దలవలే
వేగంగా
తన గుంపుతో సహా
రిజర్వ్ కాని బోగీ వైపు-
సీటు కోసం.
నిజానికి అది రిజర్వ్ చేయబడి
ఉంటుంది-
రిజర్వ్‌షన్ చేయించుకోలేని
వాళ్ళకోసమే.
సాయంత్రం అనుకుని
బ్రతుకుదెరువు కోసం
మర్నాటి ఉదయమే
దూరపు పట్నం ప్రయాణమయ్యే
వారికోసం.

వారి బ్రతుకుదెరువు ముందుగా
నిశ్చయమవ్వదు
వారు బస చేసే స్థలమూ అనిశ్చితమే...
అచ్చం రెండవ తరగతి బోగీలో సీటు
లాగానే!
వారి జేబులో ఉంటాయి కొద్దిపాటి
రూపాయలు...
పొడవాటి ట్రైన్‌లో వారికి కొద్దిపాటి
స్థలం ఉన్నట్లు
ఒకటో- రెండో బోగీలు
రెండవ తరగతివి.

ఒక పెద్ద ప్రజాస్వామ్యంలో
వారికి కేటాయించబడింది...
కేవలం ఊపిరి పీల్చుకునే చోటే,
వండుకున్నది తినటమో
లేక ప్లాట్ ఫాంపై అమ్మే ఇడ్లీ-పూరీ
ఆరగించటమో
ఎలాగోలా నెట్టుకెళ్ళటమే
తమ రెండవ తరగతి జీవితాన్ని...!

తెలంగాణ గ్రామీణ సంస్కృతిని నిక్షిప్తం చేసిన ఊరువాడ....

అంపశయ్య నవీన్

కథలుగానీ, కవిత్వంగానీ, నవలలుగానీ రాయకపోయినా, దేవులపల్లి కృష్ణమూర్తి తెలుగు సాహితీ ప్రపంచానికి బాగా తెలిసినవాడే. ఆయనను రాయని భాస్కరుడు అంటుంటారు. ఆయన రాయకపోయినా బాగా చదువుతారు. చాలామంది రచయితలతో చాలా సన్నిహిత సంబంధం పెట్టుకుంటాడు. గొప్ప స్నేహశీలిగా, సహృదయుడుగా, సాహిత్యాభిమానిగా పేరుగాంచిన కృష్ణమూర్తి ఎందరో వర్తమాన యువ రచయితల్ని ప్రోత్సహించారు. వాళ్ల రచనలు వెలుగుచూడటానికి హార్దిక, ఆర్థిక సహాయం చేశారు.

నేను నల్గొండలో (1964-70) లెక్చరర్ గా ఉద్యోగం చేస్తున్న రోజుల్లో కృష్ణమూర్తి స్నేహం నాకు లభించింది. నల్గొండలో నాకు లభించిన ప్రప్రథమ స్నేహితుడు ఈయనే. మొదటి పరిచయంలోనే నాకాయన అత్యంత సన్నిహితుడైపోయాడు. నేను నల్గొండలో పనిచేస్తున్నప్పుడే “అంపశయ్య”ను రచించడం, పుస్తకంగా వెలవరించడం జరిగింది. ‘అంపశయ్య’ను తన హృదయంలోకి తీసుకుని, ఆ నవలను ఎంతో మందిలో చదివించి ప్రమోత్ చేసిన వాళ్లలో దేవులపల్లి కృష్ణమూర్తి ప్రముఖుడు.

తెలుగుదేశంలో ఆయనకు తెలియని రచయితంటూ ఎవరూ ఉండరు. ఫలానా చోట ఫలానా రచయిత ఉన్నాడని తెలిస్తే కృష్ణమూర్తి ఎన్ని వ్యయ ప్రయాసలకైనా ఓర్చి ఆ రచయితను కలిసి అతనితో స్నేహాన్ని ప్రారంభిస్తాడు. రాయని భాస్కరుడని పేరుగాంచిన కృష్ణమూర్తి ఇటీవలనే ‘ఊరువాడ బతుకు’ పేరుతో తన బాల్యాన్ని, తన పుట్టి పెరిగిన పల్లెటూరును గురించి ఆనాటి తెలంగాణాలోని గ్రామాల్లో స్థిరపడి ఉన్న జానపద సంస్కృతిని గురించి చాలా హృద్యంగా వర్ణిస్తూ ఒకపుస్తకాన్ని రచించాడు. పల్లె జీవితానికి అద్దం పట్టే ఈ చిన్న పుస్తకాన్ని చాలా సరళమైన శైలిలో, గొప్ప పఠనీయతాగుణంతో రచించిన కృష్ణమూర్తిని అందరం అభినందించాలి.

ఈ పుస్తకానికి ‘పథేర్ పాంచాలి’ పేరుతో విప్లవ కవి వరవరరావు ఎంతో ఆత్మీయమైన ముందు మాట రాశారు. సత్యజిత్ రే నిర్మించిన ‘పథేర్ పాంచాలి’లో గ్రామీణ జీవితం, గ్రామీణ సంస్కృతి ఎంత పటిష్టంగా వ్యక్తమైందో ఈ “ఊరు వాడ బతుకు” పుస్తకంలో అలా వ్యక్తమైందని అంటూ వరవరరావు :

“తెలంగాణ జీవితం, ఆచారవ్యవహారాలు, పండుగలు, సంస్కృతి-ముఖ్యంగా బ్రాహ్మణేతర కుటుంబాల్లో అరవైవేళ్ల క్రితం ఎట్లా ఉండేవో కళ్లకు కట్టినట్లు చిన్న చిన్న వివరాలతో రాసిన పుస్తకమిది. ఎం.వి.తిరుపతయ్య జీవన సమరం నవలలో, మళ్లీ ఈ “ఊరువాడ బతుకు”లో తెలంగాణ పునరుజ్జీవనం పొందింది. ఈ రెండింటోను అది శ్రమైక్యజీవనం, ఇది శ్రామిక వర్గ పోరాటం” అంటాడు.

ఈ “ఊరువాడ బతుకు” పుస్తకంలో కృష్ణమూర్తి ఎక్కువగా తను పుట్టి పెరిగిన నల్గొండ జిల్లాలోని నాగులపాడు పరగణా అనంతారం అనే పల్లెటూరును గురించి ఆ చుట్టుపక్కల గ్రామాలను గూర్చి, తన కుటుంబాన్ని గురించి, తన కుల వృత్తిని గురించి, తన బాల్యంలో జరిగిన కొన్ని ముఖ్య సంఘటనల్ని గురించి రాశాడు.

“అన్ని పల్లెల్లాగే ఈ ఊరు దేనికీ ప్రసిద్ధి కాదు. తాత తండ్రుల నుండి ఈ ఊళ్లోనే ఉంటున్నాం. మా పూర్వీకులు దేవులపల్లి గ్రామం నుండి వచ్చి ఉండవచ్చు. అందుకే మా ఇంటి పేరు దేవులపల్లి అయింది” అంటాడు కృష్ణమూర్తి.

కృష్ణమూర్తి వాళ్లు పద్యాశాలీలు. ఎప్పుడూ అతని కుటుంబ సభ్యులంతా నేతపనిలో నిమగ్నులై ఉండేవాళ్లని చెబుతూ కృష్ణమూర్తి ఇలా అంటాడు :

“ఊరిలోని పటేండ్ల పిల్లల పెండ్లిండ్లకు, పేరంటాలకు పీతాంబరాలు, దోతులు, పట్టంచుదోతులు, సాదా సీదా చీరలు-ఎప్పుడూ యేదో పని నడుస్తుండేది. వేదం అనే సొసైటీకి బట్టలు నేయడం. తీరకుంట చేస్తే చాలకుంటాయె. పట్టంచు చీరలకు, పీతాంబరాల అంచులకు నాడెతో పని చేయాల్సి ఉంటుంది. మగ్గం నేసే మా అన్న ఒక్క పక్క అంచుకు నాడె పట్టేటోడు, మిగతా అంచుకు మా వదిన, వీలున్నప్పుడు నేను పట్టేటోణ్ణి. మగ్గం నేసేప్పుడు అలసట తీరేటందుకు ఏవో పాటలు ఎత్తుకునేటోల్లు”

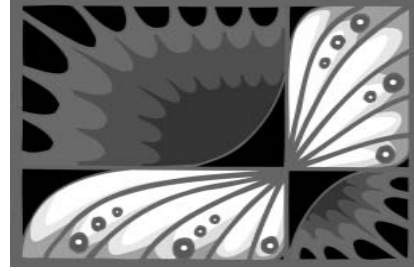
ఈ రచనలోని విశేషమేమిటంటే ఇలా అలసట తీరేటందుకు పల్లెటూళ్లలోని శ్రమజీవులు పాడుకునే ఎన్నో పాటల్ని ఈ రచనలో పొందు పరచటం. అలాగే పల్లె ప్రజల మాటల్లో ఎంతో అప్రయత్నంగా దొర్లే అసంఖ్యాకమైన సామెతల్ని కూడా కృష్ణమూర్తి ఈ పుస్తకంలో

అతడు మాట్లాడిండు

పువ్వు నుంచి పుప్పొడి రాలినట్లు
 అస్పృశ్యత సోకని మేఘాలు
 గగనంలో కలబోసుకుంటున్నట్లు
 అతడు మాట్లాడుతడు
 ఒక గుండ్రటి అక్షరంలా
 దొర్లుకుంటూ వచ్చి
 బస్సు ఎక్కుతడు
 అంతే!
 అదిక పుష్పక విమానమై తేలిపోతూ వుంటది కొడుకే కావచ్చు
 చూస్తూ వుండగనే
 అందరి ముఖాలపై
 నవ్వుల రంగులు చల్లుతడు
 చేతులల్ల చేతులు కలుపుతూ
 మనసులను మంచు పుష్పాలుగా
 మలుస్తడు
 చూపుల్లో ఆటబొమ్మల్ని విసిరి
 ప్రయాణికుల్ని పసిపిల్లల్ని చేసి ఆడిస్తడు
 మూస్తూ, తెరుస్తూ
 తన పెదవుల రంగస్థలం మీద
 సకల కళాసామ్రాజ్యం విస్తరింపజేస్తడు

దాసరాజు రామారావు

గర్వంలా పాతుకుపోయిన
 మైలు రాళ్ళలాంటి సమస్త దాష్ట్యకాలన్ని
 అతడి నీడలో ఇమడలేక
 పక్కల నుంచే తప్పుకుంటవి
 ఎవరై వుంటాడో
 అతడు ...?
 ఒక తల్లికి ఆత్మగల్గ
 లేదూ
 కొడుకును కడుపుల పెట్టుకునే
 తల్లిలాంటి వాడేనేమో
 అతని రోజుజీ దినచర్య
 అదే తీరు-
 స్టేజీ రాగానే దిగిపోయా
 ఒక అనుభవానికి
 ఇంకా చెప్పాలంటే
 చినుకుల ఒడిలోకి
 నెట్టిపోవడం-

ఒకరోజు ఎవరో అన్నారు నాతో
 వాడికి మాటలు రావని-
 కొండలు పగిలినా వినిపించనంతటి
 మహా మౌనానికి లోనైనా-
 నిశ్శబ్దపు అపురూపంగా
 గుండెకి పాకుతూ
 జీవన, సమ్యాహన, పరిమళభరిత,
 అనంత సైగల సంపదగా మొలకలేస్తూ
 నాలో
 కవిత్వమైన వాడికి
 మాటలతో పనేమిటి...?
 (తోటి ప్రయాణికుడు “మూగ” అని
 తెలిసి...)

రికార్డు చేశాడు.

“వినాయక చవితి! పండుగ మాకు పెద్ద పండుగ. మగ్గాలన్నీ
 బందంలో కడిగి, వాటికి పూజలు చేసేటోళ్ళం. ఆ రోజు తెల్లారగట్ల
 చీకటితో లేచి మా ఊరి పక్కన ఉన్న పెనబాడు దొర్రోరి తోటకు పోయి
 మామిడాకు, ఉత్తరేణి, దానిమ్మ, జాజి, గన్నేరు, ఉమ్మెత్త ఆకులు,
 యలకాయలు, దానిమ్మ కాయలు కోసుకొచ్చేటోళ్ళం. చీకటితోనేతే ఎవరూ
 కావలుండరు.

రేగడి మట్టితో వినాయకుణ్ణి చేసి గురవింద గింజలతో
 రెండు కండ్లు పెట్టేటోళ్ళం. ఎలుకకు బియ్యపిత్తులతో రెండు కండ్లుగా
 పెడితే గమ్మత్తుగా ఎలుక తయారయ్యేది. తెచ్చిన పూలు, పత్రి, ఫలాలు
 ఉంచి వినాయకుణ్ణి నిలబెట్టేటోళ్ళం. నా పుస్తకాలు, కాపీలు కూడా
 వినాయకుడి ముందుంచేటోళ్ళి. కడిగిన మగ్గాలు వెనుకుండేవి.
 వాటన్నింటికి గంధం బొట్టు, కుంకుమ బొట్టు పెట్టేది. ఉండ్రాళ్లు
 వండి, పాయసం చేసి ప్రసాదంగా పెట్టి

ఓ బొజ్జ గణపయ్య, నీబంటు నేనయ్య/ఉండ్రాళ్లమీదికి
 దండంపవయ్య/కమ్మని నెయ్యి కడు ముద్దపప్పు/బొజ్జ విరగదని
 బ్రోచుమయ్య” అని పాడేటోళ్ళం.

ఇలా పల్లెటూళ్లలో జరుపుకునే ఎన్నో పండుగల్ని గూర్చి,
 అప్పుడు పాడుకునే పాటల్ని గూర్చి, చేసుకునే పిండివంటల్ని గురించి
 కృష్ణమూర్తి ఈ పుస్తకంలో అనేక చోట్ల చెప్పాడు.

కృష్ణమూర్తి బాల్యంలోనే తెలంగాణ రైతాంగ సాయుధ
 పోరాటం, రజాకార్లు పల్లెలమీదకు దండెత్తటం మొదలైన చరిత్రాత్మక
 సంఘటనలు జరిగాయి. అప్పుడు పాడుకున్న ఎన్నో జానపద పాటల్ని

కూడా కృష్ణమూర్తి రికార్డు చేశాడు. అప్పుడు గ్రామగ్రామాన శ్రామిక
 జనులు పాడుకున్న ఈ పాటను చూడండి.

నైజాము రాజ్యాన :	ఉయ్యాలలో	నల్లగొండ జిల్లాలో :	ఉయ్యాలలో
జనగామ తాలుక :		ఇస్కూరు గ్రామంలో	
ఆ దొర్రోడు పాడుగాను		ఏమి చేస్తుండమ్మ	
పాలకుర్తిలోన		వెట్టి చాకల్లమ్మ	
సంగంబు బెట్టింది		తానె సంగమాయె	
సంగ నాయకులంత		తనకు తనయులైరి	

ఆ రోజుల్లో సుద్దాల హనుమంతు రచించిన ఈ పాట :
 పల్లెటూరి పిల్లగాడా/పసులగాచె మొనగాడా

పాలు మరచి ఎన్నాళ్లయ్యిందో/ఓ... పాల బుగ్గల జీతగాడా/కొలుపు
 కుదిరి ఎన్నాళ్లయ్యిందో

ఇలాంటి ఎన్నో జానపద పాటలు, పోరాట పాటలు ఈ
 పుస్తకంలోని ప్రతి పేజీలోనూ మనకు దర్శనమిస్తాయి.

ఈ పుస్తకంలో కృష్ణమూర్తి చాలా సరళమైన తెలంగాణ
 మాండలికాన్ని రాశాడు. ఈ భాష తెలంగాణేతరులకు కూడా చాలా
 సులభంగా అర్థమవుతుంది. ఈ పుస్తకం చివర్లో తెలంగాణలోనే
 వాడబడే కొన్ని పదాలకు అర్థాల్ని కూడా ‘వివరణలు’ పేరుతో ఒక
 పట్టికగా ఇవ్వడం బాగుంది. తన పుస్తకాన్ని తెలంగాణ వాళ్లే కాకుండా,
 తెలుగుదేశంలోని అన్ని ప్రాంతాల వారు కూడా చదవాలనే సంకల్పం
 ఈ రచయితకుండటం ముదావహం. ఈ పుస్తకాన్ని ఇంత సరళంగా
 రచించిన కృష్ణమూర్తిని మరోసారి అభినందిస్తున్నాను.

మనిషిజాడైన రామిరెడ్డి

డాక్టర్ కె.ఉమారాణి

రామిరెడ్డి కవిగా తన కవిత్వపు వెలుగులో మనుషుల జాడ కోసం వెతుకుతున్నట్లు కనిపించినా అతన్ని అతని కవిత్వాన్ని పరిశీలించిన పాఠకులకు తానే మనిషిజాడ అయిన సందర్భం కళ్లముందు నిలుస్తుంది. ' భూమిని ఒర్రునుకుంటూ, వడుతూ లేస్తూ నడుస్తూ పరిగెత్తుతూ,బతుకుల్ని నిర్మించుకుంటున్న లక్షల మనుషుల్ని కాదు, నీనుంచి, నీలోంచి తప్పిపోయిన మనిషిని ' వెతకమంటాడు రామిరెడ్డి. అలా వెతుకుతూ పోతున్న క్రమంలో చేతల్లో తనను వెతుక్కుంటున్న రామిరెడ్డి మనకు పట్టుబడతాడు. కవిత్వాన్ని ప్రవృత్తిగా, సేవా కార్యక్రమాలను వృత్తిగా ఎంచుకున్నాడు.

రామిరెడ్డి మొదటి కవితాసంపుటి 'బిందువు' బిందువు నుండి బయలుదేరిన తనకు మనిషిజాడను వెతికేందుకు పుష్కర కాలం పట్టింది. ఈ మధ్య కాలంలో కవిత్వాన్ని తీర్చిదిద్దడానికి అవసరమైన అన్ని వనరులు సమకూర్చుకున్నాడనే అనిపిస్తుంది.

ఒక సుదీర్ఘ కాలపు బంధనాల నుండి బయటకు వచ్చి స్వేచ్ఛావాయువుల్ని పీల్చుకోవాలని ప్రయత్నించినా అప్పటి వరకు ఉన్న గొలుసులు అదృశ్యం కావంటూ " సంకెళ్ళు సెగ, మంటల మధ్య దేహం, ఏళ్ళ తరబడి శూన్యంతో సహవాసం" నుండి బయటికొచ్చి ఒళ్ళు విరుచుకుంటూ తల పైకెత్తాను, పిట్టలగుంపు ఆకాశాన్ని మోసుకుపోతోంది. ఓ పావురం మేఘాలకు తెలుపు రంగు పులుముతోంది." అయినా " బేడీలు తెగినా కటకటాలు మాయం కావు, ఆకాశం చేతికందుతున్నా గొలుసులు అదృశ్యం కావు" అంటాడు.

మట్టిలోంచి వచ్చిన రామిరెడ్డి తన కవిత్వంలో ఎన్నో విధాల మట్టి పరిమళాల్ని వెదజల్లాడు. పురిటిమోసం, ఏటా ఒక పీడకల, పత్తి తియ్యడం గురించి, పొలాల తలాపిన, వరద తర్వాత లాంటి కవిత్వల్లో మట్టి అవస్థల్ని చిత్రీకరించాడు. నకిలీ విత్తనాల వలన ఆత్మహత్యలు చేసుకున్న రైతుల్ని చూసి పురిటిలోనే మోసపోతున్న వైనాన్ని " చచ్చు పుచ్చు విత్తనాల్లో హైబ్రిడ్ రాగం దట్టించి, రంగు రంగుల లేబుళ్ళు ముద్రించి, మట్టి మనుషులకు అందంగా అంటగట్టి పోతారు. అవి ఒక హరిత విధ్వంసాన్ని కడుపులో దాచుకుని అన్నదాత ఒడిలో అమాయకంగా నిద్రిస్తుంటాయి, ఎటోచ్చి ఒక్క విత్తనమూ నాగలి మొన దాకా చేరదు" అంటూ వ్యవసాయ పరిశోధనా సంస్థల డొల్లతనాన్ని పర్యవసానాలను మన కళ్ల ముందుంచుతాడు.

బెట్టగొట్టిన నేలగుండె దాహాన్ని తీర్చలేని రైతుకు పీడకలలుగాక మరేమి వస్తాయి. ప్రతి సంవత్సరం అదే పీడకల పునరావృతమవడాన్ని రామిరెడ్డి పాఠకుల ముందు పరుస్తాడు. ఈ మధ్య కాలంలో స్థలాల వ్యాపారం చేసిన నిర్వాకాల్ని 'పొలాల తలాపిన ' కవిత ద్వారా ఎండగట్టాడు రామిరెడ్డి. ఒకప్పుడు "పొలాల తలాపిన

ఎన్నెన్ని పరవశాలో, భూమికి పురుడు పొయ్యడానికి, ఎద్దులూ ఏరువాకలూ సరసరా సాగుతుండేవి" మరి ఇప్పుడో " పొలాల తలాపిన మోటారు బైకుల హడావుడి, తలగుడ్డలూ పైపంచెల స్థానంలో దళారుల వేలం స్థావరాలు, రాజధాని నేలకు రాజసం తగ్గిందట, మా ఊరి భూములకు రెక్కలు మొలిచాయట"- కుహనా వ్యాపారవేత్తల మాయలో రైతులు నష్టపోతున్న విధాన్ని చూపుతూ " ఇప్పుడు పట్టణాల నుంచి ఏ పల్లెకు వెళ్లే దారిలోనైన , పొలాల తలాపిన దీపం పెడుతున్నారు" అంటాడు.

వరద ఎప్పుడైన వరదే. పొలాల్ని ముంచేసే వరద. అటువంటి ఒక వరదకాలాన "పొలం నిండా పైకి తేలిన శవాలు, నీటితాటికి ఉర్రేసుకుని మరణించినవి కొన్ని, తాలు మిరపగాయల్లా తేలియాడుతున్నవి కొన్ని, అలలపై కొట్టుకుపోతున్నవి కొన్ని, నీటి అడుగున సమాధైన శవాలెన్నో , గుట్టలు గుట్టలుగా పడివున్న శవాల సమాధుల నడుమ చేలో నిలబడ్డాను" అంటాడు. ఈ వాక్యాలు చదివినప్పుడు ఏ రైతు చరిత్ర చూసినా, ఏ కాలానైనా, ఏ దేశానైనా మోసపోవడం మినహా మరేం లేదు అనిపిస్తుంది. అయితే రామిరెడ్డి మాత్రం ఇంత వివేదంలోనూ

ఎంతో ఆశావహ దృక్పథంతో " తెగిన వేర్లకు కుట్టువేసి ఊపిరి పోస్తా, వరద నీటిని ఉమ్మేసి, కుళ్లిన కాయలకే పంటఫలాన్ని కాయస్తా " అంటాడు.

చుట్టు ఉన్న సమాజాన్ని అతి దగ్గర నుండి నిశితంగా పరిశీలించి కవిత్వీకరించడంలో రామిరెడ్డి ఒక విధమైన నేర్పును ప్రకటిస్తాడు. సంభాషణాత్మకంగా ఉన్నట్లే ఉంటూ చెప్పదలుచుకున్న విషయాన్ని ఎటువంటి ముసుగులు లేకుండా పాఠకుల హృదయాల్లోకి సూటిగా వెళ్లిపోయే విధంగా రాయడం రామిరెడ్డి ప్రత్యేకత. ' ఏ దేశమేగిన ' కవితలో అమెరికా వెళ్లిన కూతురు తన కష్టాల్ని తండ్రికి ఉత్తరం రూపంలో " ప్రియమైన నాన్నకు" అంటూ మొదలుపెట్టి తన జీవితం ఎలా నరకప్రాయమైందో తెలియజేస్తూ

" ఏ దేశమేగినా, ఎందుకాలిడినా, అబ్బాయికి ఎదుటివారిని ఆత్మీయంగా ఆలింగనం చేసుకోగల మనిషితనం" లేనప్పుడు ఈ జీవితాలు ఇలాగే ఉంటాయని తెలియజేస్తాడు.

రామిరెడ్డి తన అమ్మమ్మ చివరి చూపును మనముందు పరిచి మనమూ మన అమ్మమ్మల జ్ఞాపకాల్లోకి వెళ్లే విధంగా చేశాడు. "అమె కడసారి చూపుకోసం, జనం క్యూ కట్టారు" అంటూ అమె "ఏ కవీ రాయని జానపదగీతమై వినిపించేది, పనికి పరికరాలకీ మధ్య రహస్యాల్ని కనిపెట్టిన అమ్మమ్మ ముగిసిపోయిన చరిత్ర కాదు, తెరుచుకున్న అధ్యాయం" అంటూ అమె జ్ఞాపకాల్లో మనల్ని ముంచేస్తాడు. రామిరెడ్డి కవిత్వపు పరిభాషను తయారు చేసుకోవడానికి పెద్దగా శ్రమ పడినట్లుగా అనిపించదు. అస్పష్టత, మార్మికత లాంటివి రామిరెడ్డి కవిత్వంలో మచ్చుకు కూడా కనిపించవు. కుశాల, తలాపి, ఇంకోపాలి, వసుగొయ్యి లాంటి మాండలిక పదాలు అతని కవిత్వంలో అలవోకగా యిమిడిపోతాయి.

ఇంకా ఈ సంపుటిలో ' కరుగుతున్న కలల చప్పుడు'లో బాల్యాన్ని కోల్పోతున్న విద్యార్థులు, అనారోగ్య కారణాలతో సతమతమయ్యే ' అతనొస్తాడు' లాంటి వైవిధ్యభరితమైన కవితలు కవికున్న వివిధ దృక్పథాలను తెలియజేస్తాయి.

దేశరాజధానిలో శ్రీశ్రీ శతజయంతి

భాషను, భావాలను ములుపు తిప్పిన మహాకవి

సమాజంలో దోపిడీ, పీడన ఉన్నంత వరకు శ్రీశ్రీ అజరామరంగా ఉంటారని పలువురు సాహిత్యవేత్తలు అభిప్రాయపడ్డారు. సాహితీ, ఢిల్లీ తెలుగు సంఘం, కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీలు సంయుక్తంగా అక్టోబర్ 3న ఢిల్లీలో ఆంధ్రప్రదేశ్ భవన్ లో శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభ నిర్వహించాయి. తెలుగు కవితకు నూతన దశను, దిశను నిర్దేశించిన కవి శ్రీశ్రీ అని సభను ప్రారంభించిన ప్రముఖ మళయాళీ కవి, ఇండియన్ లిటరేచర్ సంపాదకులు కె. సచ్చిదానందన్ అన్నారు. శ్రీశ్రీని కేవలం రచయితగా మాత్రమే కాక, సామాజిక సమస్యల పట్ల అనురక్తి ఉన్న వ్యక్తిగా భావించాలని సచ్చిదానందన్ అన్నారు. కుల, మత, వర్గ భేదాలకు అతీతంగా శ్రామిక జనశ్రేయస్సు కోసం, పేదల కోసం, వారి హక్కుల కోసం ఆయన తపించారన్నారు. అరసంలో ఉన్నా, విరసంలో ఉన్నా పీడితజనం కోసం ఆలోచించారని అన్నారు. ప్రస్తుత ప్రపంచీకరణ పరిణామాల నేపథ్యంలో శ్రీశ్రీ కవిత్వానికి మరింత ప్రాధాన్యత ఏర్పడిందని ఆయన అభిప్రాయపడ్డారు. కవుల్లో శ్రీశ్రీ అంత ప్రజాస్వామికవాది మరొకరు లేరని ప్రముఖ విశ్లేషకులు,

సాహిత్య ప్రస్థానం సంపాదకులు తెలకపల్లి రవి రచించిన 'శ్రీశ్రీ సాహిత్యం-సమకాలీనత' పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్న ఇండియన్ లిటరేచర్ మేగజైన్ గౌరవ సంపాదకులు కె. సచ్చిదానందన్. చిత్రంలో ప్రముఖ కవి శివారెడ్డి, ఓఎస్ డి శ్రీనివాసరావు, తెలకపల్లి రవి ఉన్నారు.

ప్రస్థానం సాహిత్య పత్రిక సంపాదకులు తెలకపల్లి రవి అన్నారు. కృష్ణశాస్త్రి ఆకాశమార్గం పట్టించిన తెలుగు కవితను, భూమార్గం పట్టించిన ఘనత శ్రీశ్రీదేవని ఆయన అన్నారు. తెలుగు కవిత, భాషలపైనే కాక రాజకీయాలు, మీడియా, సినిమా, తదితర అన్ని రంగాల్లోనూ నేటికీ ఆయన ప్రభావం ప్రస్ఫుటంగా కన్పించడం విశేషమన్నారు. 'మరో ప్రపంచం', 'మహాప్రస్థానం' వంటి పదాలకు సరికొత్త అర్థాలు సృష్టించిన ఘనత ఆయనదేనన్నారు. శ్రీశ్రీ ' ఒక సాహిత్య సామాజిక వ్యక్తిత్వం' అని ఆయన వ్యాఖ్యానించారు. శ్రీశ్రీ ఏ భాష వాడారన్నది ప్రధానం కాదని, ఆయన భావం ఏమిటన్నదే కీలకమని ప్రముఖ కవి, శివారెడ్డి అన్నారు. ప్రతీ కాలం తన కాలపు కవులను తానే సృష్టించుకుంటుండన్నారు. సమాజంలోని సామాజిక, ఆర్థిక పరిస్థితులే అందుకు నేపథ్యం వహిస్తాయని ఆయన అన్నారు. అలాగే తన కాలపు మేటి కవి శ్రీశ్రీ అన్నారు. ప్రశ్నించడం, నిరసన తెలపడం తెలియని స్థితిలో యువతరం ఉన్న నేటి పరిస్థితుల్లో ఆయన కవిత్వపు అవసరం పెరిగిందని ఆయన అభిప్రాయపడ్డారు. మహాప్రస్థానం నుంచి మరో ప్రస్థానం వరకు శ్రీశ్రీ పరిణామ క్రమాన్ని ఆయన వివరించారు. శ్రీశ్రీ అంతర్జాతీయ దృక్పథం ఉన్న కవి అని, సామ్రాజ్యవాదాన్ని ఆయన అడుగడుగునా వ్యతిరేకించారని, సాహితీ విమర్శకుడు, ఆంధ్రజ్యోతి ఢిల్లీ బ్యూరో చీఫ్ కృష్ణారావు అన్నారు. ప్రాచీన సాహిత్యం నుంచి విప్లవ సాహిత్యం వరకు జడత్వం లేకుండా పయనించిన చలనశీలి అని, ఆయన వెంట నడవలేని వారు మాత్రమే వెనక నిలిచిపోయారని ఆయన అన్నారు. శ్రీశ్రీ ఢిల్లీకి వచ్చినప్పటి అనుభూతులను ఆయన సభికులతో పంచుకున్నారు. మహాప్రస్థానం తర్వాత తెలుగు సాహిత్య వాతావరణమే మారిపోయిందని సాహిత్య అకాడమీ తరపున ప్రసంగించిన ఓఎస్ డి శ్రీనివాసరావు అన్నారు. ఈ సందర్భంగా తెలకపల్లి రవి రచించిన 'శ్రీశ్రీ సాహిత్యం-సమకాలీనత' పుస్తకాన్ని సచ్చిదానందన్ ఆవిష్కరించారు. సాహితీ కన్వీనర్ వీరయ్య, జర్నలిస్టు విశ్వనాథ్ ప్రసంగించారు. శ్రీశ్రీ కవితలు, పద్యాలు, ఛలోక్తులను వక్తులు అడుగడుగునా గుర్తుచేసారు.

దళిత సంవేదన జాషువా కవిత్యం

కె. ఆదిలక్ష్మి

విజయనగరం గురజాడ కేంద్ర గ్రంథాలయంలో సెప్టెంబర్ 30 న సాహితీస్రవంతి ఆధ్వర్యంలో గుర్రం జాషువా సంస్కరణ సభ జరిగింది. సాహితీస్రవంతి సభ్యురాలు కె. ఆదిలక్ష్మి ఈ సభకు అధ్యక్షత వహించారు. ఆమె మాట్లాడుతూ తెలుగు పద్యాన్ని ఉద్యమస్థాయికి తీసుకెళ్ళిన ఘనత జాషువాదే అన్నారు. పద్యాన్ని పండిత రంజకంగా నడిపించిన కవులు అనేకమంది ఉన్నారని, ప్రజోపయోగంకోసం పద్యాన్ని ఆయుధంగా ఉపయోగించుకున్నవారిలో వేమన తరువాత గుర్తించాల్సింది జాషువానే అన్నారు. ఈనాటి పరిస్థితి వేరని, ఆనాడు ప్రజల పక్షాన ధైర్యంగా నిలబడటం చాలా గొప్ప విషయమని కొనియాడారు. అణగారిన ప్రజల దుర్భర జీవితాన్ని ఆర్థంగా చెప్పడంలో ఆయనకు ఆయనే సాటి అన్నారు. ఆ తరువాత కథా రచయిత్రి మల్లీశ్వరి మాట్లాడుతూ దళిత సంవేదనని ఆవిష్కరించడంలో జాషువా ప్రతిభ అనన్య సామాన్యమన్నారు. ఛందోబద్ధ కవిత్య రచన తాము తప్ప చెయ్యలేమనుకున్న అగ్రకులాల అహాన్ని దెబ్బ తియ్యడానికే ఆయన పద్మరచనను ఎంచుకున్నారని అన్నారు. నేటి దళితుల ఆత్మగౌరవ కవిత్వానికి ఆయన ప్రాణప్రతిష్ఠ చేసారని కొనియాడారు. జాషువా ఒక బాధ్యతాయుతమైన భూమిక తన కవిత్యం ద్వారా నిర్వహించారని పేర్కొన్నారు. సమాజంలో దళితులు ఎదుర్కొంటున్న వివిక్షతను జాషువా స్వానుభవంతో రచించాడని, అందుకే కుల ప్రసక్తి వచ్చిన ప్రతిసారీ అగ్రహావేశాలు ఆయన కవిత్యంలో కట్టు తెంచుకుంటాయని అన్నారు. సమాజంలోని అసమానతల నిప్పు రవ్వలు, అంటరానితనం విషాగులు, దుర్భర దారిద్ర్యపు వేదన ఆయన గుండెలో అగ్ని పర్వతమై బ్రద్దలయ్యేదని అన్నారు. గట్టిలం కావ్యంలో చెప్పులు కుట్టే దళితుడు కథానాయకుడు కావడం విశేషం. అంతవరకూ కావ్యాల్లో ఉన్నత కులాలకు చెందిన వారే నాయకులుగా ఉండగా జాషువా దళితుణ్ణి కావ్యనాయకుడు చేసాడు. సాహిత్యంలో విప్లవాత్మక మార్పుకు సంకేతమన్నారు. ఆ తరువాత ప్రసంగించిన పి. శిరీష, తెలుగు సాహిత్యంలోని అరుదైన వ్యక్తిత్వంగల కవి జాషువా అన్నారు. జాషువా కవిత్వాన్ని మెచ్చుకున్న వాళ్ళే ఆయన కులం పేరు విని ఈసడించుకున్నారని తెలిపారు. ఎన్నో అపమానాలూ, పురస్కారాలూ పొందినా కవిత్యంలో సంయమనం కోల్పోయిన సందర్భాలు లేవన్నారు. చాలా శక్తివంతంగా అపకాశాలు దొరికిన ప్రతిచోట కులాన్ని ఎండగట్టారని తెలిపారు. గట్టిలంతో పాటు, ఫిరదౌసి, ముషాఫరులు, ముంతాజుమహల్, క్రీస్తు చరిత్ర, ఖండకావ్యాల రచనలో జాతీయభావాలతో పాటు సామాజిక స్పృహ ఉన్న కవిత్వాన్ని

స్పృశించారన్నారు. తోటి మనిషిని పట్టించుకోని హైందవ సమాజంలో ఉన్నత కులాలు ప్రతిమలకు పెళ్ళిళ్ళు చేస్తూ వేలాది రూపాయలు ఖర్చు చేస్తున్నారని ఆకవలితో ప్రుగ్గుతున్న పేదలకు, పకీరులకు మెతుకు విదల్చురన్న సత్యాన్ని తెలిపారు. అందుకు కారణంగా ముప్పదికోట్ల దేవతలు ఎగబడ్డ దేశంలో భాగ్యవిహీనుల ఆకలి మంటలు ఎలా తీరుతాయని ప్రశ్నించారు. జాషువా సాహిత్యం అసాంతం చదివితే ఆయన ఒక కులానికో, వర్గానికో పరిమితం కాకుండా మొత్తం ప్రపంచంలోని అణగారిన మానవసమూహాల పక్షాన నిలబడినట్లు తెలుస్తుందన్నారు. అందుకు ఉదాహరణగా జాషువాయే చెప్పుకున్న “కులమతాలు గీచుకున్న గీతలజొచ్చి/పంజరాన గట్టుబడను నేను/నిఖిల లోకమెట్లు నిర్ణయించిన నాకు/ తరుగులేదు విశ్వనరుడనేను” అన్న పద్యాన్ని ఉటంకించారు. శ్రీమతి చంద్రిక సభకు స్వాగతం పలకగా హైమవతి వందన సమర్పణ చేశారు. సభా కార్యక్రమం మధ్యలో చంద్రిక, జి.వి. లక్ష్మి, గండ్రేటి శ్రీను పాడిన పాటలు సభికులను అలరించాయి. ఈ సభ నిర్వాహించిన వారు, వేదికపై వక్రలుగా ఉన్నవారు కూడా మహిళలే కావడం విశేషం.

నెరసం ఆధ్వర్యంలో కవిత్య శిక్షణ, కవితల పోటీ

నెల్లూరు జిల్లా రచయితల సంఘం ప్రథమ వార్షికోత్సవం సందర్భంగా డిసెంబర్ 12 న కవిత్య శిక్షణా శిబిరం నిర్వహిస్తున్నట్లు నెల్లూరు జిల్లా రచయితల సంఘం డా॥ పమిడి శ్రీనివాసశేజ, ప్రధాన కార్యదర్శి పాతూరి అన్నపూర్ణ ఒక ప్రకటనలో తెలిపారు. రాష్ట్రంలోని ప్రముఖులైన సాహితీవేత్తలతో ఈ శిక్షణా కార్యక్రమం నిర్వహించబడుతుందని, రాష్ట్రంలోని కవులందరూ ఈ శిక్షణా శిబిరంలో పాల్గొనవలసిందిగా విజ్ఞప్తి చేశారు. ఈ సందర్భంగా రాష్ట్రస్థాయి కవితల పోటీ నిర్వహిస్తున్నట్లు తెలిపారు. నవంబరు 20వ తేదీలోపుగా తమ కవితలను డా॥ ఈడూరు సుధాకర్, నెరసం కార్యవర్గ సభ్యుడు, 204, క్రీసెంట్ మేనర్, సింధూర నర్సింగ్ హోం ప్రకృషీధి, శాంతినగర్, నెల్లూరు-3 చిరునామాకు పంపించాలి. శిక్షణా శిబిరం ముగింపు సభలో పోటీలో విజేతలకు ప్రథమ బహుమతి రూ. 3,116/-, ద్వితీయ బహుమతి రూ.2116/-, తృతీయ బహుమతి రూ. 1116/- లు అందజేయడం జరుగుతుందని ఆ ప్రకటనలో తెలిపారు. ఇతర వివరాలకు ఫోన్ నెంబర్ 9490230939, 9010771622 లలో సంప్రదించవచ్చును.

సాహితీ వేదిక “నెలనెలా వెన్నెల”

ప్రాచీన కాలం నుండి సాహితీ,సాంస్కృతిక విలువలకు నెలవైన మార్కాపురం ప్రాంతం నానాటికీ పోషణ, ఆధారం కరువై గుర్తింపును కోల్పోయిందని, శ్రీసాధన వేదికగా ‘ నెలనెలా వెన్నెల ’సాహితీ వేదిక తయారు కావడం పశ్చిమ ప్రకాశం కవిలోకానికి శుభపరిణామమని పాత్రికేయులు ఓరుగంటి మల్లిక్ ప్రశంసించారు. పశ్చిమప్రకాశం కవుల,రచయితల సమాహారంగా శ్రీసాధన డిగ్రీ కళాశాల వేదికగా ఏర్పాటయింది. ప్రతి నెలా నిరిష్ట ప్రణాళికతో సమకాలీన సామాజిక అంశాలపై కవిత్వం వ్రాస్తూ కవులు సాహితీవేదిక ప్రతిష్టకు సహకరించాలని ఆయన పిలుపునిచ్చారు.శ్రీసాధన విద్యాసంస్థల డైరెక్టర్ ఎం.వి.కృష్ణారెడ్డి మాట్లాడుతూ విద్యారంగం,సాహిత్యరంగం రెండూ సమాజానికి రెండు కళ్ళవంటి వని, సామాజిక అభ్యున్నతికి ఈ రెండు రంగాల ప్రతినిధులూ పాటుపడాల్సిన తరుణం ఆసన్నమైందని పిలుపునిచ్చారు. ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొన్న ప్రముఖ గణిత అప్రెస్టాధాని నాగళ్ళ ఏలియా గణిత అవధాన చమత్కారాలు వివరించి,యువత విజ్ఞానాన్ని అందించుచుకొని ఎదిగేలాగా విద్యాసంస్థలు, తల్లిదండ్రులు తోడ్పడాలని తెలిపారు. ఈ సందర్భంగా ఆశుకవి ప్రత్తిపాటి పర్వతాచార్యులు,ఆటా అవార్డు గ్రహీత కొణతం వెంకటరమణారెడ్డి ,అభ్యుదయ కవి కొండెపోగు బి.డేవిడ్లివింగ్ స్టన్ వినిపించిన కవితలు అలరించాయి.సాహితీవేదిక తొలి కార్యక్రమంలోభాగంగా ఈ నెలలో విశ్వకర్మ పురస్కారం అందుకున్న ప్రత్తిపాటి పర్వతాచార్యులను,“ అశ్రుజల” కవితా సంకలనం వెలువరించిన కె.వి.రమణారెడ్డిని,“దగ్ధదృశ్యం” కవితాసంకలనం రచించిన లివింగ్ స్టన్ లను సత్కరించారు. కార్యక్రమానికి ప్రత్యేక ఆహ్వానితులుగా హాజరైన స్థానిక ఎస్.వి.కె.పి. కళాశాల రిటైర్డ్ ప్రిన్సిపాల్ బి.వై.సుబ్బారావు ‘శ్రీసాధన’ చేపట్టి నిర్వహిస్తున్న పలుసేవలను ప్రశంసించారు.తెలుగు కవిత్వానికి వేదికగా నిలిచిన ఈ కార్యక్రమంలో డిగ్రీ కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ కప్పగంతుల మధుసూదన్, సీనియర్ కవి తిన్నవెల్లి బాలయ్య, ఆంగ్లభాషావేత్త కె.దేవసహాయం,కవులు గోపాలుని వెంకటేశ్వర్లు, తోట శ్రీనివాసులు,పి.చంద్రశేఖర్ ,హెచ్. మహీశ్వరాచారి,అధ్యాపకులు ఎం.రాజగోపాల్ రెడ్డి తదితరులు పాల్గొన్నారు. ప్రతి నెల నాల్గవ ఆదివారం “నెలనెలా వెన్నెల”సాహితీ సమ్మేళనం జరుగుతుందని,సాహితీ ప్రియులంతా హాజరకావచ్చని,కార్యక్రమ సంచాలకులు కె.మధుసూదన్ విజ్ఞప్తిచేశారు.

“బుడ్డా వెంగళరెడ్డి” గ్రంథావిష్కరణ

తెలుగుభాషా వైభవ పరిరక్షణ వేదిక ఆధ్వర్యంలో హైదరాబాదులోని రవితేజమ్ దినపత్రిక కార్యాలయంలో అక్టోబర్ 27న జరిగిన ఆత్మీయ సమావేశంలో ఎస్.డి.వి. అజీజ్ రచించిన చారిత్రక నవల ‘బుడ్డా వెంగళరెడ్డి’ని కవి,నటుడు చిమ్మపూడి శ్రీరామూర్తి అవిష్కరించారు. ఈ కార్యక్రమంలో వేదిక వ్యవస్థాపక అధ్యక్షులు భూపతి రవీంద్రనాథ్, గ్రంథ ప్రచురణ కర్త కొడిహళ్లి మురళీ మోహన్ ,సాహితీకరణం మాసపత్రిక సంపాదకులు పొత్తూరి సుబ్బారావు ,కథా రచయిత ఎస్.వివేకానంద,వేదిక కార్యవర్గసభ్యులు గురజాడ అప్పారావు ,టి.గోపాలరావు, ఎ .గంగాధర్ , కె.రామకృష్ణ, గురజాడ విజయశ్రీ ,గుంటూరు శివరామకృష్ణ పాల్గొన్నారు. ఈ సందర్భంగా గ్రంథ ప్రచురణ కర్త కొడిహళ్లి మురళీ మోహన్ మాట్లాడుతూ బుడ్డా వెంగళరెడ్డి రాయలసీమకు చెందిన మహాదాత అని 1866లో వచ్చిన ధాత కరువు సమయంలో వేలాదిమందికి అన్నపానాదులు సమకూర్చి వారిని బ్రతికించాడనీ,ఈ మహానీయుని గూర్చి ఇప్పటికీ రాయలసీమ జిల్లాలలో జానపదులు పాటల రూపంలో స్మరించుకుంటూ ఉన్నారని వివరించారు. అవిష్కర్త చిమ్మపూడి శ్రీరామమూర్తి మాట్లాడుతూ బుడ్డా వెంగళరెడ్డి వంటి మానవతావాదిని పరిచయం చేసిన రచయిత ఎస్.డి.వి.అజీజ్ అభినందనీయుడని అన్నారు.

సీనియర్ విమర్శకులు కొడూరి శ్రీరామమూర్తి రచించిన “ఆలోచన” వ్యాస సంకలనం ఆవిష్కరణ రాజమండ్రిలో సెప్టెంబరు 29న జరిగింది. చిత్రంలో (ఎడమ నుండి కుడికి) గ్రంథ రచయిత పద్మశ్రీ కుర్లపాటి కుటుంబరావు ,నన్నయ్య విశ్వవిద్యాలయం వైస్ చాన్సలర్ కందుల నిరూపరాణి ,తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం డీన్ ఎండ్రూరి సుధాకర్ తదితరులు ఉన్నారు.

యువ కవుల్ని ప్రోత్సహించాలి

యువ కవుల్ని ప్రోత్సహించడానికి సాహిత్య, సాంస్కృతిక సంస్థలు ముందుకు రావాలని శ్రీ వెంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం మాజీ ఉపకులపతి ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్ పిలుపునిచ్చారు. జూలై 19న అనంతపురంలోని స్థానిక ప్రెస్ క్లబ్ కాన్ఫరెన్స్ హాలులో యువ రచయిత ఎ.ఎ.నాగేంద్ర రచించిన 'మన నానీలు' పుస్తకావిష్కరణ సభ మహాబోధి సాహిత్యవేదిక ఆధ్వర్యంలో జరిగింది. సభకు మారెప్ప అధ్యక్షత వహించారు. ముఖ్య అతిథిలుగా హాజరైన ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్, జిల్లా ఎస్పీ ఎంకే సింగ్, సమీక్షకులుగా విచ్చేసిన కవి, పాత్రికేయుడు ఉద్ధాంతం చంద్రశేఖర్, చంద్రశేఖర శాస్త్రి. పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరించిన ఇనాక్ మాట్లాడుతూ, జీవితాన్ని పరిపూర్ణం కాకుండా, అన్ని సామాజిక సంక్షోభాలను అక్షరీకరించారని ప్రశంసించారు. ఎస్పీ ఎం.కె. సింగ్ మాట్లాడుతూ ఫ్యాక్షన్ నేపథ్యాన్ని కవిత్వంలో చొప్పించి, అందరిలో చైతన్యం కలిగించే నానీలు నేటి సమాజానికి చాలా అవసరమన్నారు. సాహిత్యం ద్వారా యువత అలోచనలో మార్పుతేవచ్చునని ఆ శక్తి కేవలం తెలుగు భాషకు మాత్రమే ఉందని అన్నారు. నానీలును ఉద్ధాంతం చంద్రశేఖర్ సమీక్షిస్తూ, కథ, కవిత్వం అనంతపురానికి రెండు కళ్లని, నానీలతో నాగేంద్ర మూడో కన్ను ఆవిష్కరించారని అన్నారు. ఫ్యాక్షన్, కరువు, మానవ సంబంధాల అవశ్యకతను ఈ నానీలు తెలుపుతున్నాయన్నారు. నానీల నేపథ్యం గురించి చంద్రశేఖర శాస్త్రి వివరించారు. మహాబోధి సాహిత్య సంస్థ కార్యదర్శి ఆచార్య బాలసుబ్రహ్మణ్యం, అధ్యక్షులు కృష్ణమూర్తి మాట్లాడుతూ తమ సంస్థ ఆధ్వర్యంలో వర్తమాన కవుల్ని ప్రోత్సహించడానికి అనేక కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తామన్నారు.

తనకు ఆచార్య రాచపాళెం చంద్రశేఖర్ రెడ్డి 'సీమనానీలు' స్ఫూర్తినిచ్చాయని రచయిత ఎ.ఎ.నాగేంద్ర తెలిపారు. పుస్తక ప్రతులను ఎస్పీ ఎం.కె.సింగ్ చేతుల మీదుగా నాగేంద్ర తల్లిదండ్రులైన ఈరమ్మ, చిన్న గురడప్పకు అందించారు. చిలుకూరి దీవెన, అంకే శ్రీనివాస్, హరినాథరెడ్డి తిప్పేస్వామి అభినందన వాక్యాలు వినిపించారు.

ప్రముఖ రచయిత సింగమనేని నారాయణ, డాక్టర్ శాంతి నారాయణ, చిలుకూరి దేవపుత్ర, డాక్టర్ రాధేయ, తరిమెల అమరనాథ రెడ్డి, బండి నారాయణ స్వామి రామాంజనేయులు తదితరులు ఈ సభలో పాల్గొన్నారు.

'లండన్ కోటు' కథాసంపుటి ఆవిష్కరణ

ప్రతి కథ వెనుక సృజనతో పాటు మానసిక వ్యధ ఉంటుందని, ఇలాంటి కథలు పదికాలాల పాటు ప్రజల మనస్సులో చోటు సంపాదించుకుంటాయని కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ ఆచార్య గ్రహీత ఆచార్య ఎన్ గోపి అన్నారు. మానస ఆర్ట్స్ అధ్వర్యంలో ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్లో సగ్గు రాజయ్య రచించిన లండన్ కోటు కథల సంపుటి ఆవిష్కరణ జరిగింది. ఈ సభకు ముఖ్య అతిథిగా జ్ఞానపీఠ అవార్డు గ్రహీత డా॥ సి.నారాయణ రెడ్డి విచ్చేసి, పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరించారు. ఈ సభకు ఆచార్య ఎన్.గోపి అధ్యక్షత వహించారు. ఈ సందర్భంగా ఆయన మాట్లాడుతూ, రాజయ్య రచనల్లో ఒక వ్యధ కనపడుతోందని, గ్రామీణ జీవితాన్ని ఉట్టి పడేవిధంగా, అద్దంలో పెట్టి చూపారన్నారు. శాస్త్ర విజ్ఞానం పెరిగి కాలానుగుణంగా పరిస్థితులు మారినా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ప్రజలు పట్టణాలకు వస్తే వారు ఎదుర్కొనే సమస్యలు వారి అనుభవాలు రచయిత కన్నులకు కట్టినట్లు తన రచనల్లో చూపించాడన్నారు. బొంబాయి రచయిత అంబల్ల జనార్దన్ పుస్తక పరిచయం చేస్తూ రైల్వేశాఖలో ఉద్యోగం చేసి విశ్రాంతి పొందుతున్న రాజయ్య గ్రామీణ ప్రజలు ఎదుర్కొనే సమస్యలను ఆకళింపు చేసుకున్నాడన్నారు. సీనియర్ కవి యస్.వి.నత్యనారాయణ మాట్లాడుతూ రాజయ్య ప్రతి కథ వాస్తవానికి దగ్గరలో ఉందని వాటిల్లో పాత్రలు నిత్యజీవితంలో ఎదురయ్యే వారిని గుర్తుకు తెస్తాయన్నారు. అనంతరం మానస ఆర్ట్స్ థియేటరు తరపున గ్రంథకర్త రాజయ్యను డా॥నారాయణ రెడ్డి శాలువా, పూలమాలతో సత్కరించారు. ఈ కార్యక్రమంలో మానస సంస్థ ప్రధాన కార్యదర్శి రఘుశ్రీ, కన్నీసరు సగ్గు యుగంధర్, రాజేశ్వర్ గుప్త తదితరులు పాల్గొన్నారు.

దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి స్మారక కవితల పోటీ

దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి స్మారక రాష్ట్ర స్థాయి కవితలపోటీని చెలిమి సాంస్కృతిక సమితి నిర్వహిస్తున్నట్లు చెలిమి సాంస్కృతిక సమితి వ్యవస్థాపక కార్యదర్శి పి.ఎం. సుందరరావు ఒక ప్రకటనలో తెలిపారు. సామాజిక స్పృహ గల అంశం పై 25 లైన్లకు మించని కవితను నవంబరు 20, 2009 లోపు పంపవలసిందిగా కోరారు. వచ్చిన వాటిలో 10 ఉత్తమ కవితలు ఎంపిక చేసి, ఆ కవులను డిసెంబరు మొదటివారంలో హైదరాబాదులో జరిగే ఓ ప్రత్యేక కార్యక్రమంలో సత్కరించడం జరుగుతుందని ఆ ప్రకటనలో తెలిపారు. కవితలను పి.ఎం. సుందరరావు, చెలిమి సాంస్కృతిక సమితి, 47-3-6, లూర్లునగర్, గుణదల, విజయవాడ-520004 చిరునామాకు పంపించాలి. ఇతర వివరాలకు ఫోన్ 9490657416 ద్వారా సంప్రదించవచ్చును.

కథాజగత్ వెబ్సైటు ప్రారంభం

తెలుగు కథ శతవార్షికోత్సవాల సందర్భంగా అబ్దు క్రియేషన్స్ సాహిత్య సాంస్కృతిక సంస్థ ఏర్పాటు చేసిన కథాజగత్ అనే వెబ్సైటును (www.kathajagat.com) ప్రముఖ రచయిత్రి అబ్బూరి చాయాదేవిగారు లాంచంగా ప్రారంభించారు. బాగ్లింగంపల్లి లోని వారి స్వగృహంలో అక్టోబర్ 4న జరిగిన ఒక సమావేశంలో ఈ ఆవిష్కరణ జరిగింది. ఈ కార్యక్రమంలో కొడిహళ్ళి మురళీ మోహన్ ,కొల్లూరి సోమశంకర్ ,తంగిరాల చక్రవర్తి , గుంటూరు శివరామకృష్ణ, సత్య భాస్కర్ ,గురజాడ అప్పారావు ,వూసల రజనీగంగాధర్ తదితరులు పాల్గొన్నారు. వర్తమాన కథారచయితల కథలు ఒక్కొక్కరివి మచ్చుకు ఒక్కొటి చొప్పున ఈ వెబ్ సైటులో ప్రకటిస్తున్నామని ,ఇంతవరకూ తెలుగు కథలలో వచ్చిన అన్ని పరిణామాలను ,ప్రయోగాలను ఈ సైటు ప్రతిబింబిస్తుందని ,దీనికి ప్రతి కథా రచయిత తమ కథలను పంపి సహకరించాలని సంస్థ కార్యదర్శి కొడిహళ్ళి మురళీమోహన్ విజ్ఞప్తి చేశారు. వివరాలకు డబ్ల్యు.డబ్ల్యు డబ్ల్యు . కథాజగత్.కాం ను చూడాలని లేదా 9701371256 ఫోన్ ద్వారా సంప్రదించాలని వారు కోరారు.

కీ||శే|| మండలి వేంకట కృష్ణారావు గారి 12వ వర్సంతి “సార్వక పురస్కారం” జలజూదం నాటికకు లభించింది. విజయవాడలోని ఇలాపురం హోటల్లో జరిగిన సభలో పురస్కారం అందుకుంటున్న డా|| వి.ఆర్.రాసాని. చిత్రంలో డా|| గుమ్మా సాంబశివరావు , మండలి బుద్ధ ప్రసాద్ , కోనేరు రంగారావు , శాసనమండలి చైర్మన్ చక్రపాణి, రాజ్యసభ సభ్యులు యార్లగడ్డ లక్ష్మీప్రసాద్ , చుక్కారామయ్య , నడుస్తున్న చరిత్ర సంపాదకులు సామల రమేష్ మరియు స్థానిక శాసన సభ్యులు.

మౌని శతకం ఆవిష్కరణ

సంప్రదాయ పద్య సాహిత్యం మరుగున పడిపోతున్న ఇప్పటి రోజుల్లో పద్య శతకాలు రచించడం అభినందనీయమని శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం ఉపకులపతి ఆచార్య ఎన్ ప్రభాకరరావు అన్నారు . అక్టోబర్ 1న తన ఛాంబర్లో “మౌనిశతకం” పుస్తకాన్ని ఆయన ఆవిష్కరించారు. ఈ సందర్భంగా మాట్లాడుతూ డాక్టర్ త్యాగదుర్గం మునస్వామి (మౌని) నీతులు, సూక్తులను ఈనాటి సమాజానికి అర్థమయ్యే విధంగా సులభశైలిలో రచించారని ప్రశంసించారు. ఆటవెలదుల్లో పద్యాలను రచించడం ఎంతో ప్రయోజకరమని, సమాజానికి ఇలా శతకాలతో మార్గదర్శనం చేయడానికి ఇది ఎంతగానో ఉపయోగపడుతుందని అన్నారు. నీతులను శతక రూపంలో చెబితేనే ప్రజలు వాటిని గ్రహిస్తారని పేర్కొన్నారు. రెక్కార్ ఆచార్య కంకణాల రత్నయ్య మాట్లాడుతూ వేమన ,సుమతి పద్యాలలోని నీతులు ఇప్పటికీ ప్రజల నోట నానుతూనే ఉన్నాయని, “మౌని శతకం ” కూడా అదేవిధంగా ఆదరణ పొందాలని ఆకాంక్షించారు. ఆచార్య ఉగ్రాణం చంద్రశేఖర్ రెడ్డి మాట్లాడుతూ తెలుగు సినిమాల్లో హైందవ భక్తి పాటల విశిష్టతపైనే పరిశోధన చేసి డాక్టరేట్ను పొందారన్నారు. మీడియా ఢీన్ పేటశ్రీ మాట్లాడుతూ, డాక్టర్ మౌని సినిగేయ రచయిత ఆచార్య ఆత్రేయ శిష్యుడని, ఆయన కవిత్వంలో ఎంతో మాధుర్యముందన్నారు. గ్రంథ రచయితను వీసి దుశ్శాలువతో సన్మానించారు.

సెప్టెంబర్ 26న హైదరాబాద్లోని పొట్టిశ్రీరాములు విశ్వవిద్యాలయ కళామందిరంలో కిన్నెర ఆర్ట్స్ ఆధ్వర్యంలో డా. సి. భవానీదేవి కవితా సంపుటి ‘కెరటం నా కిరీటం’ ను ఆవిష్కరిస్తున్న డా|| సి. నారాయణ రెడ్డి. చిత్రంలో డా. గోపి, దర్శకయనం శ్రీనివాసాచార్య, శ్రీమతి పి. గిరిజ, మద్దాలి రఘురాం ఉన్నారు.

‘పాలపిట్ట’, ‘మోసం’ పుస్తకాల ఆవిష్కరణ

అక్టోబర్ 7న కోదాడలోని సైదయ్య కాన్వెంట్ స్కూల్ క్యాంపస్ లో పుష్పాల కృష్ణమూర్తి రచించిన ‘పాలపిట్ట’, ‘మోసం’ అనే రెండు చిన్నపిల్లల పుస్తకాలను శాసనమండలి సభ్యులు చుక్కారామయ్య ఆవిష్కరించారు. ఈ సభలో పాఠశాల తెలుగు ఉపాధ్యాయులు టి.ఎల్.ఎన్. ఆచార్యులు అధ్యక్షత వహించారు. పాఠశాల కరస్పాండెంట్ గోలి సైదయ్య, తెలంగాణ రచయితల సంఘం అధ్యక్షులు జూలూరి గౌరీశంకర్, కె.ఆర్.ఆర్. కళాశాల ఆంధ్రోపన్యాసకులు వేముల వేంకటేశ్వర్లు, రాష్ట్ర హేతువాద సంఘం సంయుక్త కార్యదర్శి తుమ్మా భాస్కర్, సోషల్ వర్కర్ బంగారు నాగమణి, పాఠశాల అధ్యాపకులు ఈ సభలో పాల్గొన్నారు.

జె.కె. మోహన రావు కు సి.పి. బ్రౌన్ పురస్కారం

చంద్రశాస్త్రంలో కృషి, పరిశోధనకు గాను విరోధినామ సంవత్సరం బ్రౌన్ పురస్కారానికి జెజ్జూరపు కృష్ణమోహన రావు ను ఎంపిక చేసినట్లు తమ్మినేని యుదుకుల భూషణ్ (న్యూయార్క్) ఒక ప్రకటనలో తెలిపారు. మోహనరావు చేసిన చంద్రశాస్త్ర పరిశోధనలో నన్నెచోడుని కాల నిర్ణయం ఎన్నడగినదని ఆ ప్రకటనలో తెలిపారు. ఆ పరిశోధనా వ్యాసాలను దేశిబుక్స్ తరపున ప్రచురించనున్నట్లు ఆయన తెలిపారు. చాలామందికి బ్రౌన్ నిఘంటు నిర్మాణంలో పడిన శ్రమ మాత్రమే తెలుసునని, బ్రౌన్ చంద్రశాస్త్రంలో సలిపిన కృషి చాలా గొప్పదని ఆయన తెలిపారు. ఆయన పేరున ఉన్న పురస్కారాన్ని మోహనరావుకి అందించడం సముచితమని భావిస్తున్నట్లు తెలిపారు. మోహనరావు వివరాలు తెలుపుతూ, ఆయన నెల్లూరులో జన్మించారని, ఎస్ఎస్ఎల్సీ వరకు తిరుపతిలో, ఉన్నత విద్య బెంగళూరులో పూర్తిచేసారని తెలిపారు. మధురై కామరాజ్ విశ్వవిద్యాలయంలో రీడర్ గా పనిచేసిన ఆ తరువాత అమెరికాలో శాస్త్రజ్ఞునిగా దీర్ఘకాలం ప్రవాస జీవితం గడిపారని ఆ ప్రకటనలో తెలిపారు. వీరు విస్తారంగా వ్యాసాలు, పద్యాలు రాసారని, అనువాదాలు కూడా చేశారని తెలిపారు. వీరి సుభాషితాల సంకలనం ‘టుడేస్ బ్యూటీఫుల్ జెమ్ పేరిట వెలువడినట్లు ఆ ప్రకటనలో తెలిపారు.

అక్టోబర్ 10న విశాఖలో డా॥ బండి సత్యనారాయణ రచించిన ‘పునరపి జననం’ కావ్యాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్న డా॥ యార్లగడ్డ అక్షీప్రసాద్. చిత్రంలో డా॥ హరిబాబు, డా॥ ద్వానా శాస్త్రి, గుడిపాటి, డా॥ రామం ఉన్నారు.

శ్రీమతి వైదేహి శశిధర్ కు ఇస్మాయిల్ పురస్కారం

తెలుగులో ఉత్తమ కవిత్యానికి గుర్తింపుగా ఇస్తున్న ఇస్మాయిల్ అవార్డుకు వైదేహి శశిధర్ కవితా సంకలనం ‘నిద్రిత నగరం’ ఎంపికైనట్లు తమ్మినేని యుదుకుల శశిభూషణ్ ఒక ప్రకటనలో తెలిపారు. న్యూజెర్సీలో నవంబర్ 7న జరిగే ‘ఇస్మాయిల్ సంస్మరణ సభ’లో అవార్డును బహుకరించనున్నట్లు తెలిపారు. అరుదైన భావుకతకు సరితూగే అలంకారిక శైలి ఈమెని నేటికాలపు కవుల నుండి ఎడంగా నిలబెడతాయని ఆయన తెలిపారు. గతంలో పాలపర్తి ఇంద్రాణి, గోపిరెడ్డి రామకృష్ణారావు, గరికపాటి పవన్ కుమార్, పి.మోహన్ లకు ఈ అవార్డు లభించిందని ఆ ప్రకటనలో తెలిపారు.

కృష్ణాజిల్లాలోని గంపలగూడెం గ్రామంలో దాకరపు బాబూరావు రచించిన ‘పాడు’ కవితా సంకలనాన్ని గంపలగూడెం సాహితీ వేదిక ఆధ్వర్యంలో అక్టోబర్ 11న ప్రముఖ కవి, విమర్శకులు అద్దేపల్లి రామమోహనరావు ఆవిష్కరించారు. చిత్రంలో దాకరపు బాబూరావు, తిరువూరు రచయితల సంఘం అధ్యక్షులు సువారపు రామచంద్రరావు, కృష్ణాజిల్లా అరసం అధ్యక్షులు పసుపులేటి వెంకయ్య ఉన్నారు.

కొత్త పుస్తకాలు

స్వాతంత్ర్యం కోసం.... తోటకూర వేంకటనారాయణ

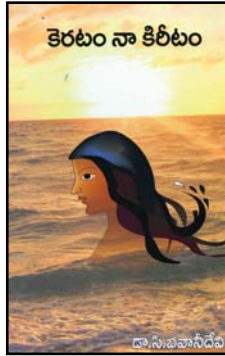

వెల: రూ. 50/- పేజీలు: 102

ఈనాడు మనం అనుభవిస్తున్న స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు తాతలు కూడబెట్టిన అస్తులమాదిరి అప్పనంగా రాలేదని, అది లక్షలాది మంది నమరయోధులు ప్రాణాలర్పించిన ధైర్యమేనని, మనం పీలుస్తున్న స్వేచ్ఛా వాయువులు వారి త్యాగాల ఫలితమేనని మనం గ్రహించాలి. భారత స్వాతంత్ర్యోద్యమాన్ని గూర్చి సవివరంగా తెలియజేసే అవకాశం నాకు లేకున్నా నేటి యువతరానికి దానిని గురించి కనీస అవగాహన కల్పించటం చరిత్ర విద్యార్థిగా నా ధర్మమని భావిస్తున్నాను. అందుకే భారతమాత దాస్య శృంగులాలను ఛేదించటంలో రక్తాన్ని ధారపోసిన యువ కిశోరాలను గూర్చి ఈ గ్రంథంలో వివరంగా రాశాను.

-తోటకూర వేంకటనారాయణ

కెరటం నా కిరీటం డా.సి. భవానీదేవి

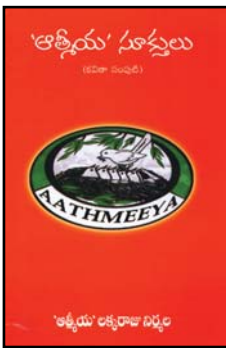
లభ్యత: Visalandhra Publishing House

వెల: రూ. 60/- పేజీలు: 112

నా కవిత్వం బహిష్ అంతశ్చేతనల సమ్మిళితం. మూడున్నర దశాబ్దాలుగా ఇదే నా సంవేదన. పుట్టింది సముద్రతీరం. అదే నా జీవితానికీ కవిత్వానికీ బ్యాక్ డ్రావ్. సముద్రంలో ఉన్నవన్నీ నాలోనూ ఉన్నాయి. మనుషుల్ని ప్రేమించటం నేర్పినందుకు సముద్రానికి నా కృతజ్ఞతలు.

-భవానీ

'ఆత్మీయ' సూక్తులు (కవితా సంపుటి) 'ఆత్మీయ' లక్ష్మణాజు నిర్మల

లభ్యత: 27014266

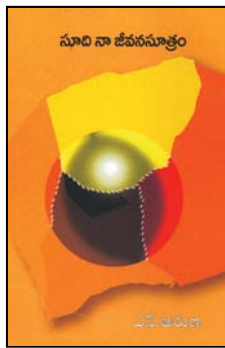
వెల: రూ. 20/- పేజీలు: 63

ప్రోత్సహించారు.

ఆత్మీయ 'సూక్తి' అని రోజూ నోటీస్ బోర్డ్ పైరాసి కవితా సంకలనం. ఈ పుస్తకం. నా కవిత ఓ రోజు బోర్డుపై లేకుంటే ఏమిటి ఈ రోజు వ్రాయలేదని అడిగే మిత్రులు ఎవరో ఎక్కడో కనపడి మీ బోర్డుపై 'సూక్తి' చదవక ఆఫీస్ కు వెళ్ళామని చెప్పే చిన్నా పెద్ద మహిళలు, యువకులు కాలనీలో వీరి ప్రోత్సాహంతోనే ఆయా రోజు ప్రాధాన్యతను బట్టి మరియూ ఏదైనా సంఘటన జరిగిన దానిని పోల్చి కవితలు రాయమని

- 'ఆత్మీయ' లక్ష్మణాజు నిర్మల

సూది నా జీవన సూత్రం ఎన్. అరుణ

లభ్యత: 040-27037585

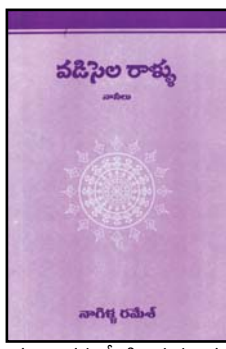
వెల: రూ. 50/- పేజీలు: 80

పడకుండా ఆయన కూడా జాగ్రత్త పడ్డారనుకుంటాను.

కొత్తగా రాసేవారి కవిత్వానికి పర్మనూస్ భవిష్యత్తులు స్ఫూర్తి అయితే, నా కవిత్వానికి గతానుభవాలు కూడా తోడ్పాటు నా కనిపించింది. ఇది కూడా ఒకరకమైన కాలచక్రమునం. గోపిగారు ప్రాయశ్చితం చేసుకుంటున్నంత దీక్షగా నన్ను ప్రోత్సహించారు. (ప్రాయశ్చిత్రం అనేది ఆయనమాట) అయితే వారి కవిత్వాన్ని నిరంతరం చదువుతున్న నేను దాని ప్రభావం నాపైన పడకుండా మాత్రం ఈ సందర్భంగా జాగ్రత్తపడగలిగాను. నా భావాల్లోని స్వతంత్రతా, స్వచ్ఛతకోసం ప్రయత్నించాను. నాపైన తన నీడ

- అరుణ

వడిసెల రాళ్ళు (నానీలు) నాగిళ్ళ రమేష్

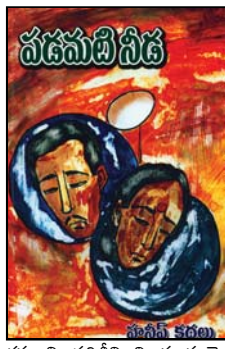
లభ్యత: 9000112521, 9959532946

వెల: రూ. 30/- పేజీలు: 46

అచ్చయిందనుకోండి. మనవాళ్ళు మహాకవులైపోతారు. ఒక పుస్తకం బయటకు వచ్చిందంటే చాలు మనవాళ్ళను మాట్లాడించడమే వీలుపడదు. వీళ్ళు జీవితకాలమంతా నేర్చుకోవాల్సి వుంది.

-డాక్టర్ నలిమెల భాస్కర్

పడమటి నీడ (హానీఫ్ కథలు) హానీఫ్

లభ్యత: 9247580946

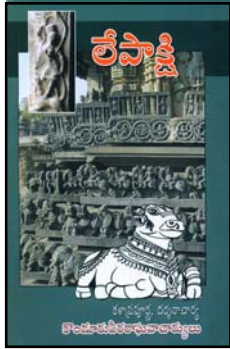
వెల: రూ. 50/- పేజీలు: 88

శకలాన్ని పరిశీలించి, కలత చెంది, కలవరపడి, తన లోపలి కల్లోల్లాన్ని కథలుగా మార్చారు హానీఫ్.

అత్యాధునిక సాంకేతిక విజ్ఞానం అందుబాటులో రావడం, తమ అనుభవాల్లో భాగం కావడం వంటివి గ్లోబలైజేషన్ ఫలితంగానే లభించినట్లు భ్రమపడుతున్నారు. కానీ ఇదే గ్లోబలైజేషన్ కారణంగా చిద్రమవుతున్న జీవితాలు, మానవ సంబంధాలు, కాళ్ళకింద నేల కరిగిపోతున్న వైనాన్ని చెప్పేవారు అరుదు. ఈ పరిస్థితులలో తను చూసిన జీవితాన్ని తన అనుభవంలోకి వచ్చిన జీవన

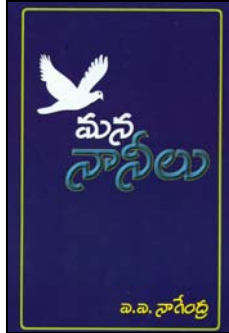
-గుడిపాటి

కొత్త పుస్తకాలు

లేపాక్షి (చారిత్రక నవల)
కొండూరి వీరరాఘవాచార్యులు
వెల: రూ. 100/- పేజీలు: 130

లభ్యత: 9491593871
'లేపాక్షి' కేవలం ఒక సాధారణ చారిత్రక నవల అంటే 'ఒప్పుబడదు'. ఈ నవలలో కథ చాలా స్వల్పం. అయినా ఈ స్వల్ప కథనంలో రచయిత జొప్పించిన కొన్ని సన్నివేశాలు పాఠకుల హృదయాలను కదిలించి వేస్తాయి. ఎందుకంటే 'మానవీయ సంబంధాలు, మమతానురాగ బంధాలు, ప్రేమానురాగాలు' ఎంతగా మానవ హృదయాలను స్పందింపజేస్తాయో ఆ సన్నివేశాలు ప్రదర్శిస్తాయి కనుక.
- జి. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

మన నానీలు
ఎ.ఎ. నాగేంద్ర
లభ్యత : Visalandhra Publishing House
వెల: రూ. 25/- పేజీలు: 40

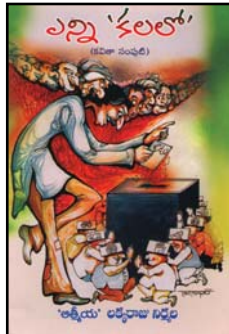
నాగేంద్ర సామాజిక శాస్త్రం చదువుకున్న విద్యార్థి సామాజిక తపన ఉన్న యువకుడు. వర్తమాన పరిణామాల పట్ల అధ్యయన దృష్టి ఉన్న వ్యక్తి, కవిత్వం రాయాలన్న అత్రుత ఉన్న మనిషి షలితం ఈ నానీలు. గుండె తడి, కలిసి నానీలయ్యాయి. తనను గురించి, తన ప్రాంతం గురించి, తన చుట్టూ ఉన్న విశాల ప్రపంచం గురించి నిబద్ధతతో రాసిన నానీలివి.
- రాచపాళెం

పాదు
దావరపు బాబూరావు కవిత్వం
లభ్యత : 9848993599, 9030830602
వెల: రూ. 30/- పేజీలు: 80

కులం లేదు, మతం లేదు మనమంతా ఒక్కటే అని చెప్పతూనే పరిచయమవ్వగానే 'మీరేపుట్టా' అని ప్రశ్నించే సమాజం ఎప్పుడు మారుతుందని ప్రశ్నించుకునే అమాయకత్వం. కోరుకున్న విధంగా సమాజం కనిపించకపోతుందా అని ఎదురుచూసే అమాయకత్వం. గాటు చేస్తే గాయపడిన పత్రం
వుంటే రెండోవైపు ఖచ్చితంగా కవేవుంటారు.
- దావరపు బాబూరావు

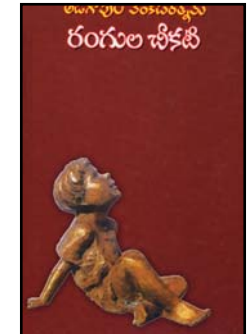
కన్నీరు కార్చినట్లే గాయపడిన హృదయమూ అంతే బాధను ప్రవిస్తుంది నాణెనికి ఒకవైపు సమాజం

ఎన్ని కలలో (కవితాసంపుటి)
'అత్తీయ' లక్ష్మణాజు నిర్మల
లభ్యత : 27014266
వెల: రూ. 20/- పేజీలు: 62

ఓటు విలువ ప్రాధాన్యత, ప్రజాస్వామ్యంలో ఎన్నికల పాత్రలో ప్రతి పౌరుడి బాధ్యత ఎంతో ఉంది. బడుగు, బలహీన వర్గాల వారు ఓటు హక్కును వినియోగిస్తారు. కానీ మధ్య, ధనిక వర్గాల వారు వారి ఓటును వినియోగించుకోవడంలో శ్రద్ధ చూపటం లేదు. కొందరికి ఓటు నమోదేలేదు. మన బాధ్యత మనకుందని గుర్తు చేయుటకే స్పందనతో ఈ వచన వ్యాకూలు రాయడం జరిగింది. మనందరి బాధ్యత ఓటు హక్కు వినియోగించుకోవడం, మంచి బాధ్యత గల నాయకుడిని ఎన్నుకోవడం నిలదీసి అడిగే హక్కు
- 'అత్తీయ' నలసింహారావు

ప్రతి పౌరునికి కలదు.

రంగుల చీకటి
అడిగోపుల వెంకటరత్నమ్
లభ్యత : 9848252946
వెల: రూ. 50/- పేజీలు: 103

మౌనం అంగీకారం కాదు తృణీకారం అంతకంటే కాదు అది శబ్దార్య రహిత నిశ్శబ్ద ఘోష మౌనం చింతనకు చిహ్నం కాదు సంతసానికి సంజ్ఞ కాదు తీసివేతకు తార్కాణం కాదు భాగహారపు శిష్యులకే కాదు! మేఘ గర్జనలో స్పందన వుంది! నది గలగలలో సంగీతం వుంది జలనిధి హోరులో సందేశం వుంది కొక్కారోకోలో మేలుకొలుపు వుంది!
- అడిగోపుల వెంకటరత్నమ్

దీప ఖడ్గం
పెన్నా శివరామకృష్ణ
లభ్యత : 9440437200
వెల: రూ. 30/- పేజీలు: 100

స్వీయశిథిల సమాధి మీద వాలుతున్న శుష్క సుమహారాన్ని నేను విదళితాశ్రువులు కంఠంలో ఘనీభవించిన బ్రాహ్మణాధముడిని నేను
అనివార్య విసోస్థిటనంలో ముక్కులైన అవయవంతరంగాలను సేకరించి పునర్నిర్మించుకోవాలనే వ్యర్థ కాంక్షలో దహిస్తున్న ప్రాణాపశిష్ట ఖండిత శిరస్సును నేను.
- శిథిల ముకురం స్వీయగాభ

మెరుగైన వసతులు, సౌకర్యాలతో సంక్షేమ హాస్టళ్ళు...

ప్రతిభ చాటుతున్న ఎస్.సి. విద్యార్థులు

మెరుగైన వసతులు, సౌకర్యాల కల్పనతో రాష్ట్రంలోని ఎస్.సి. హాస్టళ్ళన్నీ విద్యార్థులకు ఉత్తమ ఆవాసాలుగా మారుతున్నాయి. ముఖ్యమంత్రి రోశయ్యగారి ప్రత్యేక ఆదేశాలతో, హాస్టళ్ళలో వసతులు మెరుగుపరచడం, విద్యుత్, నీటి సరఫరా తదితర సమస్యలు ఎదురైనప్పుడు వెంటనే పరిష్కరించే దిశగా వారైళ్లకు కొన్ని అధికారాలను ఇవ్వడం వంటి చర్యలకు కృషి జరుగుతోంది. విద్యార్థులకు అవసరమైన దుస్తులు, దుప్పట్లు, పాఠ్యపుస్తకాలు, నోట్ బుక్లకు సంబంధించిన కాకుండా కాస్టిక్ ఛార్జీల వంటివి కూడా ప్రభుత్వం అందజేస్తోంది. దివంగత ముఖ్యమంత్రి రాజశేఖరరెడ్డి గారి కృషితో మెస్ ఛార్జీలు భారీగా పరిగిాయి.

హాస్టళ్ళలో వసతుల కల్పనకు ప్రభుత్వం తీసుకుంటున్న ప్రత్యేక చర్యలు:

- రూ.1144 కోట్లతో విద్యార్థులకు ప్రతి వర్షంలోని మంచినీటి సరఫరా నిర్మాణానికి చర్యలు
- లబ్ధి భవనాలలో ఉన్న 593 ఎమ్.సి. హాస్టళ్ళపైనే అధునిక హాస్టల్ భవనాలు
- త్వరలో రాష్ట్రవ్యాప్తంగా 467 అత్యధునిక సమీకృత హాస్టళ్ళ నిర్మాణం
- 2009-10 బడ్జెట్లో ఎస్.సి. హాస్టళ్ళకు రూ.384.06 కోట్ల కేటాయింపు
- 5వ తరగతి నుండి 7వ తరగతి వరకు ప్రతి విద్యార్థికి నెలకు రూ.475/-ల మెస్ ఛార్జీలు
- 8వ తరగతి నుండి 10వ తరగతి వరకు ప్రతి విద్యార్థికి రూ.535/-ల మెస్ ఛార్జీలు
- కళాశాల విద్యార్థుల కోసం కొత్తగా 400 హాస్టళ్ళ మంజూరు, ఇందులో విద్యార్థులకు 200 హాస్టళ్ళు
- 2008-09 సంవత్సరంలో మెస్ ఛార్జీలు 40% పెంపు
- 2008-09లో రూ.7.60 కోట్లతో ఎస్సీ హాస్టళ్ళలో మెరుగైన పాఠశాల కల్పన
- 10వ తరగతిలో ప్రతిభాశీలకత 4500 నుంచి ఎస్సీ హాస్టల్ విద్యార్థులకు కార్టింగ్లో కారీకేలలో విద్య ఇందుకుగాను 2008-09 సంవత్సరానికి రూ.15.75 కోట్ల వ్యయం
- హాస్టల్ విద్యార్థులకు రూ.50,000/- వరకు ఆరోగ్యవేతనం
- ప్రతి హాస్టల్ విద్యార్థికి ఏడాదికి రెండు దుప్పట్లు, నాలుగు జతల యూనిఫాం, దుస్తులు, ఒక తువాయి, పాఠ్యపుస్తకాలు, నోట్ బుక్లను పంపిణీ
- కాస్టిక్ ఛార్జీలను నెలకు బాలురకు రూ.25/-ల నుండి రూ.50లకు, బాలికలకు రూ.40/-ల నుండి రూ.75/-లకు పెంపు

శ్రీ కె. రోశయ్య
అంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి

రాష్ట్ర ప్రభుత్వం అందిస్తోంది చేయూత-ఎస్. సి. విద్యార్థులకు ఇక బంగారు భవిత

ఉపాధ్యాయులు, తల్లితండ్రులు చదువటలసిన పుస్తకాల జాబితా

క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల	క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల
1.	పిల్లలు చేయకూడదంటే ఎలా చెప్పబడతారు?	60.00	13.	పిల్లలల్ల వెనుక	25.00
2.	పిల్లలు ఎలా చేయకూడదు	60.00	14.	దడుపు సంస్కృతులు	25.00
3.	టీచర్	40.00	15.	మనోహార సంస్కృతులు	35.00
4.	విముక్తి-విద్య	40.00	16.	మనస్ కథ	40.00
5.	టీచర్లకు ఉత్తరం	40.00	17.	చార్లెట్	25.00
6.	మాస్టరు...!	10.00	18.	పరిణామక్రమంలో విద్యా విప్లవం 1833-2003	15.00
7.	మీ ఉదిలో	10.00	19.	వేదభాష	10.00
8.	కథలే పాఠాలు	25.00	20.	సమాజం-స్టేట్స్-సంప్రదించు	15.00
9.	బోధన-శోధన	30.00	21.	సైన్సు దరిత్రలో సామాజికాంశాలు	10.00
10.	విధిమై విద్యా సంస్కృతులు	25.00	22.	పిల్లల అలవాట్లు	25.00
11.	భాష-భాషం	20.00	23.	భారతదేశ చరిత్ర	25.00
12.	మీరు - మీ పిల్లలు	15.00	24.	పిల్లల భాష - ఉపాధ్యాయుడు	25.00

పిల్లలు చదివే పుస్తకాల జాబితా

క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల	క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల	క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల
1.	మహాదాసు మన భాష	20.00	34.	మూడు కథలు	10.00	67.	యమిని చిత్తాడు	10.00
2.	అక్షరాలా	25.00	35.	వృక్షాల పుష్పాలు-జాడవేయకం	15.00	68.	యగోరు తుల	15.00
3.	వనయల చిత్రించుకో	15.00	36.	అద్భుతాచరణం-నీరు	10.00	69.	యగోరు చదువలు	15.00
4.	సూర్య	20.00	37.	సూర్య	10.00	70.	బోయర్ వేదం పాఠం	15.00
5.	విశ్వవిఖ్యాత కార్తవీర్యులు	15.00	38.	బుద్ధుల మనోమంది	15.00	71.	పురి-కాఠిం	10.00
6.	నరేష్ కథలు	15.00	39.	బుద్ధుల మనోమంది	40.00	72.	సంకీర్తన	10.00
7.	విజయ కథలు	15.00	40.	పిల్లల ప్రశ్న-స్పష్టత అంశాలు	15.00	73.	సైన్సాచరిత్ర చరిత్రలు	15.00
8.	సైన్సా చరిత్రలు	15.00	41.	మనోమంది	20.00	74.	మన-మనం	10.00
9.	భారతీయ కార్తవీర్యులు	15.00	42.	విశ్వం-తెలివినాడు	30.00	75.	సాంకేతికత	15.00
10.	అందాల పాఠ్య	15.00	43.	విద్యాపాఠ్య పాఠ్యం	30.00	76.	సంపాదించు-వేదం	10.00
11.	పిల్లల చరిత్ర	15.00	44.	పిల్లల-పిల్లలం	25.00	77.	సంకీర్తన విజయం	10.00
12.	పిల్లలు-పాఠాలు	20.00	45.	ప్రశ్నల అద్భుతాలు-విజయం	45.00	78.	అమలంబం వెలు	10.00
13.	విద్యా పాఠ్య చరిత్రలు	15.00	46.	కార్తవీర్యుల గేమ్స్	20.00	79.	అద్భుత సంపాద	15.00
14.	అందరినీ తెలుసుకో	15.00	47.	అరణ్యం వల్ల గాఢాచారం	10.00	80.	సమీప వేదాలు	15.00
15.	సామయం - సమాచారం	25.00	48.	సామయం-సమీప వల్ల	15.00	81.	సమీప	15.00
16.	చదువడం మానేయక	25.00	49.	మంచు క్షయం	30.00	82.	కథలనే మానేయక-1	25.00
17.	పాఠా 2 తెలుసుకో	15.00	50.	భారతీయ	10.00	83.	కథలనే మానేయక-2	25.00
18.	పిల్లల సంకీర్తన	25.00	51.	భారతీయ కథలు	15.00	84.	కామినీకథలు	45.00
19.	అక్షరాలతో అడుగు	30.00	52.	బుద్ధుల చరిత్ర	20.00	85.	వృక్షాల	25.00
20.	వేదాలను మానేయక	20.00	53.	విశ్వవిఖ్యాత కార్తవీర్యులు	15.00	86.	విశ్వవిఖ్యాత	15.00
21.	కథలనే మానేయక	40.00	54.	విద్యాపాఠ్య చరిత్రలు	25.00	87.	మంచి అమ్మ	15.00
22.	అడుగులే మానేయక	30.00	55.	మనీ మంచి పాఠాలు	20.00	88.	కథలనే	25.00
23.	పాఠాలనే మానేయక	20.00	56.	విజయ	15.00	89.	కథలనే	15.00
24.	పాఠాలను	25.00	57.	చతురశ్ర చరిత్రలు	20.00	90.	భారతీయ చరిత్ర	40.00
25.	తేలుతెలుగు-1	30.00	58.	చిత్రించుకో-చదువక	15.00	91.	చివరి అడుగు	10.00
26.	తేలుతెలుగు-2	30.00	59.	గుడ్ల సంపాద పిల్ల	20.00	92.	పిల్లల మామం-పిల్లలకావ్యం	20.00
27.	కార్తవీర్యులు	10.00	60.	మనో భారతీయ	20.00	93.	వేదం	25.00
28.	బోయర్ వేదం	10.00	61.	మన కథ	20.00	94.	సామయం కేతులు	20.00
29.	సామయం-చరిత్ర	15.00	62.	చరిత్రలో సామయం	20.00	95.	పిల్లల మామం కేతులు	15.00
30.	మంచు మంచు భారతీయ	25.00	63.	విశ్వవిఖ్యాత	15.00	96.	చరిత్రలు	25.00
31.	గతేతనాచరిత్ర	20.00	64.	విజయ	20.00	97.	విశ్వవిఖ్యాత అక్షరాల	25.00
32.	అడుగులే చరిత్ర	10.00	65.	మనీమా కార్తవీర్యులు	10.00	98.	చరిత్రలు	20.00
33.	అడుగులే చరిత్రలు	10.00	66.	అక్షరాల-చరిత్రలు	15.00	99.	అక్షరాలతో అడుగు	15.00

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్

1-1-187/1/2, ఉక్కదపల్లి, హైదరాబాద్-20. ఫోన్ : 27660013

గమనిక : పై పుస్తకాలు స్కూలు గ్రాంటు నుండి కాని, దీచర్ గ్రాంటు నుండి కానీ మీ స్కూలుకు కొనుగోలు చేసుకోవచ్చును. ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్, హైదరాబాద్ పేరిట డి.డి./ఎం.ఓ. తీసి పంపవలెను.

If Un delivered please return to :
 Prasthanam
 C/o M.H.Bhavan, Plot No. 21/1, Azamabad
 Near RTC Kalyanamandapam, Hyderabad - 500 020 (A.P)
 Ph: 040-27660013, Cell: 9490099059